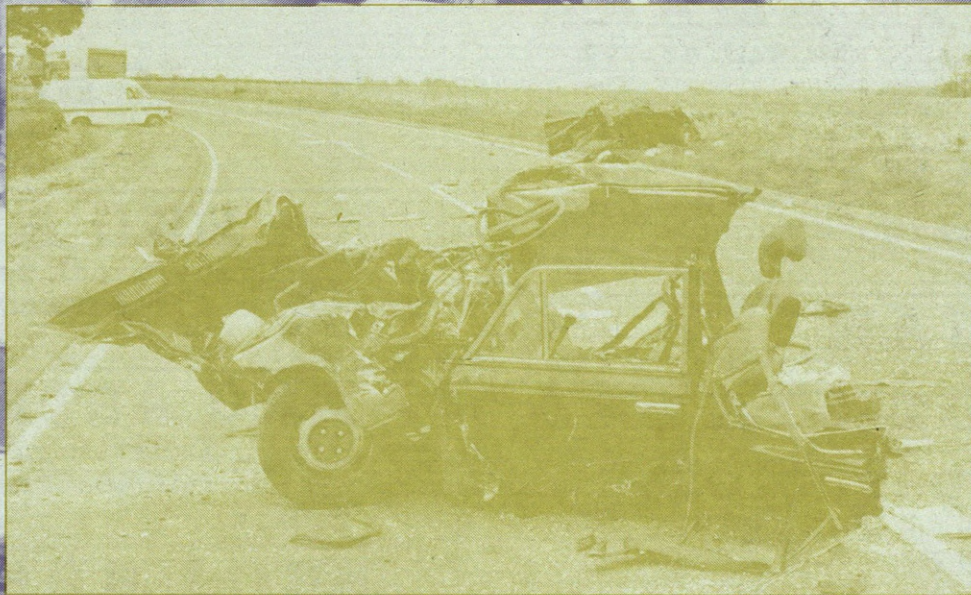

ARGIA

ISTRIPUAK ERREPIDEETAN

GUTXIAGOTUZ BAINA LARRIAGOTUZ

Bernardo Atxaga:

«Bakoitzak idazten du
z bakarrik nahi duena
aizik eta ahal duena»

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETXU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETXU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

1.210. zenbakia

POLITIKA

- 13.— Iparraldeko politika eta ekonomiaz Intxausperekin mintzo. **I. Zubiondo.**
16.— Kronika politikoa. **I.Z.**
17.— Diruaren hotsa. **J. Tobar-Arbulu.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Burundiko etnia-gerra zahar-berritua. **A. Biskarro.**

ERREPORTAIK

- 20.— Hondarribitik Lugora, arrantzaleak Frantziak botatako sareak desegin nahiez. **L. Aristi.**
22.— Marotias, bizikletarien neurrietara koadroak bilbatzen artista. **M. Aramendi.**
24.— Istripuak errepideetan, gutxiagotuz baina larriagotuz. **I. Murua.**
35.— Nork froga dezake Araxes-etik alternatibarik ez dagoenik? **N. Arrastoa.**
38.— Bernardo Atxaga: «Bakoitzak idazten du ez bakarrik ahal duena baizik eta ahal duena». **I. Uria.**
43.— Kirola. **A. Elozegi.**

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
46.— Bederen-1 antzerki taldeak Celayaren «Erreleboa» taularatu du. **G. Arrese.**
48.— Mikel Mendizabalekin elkarriketa. **J. Arano.**
50.— Aurtun euskal filologia Bergarako UNEDen. **D. Zuazalde.**
51.— Trikiti eta panderoak Euskadiko Trikitilari Txapelketarako prestatzen. **P. Untzueta.**
53.— Munduaren zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

- 56.— Denborapasak.
58.— Azkena: «Uda-Zaingo». **J. Mollarri.**

OHARRA:
Oporretan egoitza aldatu dugu.
Hona hemen zuzenbide berria:

ARGIA

Mundaiz bidea z/g
Donostia-20012
Tfnoa: 28 33 99

ABUZTUKO oporraldietan hartu dugun atsedendialdiaren ondotik zenbaki berri bat eskuartean! Gai ugari azken egunotan harra-patu ditugunak, eta horien artean udan gertatu diren istripu larriei buruz jorratutako nabarmendu nahi izan dugu azalean. Horren aldamenear, atunaren arrantzoan sare pelagikoen erabilerak sortarazi dituen istiluetaz ari dena, eta baita bestalde, Iruñea-Andoain autobidea-ren alternatiba azterketa itxurosoari buruzkoa, Gipuzkoako Diputazioak Bartzelonatik jaso duena. Elkar hizketa nagusia Bernardo Atxagarekin lotu dugu azken hamar urteotan izkiriatu dituen hainbat ipuinen bildumaz («Obabakoak») solastatzeko. Eta baduzu halaber, Iparraldeko ekonomia eta politikaz bere ikuspegia azaltzen duen Intxauspe bankeroarekin eginikako bigarren bat. Ongi pasa!

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermiñe Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarri, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastorta, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriandandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Urederra, Aitor Zabalgoberas.

Diseinu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

BERNARDO
ATXAGA

Obabakoak

testu luzeak betetzen ditu, honen barruan ipuin aske mordo bat tartekatzen dela. Irakurleak honez gero entzun du Bernardoren ipuin ezagunak daudela liburu honetan. Hala ba bai: lehen parte nagusi horretan badira lau bat lehendik ere argitaratuak, eta bigarrenean beste horrenbeste edo. Dena dela, ipuin zaharrak ere berri samar dira hemen: batetik liburu osoaren barruan toki eta esanahi berezia hartzen dutelako, edo denbora aldatuz, edo narratzailearen perspektiba aldatuz. «Camilo Lizardi...» ia bere hartan utzi du, baina irakurleak «Post tenebras...»-en aldaera berria dastatu eta konparazioetarako aukera izanen du.

Teknika, estilo eta tonu ugari erabili ditu ipuinotan, asteasuarrak ohi duen maisutasunaz. Laburrekin batera ohi baino luzeagoak. Liburu osoan bereziena, «Hamaika hitz Villamedianako herriaren ohoretan eta bat gehiago» deritzan izkribua, ene uste apalez. Genero jakin batean sailkatzeko zaila, narratzailearekin bidai liburuen eitea ere bai bait du, bertan bidaiari egin gabe, guzti hori han-hemenkako gogoetaz ziprintindua. Genero jorratuaren usadiozko arauak ematen duten euskarririk gabe ere ondo baino hobeto moldatu da Atxaga, askatasun osoaz bere prosa goxo eta eder, arin eta sakona eskaintzeko.

Bernardo Atxaga ez da, bere obran barrena ondo erakutsi duenez, liburuak nola

hala taiutzen dituen idazlea. Honakoan ere ez. Saio berezia egin du hemen, ipuinak narrazio-marko orokorrako batean txertatzen, «Azken hitzaren bila» lanean. Arabiarren *Mila eta bat gauak* gogorarazi digu tarteka; eraginak eta erreferentziak oso ugariak dira ordea. Trebezia aparta du Bernardok gauza ximpleak esanaz garrantzitsuagoak adierazteko, eta orri askotan sumatuko dituzu halako keinu bereziak. Literatura eta kulturaren zenbait prolemez esplizitoago mintzo da «Ondo plajiatzeko metodoaren azalpen laburra eta adibide bat» testuan. Honean eta beste zenbaitetan, aipagarria da ironiaren erabilera, aurreko urteetako idazkietan galdutzea zuena.

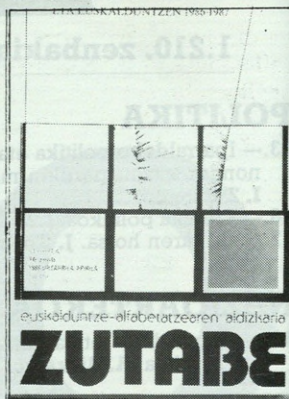
Gehiago ere luza gintezke, irakurtzean hainbeste une atsegin igaro arazi dizkigun liburu honetaz baina bukatu beharra dago. Amaitu dezagun esanez gure herriaren kultura eraiki nahi badugu, Joxe Irazu utziezinezko zutabea dela, gure literatur ondareari egundoko ekarpena egin diona eta hala segitzea espero duguna; harrika aritze zoroek gure teitatu hondatu besterik ez dute egiten (cf. Sarrionandiaren «kritika konplizea»).

Aldizkariaren izena: Zutabe.

Ezaugarriak: 16. zenb., 124 orri, 700 pta.

Zutabe lauhilabetekariaren 6. urteko lehen alea iritsi berri zaigu. Ale hau berezia da edukiz. Ez dakar ohizko gai sailkapen edo atal banaketarik, gai bakar bati emana bait ba osoro: alfabetatze-euskalduntzeko 1986-1987 ikasturteko datuen azterketa, Autonomi Elkartearen.

HABE erakundeak fitxa-eredu batzuk beterazi zizkien euskaltegiei, irakasleei, ikasleei eta ikas-taldee. Fitxa horietako datuak ordenagailuan sartu eta emaitzak eskaintzen zaizkigu oraingo honetan. Euskalduntze-Alfabe-

tatzearen martxa segitu nahi duen edonorentzat guztiz datu jakingarriak, dudarik gabek.

Zortzi atal nagusi ditu lan honek: Lurraldeak eta euskaltegiak, Ikasleak, Matrikulak eta matrikula-orduak, Ikaslegoa eta bere xehetasun soziologikoak, Irakaslegoa eta bere xehetasun soziologikoak, Matrikulen banaketa, Emaitzak eta Ondorioak.

Lanak muga ugari ditu. Bata politikogeografikoa, noski, ez bait dugu Nafarroako edo Iparraldeko inolako datu-rik; bestea erakundearen jardun-eremuarena, irakaskuntza ez-formala alegia —euskaltegi, gau-eskolak—; beste bat, teknikoak: urte bateko datuen gainean egina da azterketa; bilakaera nolakoa den jakiteko, zertan goazen gorak, zertan beheraka, konparaketarako erreferentzi puntuak behar ditugu; aurretik bada datuen bat edo beste, orain hemendik urte batzuetara azterketa berririen bat egitean ikusiko dugu zein diren norabide nagusiak.

Datuekin batera interpretazioa doa, nahasian, eta hor HABEren ikuspegi politiko murriztaren aztarnak garbi ageri dira, aseptikotasun teknikoaren itxuraz. Datuak, dena den, hor daude, eta kome-ni da ezagutzea. Eta ezagutu ondoren, egoera aldatzeko bitartekoak bilatzea, ahal den neurrian. Izan ere, datu asko, aski kezagarriak dira, hala nola ikasleen aurrerapen emaitzei dagozkienak, ikasketa prozesua ia hasi orduko uzten dutenen kopurua eta abar.

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

Izenburua: Obabakoak.

Egilea: Bernardo Atxaga.

Argitaletxea: Erein.

Ezaugarriak: 403 orri, 1300 pta.

Urteak ziren Atxagaren ipuin bilduma agindua zigutela. Aurrena giro ruralekoak izango ote ziren, gero Obaba-Hamburgo izango ote zen, azkenean *Obabakoak* hau etorri zaigu, bertan sartzen direla Hamburgon edo kokatutako hainbat ipuin, bai giroen arteko loturazkorik ere.

Guzti horren interpretaziorik egiteko asmorik ez dugu. Sinbolismo merkeetarako guraria eta jakituria falta zaizkigu, eta bat ere disimulu eta lotsarik gabe esan dezakegu liburu zoragarria iruditai zaigula, euskal literaturan oso gutxitan ikusten den bezalakoa, perla bat baino gehiago harribitxiz beteriko kutxa. Zaila da kutxa hori eta bertako harribitxiak definitzen, lekua ere zabalagoa beharko genuke, baina saia gaitezen zertxobait zehazten.

Liburuko lehen berrehun orriak narrazio solteez osatuak dira, eta beste berrehunak «Azken hitzaren bila»

Izenburua: Bertsotan II.
Egilea: Joanito Dorronsoro.
Argitaratzaile: GIE

500 orritako liburukote mardul-dotorea, oparitarako aproposa, zeure buruari oparitzeko ere ez da txarra izaten. 1980.ean eman zuen argitara Joanitok *Bertsotan*, 1936 bitarteko onentsuenak biltzen zituen lana, eta bertso-eskola askotako eskuliburu izan dena. Ordutik 80ra artekoak ekarri ditu honetara. Lan eskerga biltzen, eta gaitza aukeratzeko, jasotako pilo horretatik asko eta asko kanpoan utzi beharko baitzuten liburua gehiegi luzatu bildurrez. Akaso batek baino gehiagok ikusiko du gainera, berak gogoan zuen bertso hura falta dela hemen, baina aukeratu beharrak aje horiek ditu beti, eta ez dugu uste J. Dorronsoro hautatze eginkizun horretarako txarrena denik.

la 120 dira liburuan zehar ageri diren bertsolariak. Batzuk ez dira berez bertsolari, batzuetan bertso-neurriak erabili izan dituzten idazleak baino, hala nola Monzon, Aresti, Lete, Axtaga eta Sarriñandia. Bertso eta bertso-sailetan berriz, 700dik gora jaso ditu. Esan beharra dago bertsoak ez direla huts-hutsean ematen, bere inguruneari buruzko eskertzeko xehetasunekin baizik: non kantatua edo idatzia, noiz, norekin... Bertsolari berri bat agertzen den bakoitzean ere haren biografiatxo bat eskaintzen zaigu. Horrez gainera, majina bat argazki liburu osoan barrena.

Aurkibidean eta sarreraren ondoren, lau kapitulu nagusi ezarri dizkio Joanitok liburuari: Txapelketa Nazionalak, Bakarkako bertsoak, Ofizioak eta Bertso-paperak. Atzetik berriz, eranskin baliagarri bat doinuekin: liburua-aren aldenik alde bertso bakoitzarekin zenbakiz adierazten diren 248 doinuak pentagraman azaltzen dira hemen banan banan, iturriaren aipamenarekin.

Liburu ederra eta lan bikaina, gaurko ezezik, hemendik urte batzuetarako ere balio-ko diguna. Bertso guztiak, bestalde, gutxi gorabeherako ortografia batuz eman ditu, sarritan erizpideak finkatzen zaila bada ere. Espero dezagun Joanitok berak, edo beste norbaitek, hemendik urte morderok batera 80tik aurrerako bertsoen bilketa eta aukera egitea. Hala bedi.

Aldizkariaren izena: Elhuyar. Zientzia eta Teknika.
Ezaugarriak: 16. alea, 72 orri, 450 pta.

Eskuetan dugu Elhuyartarren abuztuko alea, dena artikuluz eta jakintzaz bete. Ohizko atalak ditugu batetik: zientzi berriak laburki; osasuna (nola ezagutu eritasun ohizkoenak), jolas matematikoak (geometriako paradoxak), astronomia (Martitz), etxeko ordenadorea (jolas

baten azalpena) eta xaguren txokoa (bibliografia).

Horiez gain, erreportaia ugari, egile hauen eskutik: zuntz optikoez X. Tapiak; J. Otaolaurretxik eguraldi iragarpenek zergatik huts egiten duten azaltzen digu; Atlantidaren kokaeraz izan diren teoriak berri K. Barren-torok; yankien espaziorako planak, M.J. Barandiaran eta I. Irazabalbeitiak; barizeez K. Ibarguren; itsasertzetako glaziareez A. Sagarnak; E.H.ko uhandreez Angulo, Arizmendiarieta eta Ricok; Groenlandian zehar egindako bidaiaren berri eman digu J. Iztuetak argazki ederrek; tabakismoaz J. Agirrek; Denis-Lempereurek, Atenasen beroa eta poluzioa direla medio nola hil zen hainbat jende kontatzen du; CAFeko lerkuntz zerbitzuko injineru batekin mintzatu da A. Sarriegi; J.A. Urdangarain Bilboko metroaz mintzo da, eta E. Gonzalez nekazal mikrobiologiaz.

Elhuyar Zientzia eta Teknika bihilabetekari dotorea da, orri ugari kolorez dakartzana, eta dibulgazio mailako lanak kaleratzen dituena. Bada horrez gainera Elhuyarrek urtean bitan ateratzen duen aldizkaritxo ere, eta hementxo lanak gehiago dira espezialistentzat eginak. Harpidunei biak batera bidaliko dizkizute.

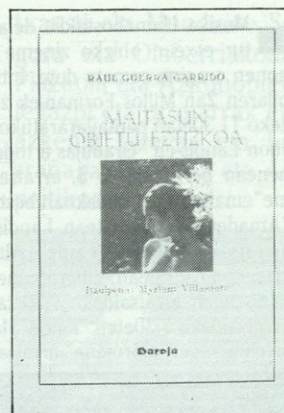
Izenburua: Maitasun objektu ezizkoa.

Egilea: Raúl Guerra Garrido.

Itzultzailea: Myriam Villante.

Argitaratzailea: Baroja.

Bitxia da liburu honen historia. Guerra Garridok espainieraz idatzia da, eta urtearen azken aldera edo jatorrizkoa argitaratuko bada ere nahiago izan du aurretik euskal itzulpena plazaratu, *euskararekiko maitasun erakusgarri legez*. Ez dakigu egilearen edo argitaratzaileen ideia izan den. Ez dago gaizki dena den.

Hala ere, Raúl Gerra Garrido ez da atzo goizekoa inguru hauetan, eta 'euskararekiko maitasuna' erakusteko aukera anitz izan du aurretik; badakigu ordea zein izan den bere jokaera eta oraingo adierazpen hauek ez gaituzte gehiegi konbentzitzen. Agian, 'maitasun' kontuetan gorabehera eta aldaketa franko gertatu ohi denez, berak ere halako bat izan du. On degiola.

Itzulpenaz, bada, zera: nik Guerra Garridori ez nioke esango baina zuek badakizue euskararen eta inperioko hizkuntzaren erregistro, adierazpen eta irakurlearen errezeptibitate mailak ez daudela parean, eta erdaraz zailtasun berezirik gabeko esperimintutxo bat edo datekeena, euskaraz nekagarri gertatzen da. Horregatik ez dut lehen orrialdeetatik aurrera egin. Barkatuko ahal digu Raúl Guerrak; gogoia izanez gero jatorrizko irakurriko diogu. Gu horren 'maitakor' ez bagara ere, bai baitakigu etsaia- ren hizkuntza («inor ez da idiota», esan zuen Arestik).

zinema

■ Musika Hamabostaldia dela eta, Donostiako zenbait kultur etxean ohizko zinema programaketek giro musikal honen eragina sumatu dute. Intxaurrendoko kultur etxean alegia, hilaren 2an Millos Forman-ek zuzendutako "Amadeus" luzea goizeko 11,30etan pantailararatuko da. Biharamunean eguerdiak jota, Jhon Landis-en "Granujas a todo ritmo" ikusgai izango da. Astelehenean berri, hilak 5, arratsaldeko 5etan Alan Parker-en "Fame" emango da. Loiolakoan bestalde, ostiralean arratsaldeko 8etan "Amadeus", larunbatean Landisena goizeko 10etaneta igandean arratsaldeko 8etan "Fame". Altzan berri, "Amadeus" arratsaldeko 5etan ostiralean, biharamunean goizeko 11etan "Fame" eta astelehenean arratsaldeko 7,30etan bestea. Okendon astelehenean, arratsaldeko 7,30etan "Fame", larunbatean "Amadeus" 11etan eta astelehenean "alprojea" arratsaldeko 5etan.

antzerkia

■ Bedaion irailaren 8an, osteguna, arratsaldeko 6etan alde batetik eta Intxaurrendoko bestetik eguerdiko 1,30etan "Sebastopoleko titiriteroak" taldeak bere ikuskizuna plazaratuko du.

■ Datorren larunbatean, hilak 10, Donostiako Loiola auzoko pilotalekuan "Legaleon T" taldeak "Aspirantes" izeneko antzespina taulararatuko du arratsaldeko 8etan.

■ Etxebarrian bestalde "Kukubiltxo" taldeak "Zokozorimonia" kale ikuskizuna bistaratu du arratsaldeko 5etan plazan.

Laugarren agintea

LAUGARREN agintea edo boterea deitu izan zaio prentsari. Ez da harritzekoa telebistak hartu duen indarrarekin, Estatu Batuetan bereziki, gero eta film gehiago egitea gai edo hari bezala hori harturik.

Ted Kotcheff zuzendariak eskaini digun 'Interferencias' delakoa endredo komedia amerikar tipikoa dugu. Hirukote bitxi kartoi-harrizko bat aurkeztu digu Kotcheff-ek: telebista zuzendari-agresiboa, berriemale-agresiboa eta enpresari-ejekutibo-agresiboa. Burt Reynolds, Kathleen Turner eta Christopher Reeve. Zinema amerikarraren hiru izar botereaz eta prentsaz irrifar iraunkor bat egiteko, ez bait dago luzemetraian barrena ikuslearen parra lehertarazteko moduko gag-ik.

Aktoreen lan printzipala beren irudia bera karikaturizatzea da. Burt Reynolds gogor-gogorra; Kathleen Turner, emakume amerikar nekaezin eta garailea; eta Christopher Reeve, Superman enpresari-erromantiko-ejekutiboa, Pedro Conde, esaterako.

Muntaia azkarrez eta espazio ezberdinak erabiliz jarraitzen ematen zaio hariak planteatzen duen edozein egoera zailari. Komedia denez, gainera, edozer gerta daiteke. Hiltzeko zigorra duenak ihes egin dezake aulki elektrikotik, emakume batek erabaki dezake bizimodua erabat aldatzea Superman ikusi eta segituan, tele-zuzendari batek lor dezake New York-erako abioi bilete guztiak kantzelatzea... edota prentsak lor dezake 'injustoki', interes elektoralak bertarako, hiltzera zigortuta dagoen gizon bat salbatzea.

Broma denez guztia da zilegi. Alkaidea, zerri hutsa da fisikoki. Hiltzera zigortutakoa euli bat hiltzeko gai ez den agure zahar baten irudia duen aiton txiki bat.

'Bai, egia da gobernadorea ez dela gizon handia, baina ez dago besterik' esanez bukatuko da filma. Telebistak egin du bere lana: aginte ustelak zigortutako gizona salbatu du. Non sinis daiteke hori? EEBBetan. Non gerta daiteke hori? Estatu Batuetan ez behinik behin!

Martin Goikoetxea

□«Interferencias». Ted Kotcheff (zuz). Burt Reynolds, Kathleen Turner, Christopher Reeve.

musika

Donostiako Musika Hamabostaldia

iraila

4

XLIX. Musika Hamabostaldiari bukaera emanez, igande honetan, hilak 4, Victoria Eugenia antzokian "The sixteen" koru eta orkestra izango dugu Purcell-en "Maitagarrien erregina" joaz.

Datorren ostiralean, hilak 9, Arteako pilotalekuan "Oskorri" taldea entzungai izango dugu iluntzeko 9etan.

■ Datorren ostiralean, irailak 9, Zarautzen eta Euskal Jaiei barruan eguerdian Musika plazan Trikitilari, txistulari eta Dultzaineroak izango ditugu giroa berotzen.

■ Artean berriro ere baina biharamunean, irailaren 10a gaueko 9etan hain zuzen, "Baldin bada" taldearen soinua entzuteko parada izango dugu.

■ Datorren ostegunean, hilak 8, Zarauzko Musika enparantzan "Txanbela" folk taldearen eskutik musika saio bat eratuko da gaueko 10etan.

iraila

9

Donostiako Loiola auzoan kokatuta dagoen pilotalekuan, hilaren 9an, ostirala eta gaueko 11etan, kantaldi bat eratuko da Benito Lertxundi bertan izango dugularik.

Antiguako V. Musikaldia.— Zumarraga-ko udalaren eskutik eta Antiguako Ermitaren teilapean, hilabete honen zehar zenbait entzunkizun plaza-
ratuko dira. Aste honetan hain zuzen bi izango ditugu: alde batetik larunbat honetan, hilak 3, Kontserbatorio-ko batza sinfonikoa eta "San Ignacio" eskolaniaren eskutik datorkiguna. Irailaren 10ean berriz, Nikanor Zabaleta maisuak arpa kontzertu bat eskainiko du. Bi entzunkizun hauek arratsaldeko 7etan izango dute hasiera.

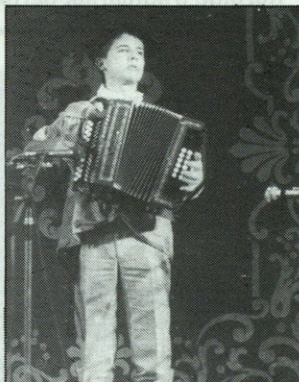
Trikitiaren soina Badaion

Festa giroaren gozagarri bezala aste honetan trikiti musika franko izango dugu Badaion. Datorren ostegunean, hilak 8, meza ostean Laja eta Landakanda arituko dira soinu txikia astintzen, gero arratsaldetik goizalderarte jarraitzeko. Biharamunean gaueko 11etatik aurrera berriro izango ditugu, larunbatean, irailak 10, bikote honek goizaldera arte azken saioari ekingo diolarik.

Trikitixa gehiago

Hil honen 25ean ospatu beharreko Euskalerriko XV. Trikitixa txapelketa, dagoeneko ailegatu da azken kanporaketaino. Datorren larunbatean hain zuzen, irailak 10, lehendabiziko erdifinala ospatuko da Urretxun (bestea berriz, 17an Azkoitian). Hauexek ditugu beraz Tapia/Leturia eta Kepa/Mutriku bikoteen ondoan, anoetan egoteko arituko diren lehendabiziko zazpi bikoak: Imuntzo eta Epelarre azkoitiarrak, Gozategi anai-arreba oriotarrak, Izaro eta Mikel Zaldibi eta Alegikoak, Martin larrauldarra eta Imanol oriotarra, In-

txausti eta Munduate Segura eta Olaberriakoak, Plazaola eta Azkonobieta legazpi eta oriotarrak eta azkenik Cuevas eta Larrañaga Antzuola eta Azpeitikoak.

Gazte eta ez hain gazteak

Zarauzko Euskal Kultur Asteo ekitaldi egitarauaren barnean igande honetarako, hilak 4, Trikitilari Zaharren V. Txapelketa eratuko da arratsaldeko 8etan. Biharamunean berriz, Trikitilari Gazteen IX. Txapelketa ospatuko da ordu berean. Beraz Zinema pilotalekuan egun hauetan trikitia izango dugu generazioen arteko gatazkaren azuia berpiztuko duena.

Arabako VIII. Nazioarteko Aste Korala

Hilabete honen 2atik 9ra arte, Arabako bazter guztietan musika korala entzuteko aukera izango dute. Izan ere, hilaren 9n Gasteizko Mendizorrotzan arratsaldeko 8etan eratuko den entzunkizun nagusia ospatu arte zortzi estadietatik etorritako taldeek kontzertu makina bat eskainiko digute 50 herrietan zehar. Hauexek ditugu hain zuzen, han hemenka kantari izango ditugun abesbatzak gero Mendizorrotzan denak batera aritzeko: Txekoslovakiatik etorritako "Akademie Spevacke Zdruzenie", "Madrigalchor" austriarrak, "Koral Harmornia" dominikarrak, Suediako "Kapella" taldea, "Minsong" errumaniarrak, "Sintagma musicum" Portugaldik, "Ballade" frantziarrak eta "Colegium maiorum" Poloniatik.

bertsoak

Jaialdi bikoitza Ordizian.— Bertako "Argi berri" elkartearen eskutik eta iluntzeko 10,30etan, herri antzokian Joxe Lizaso, Joxe Agirre, Jon Azpilaga eta Lazkao Txiki bertsolariekin saio bat eratuko da. Hala-ber eta ihardunaldiari giro gehiago emanez Epelde eta Iturbide trikitilariak bertantxe izango ditugu.

Donostiako Intxaurrondo auzoan larunbat honetan, hilak 10, Jon Enbeita eta Xabier Amuriza bertso-tan nor baino nor arituko dira arratsaldeko 7,30etan.

Zarauzko EHEren eskutik irailaren 3an eta IV Herri Bazkaria dela eta, Zarauzko bertsolariak bertan arituko dira Imuntzo eta Epe-larreren trikiti soinuaren laguntzaz.

dantza

Koru eta dantzak Amaran

4 iraila Igande honetan, irailak 4, "Eschola cantorum" dantza taldeak dantza eta musika ikuskizuna taularatuko du Donostiako Amara auzoan, arratsaldeko 8etan alegia. Adibide gisan, hauxe dugu landu beharreko egitaraua: Dantza arloan, alde batetik, "Auresku", "Espatadantza", "Erribera" "Esku dantza", "Belauntzingo", "Uztai dantza", "Erromeria" eta "Otsagiko dantza"; bestetik koruak Lesbordes, Donostia, Zubizarreta, Zapiraian eta Soroazabal egileen konposaketak abestuko ditu.

■ Larunbat honetan, irailak 3 izango dituenen, "Goizaldi" euskal dantza taldeak taularatuko du ikuskitun bat Donostiako Konstituzio enparantzan arratsaldeko 8etan.

■ Irungo "Kemen" dantza taldearen eskutik hila-ren 9an, ostirala, dantza saio bat eratuko da Hondarribian.

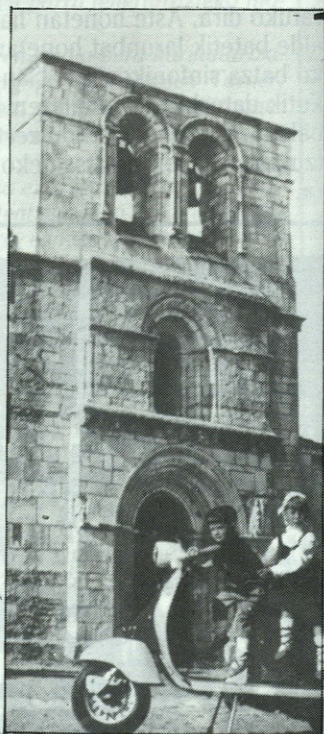
ihardunaldiak

Iruñeako IV. folklore ihardunaldiak.— Iruñeako Ortzadar euskal folklore taldeak aurtengo urriaren azkenengo egunetan ospatuko diren folklore ihardunaldiak antolatu ditu, "Festa tradizionala eta hiri-gizarte kultura" izenpean. Beste batzuren artean, eite soziologiko, ekonomiko eta politikoen azterketari ekingo zaio. Hau horrela delarik, ihardunaldi hauen antolatzailerik, aztertuko diren edozein alorretan interesaturiko ikerlariei deialdia zabaltzen die lanak aurkezdi-tzazten. Egitaraua moldatzearren, partehartzaileak lanaren izenburua eta laburpena bidali beharko dute irailaren 30a baino lehen, hauek ihardunaldien idazkaritzara bidali behar diralarik: Iruñeako Deskalzos kalea, 65 behea (31001 P.K.).

Tokiko historiaz lehen ihardunaldiak

Eusko ikaskuntza elkar-teko Historia eta Geografia sailekoek antolatzen dituzte honako ihardunaldi hauek. Ihardunaldi haue-tan jorratuko den gaia "Tokiko aginteak eta on-dasunen jestioa" izango da. Gai honetan interesatu-rik zaudeten guztiak, txos-tenak irailaren 25a baino lehen igorri behar dituzue helbide honetara: Eusko Ikaskuntzaren Bilboko egoitza, Maria Diaz de Ha-ro kalea, 11-1. 48013 Bil-bo. Ihardunaldi hauei bu-ruzko informazio gehiago jaso nahi duzuenak, hel-bide berdinera jo dezake-zue.

artea

Euba eta 'Kutxu' Zarautzen

□Alde batetik kale Nagusiko Zazpi arte galeriak Andoni Eubak egin-dako lanez osatuta erakusketa ikusgai izango du-gu hilaren 11 arte.

Bestaldetik, Sanz-enea erakus-gelak Jeus Mari Otamendi "Kutxu" margolari autodidaktaren lanak aurkezten di-gu hilaren 4 arte. Halaber erakusto-ki berean hilaren 8an "Euskal ur-margolariak" izeneko erakuske-ta zabalduko da.

Azkenik Torre Luzea erakusgelan "Argazki taldea" izeneko erakuske-ta kolektiboa begi-bistaratuko da aste osoan zehar.

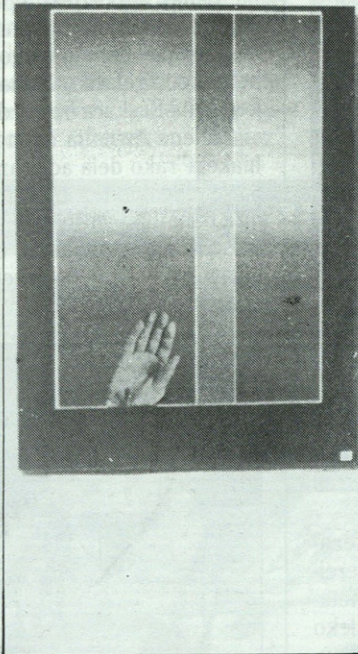
Kale gorrian

□Zarauzko Torre Luzean egun hauetan, hilaren 6a arte, bistartzen da abuztuan eta 'Artezaleak' elkartearen eskutik antolatutako XVIII. Haize Agoriko Pintura Lehiaketaren lan auke-ratze bat. Bestal-detik gogoratu hi-labete honen zehar irekita dagoela Gure Artea 88 margo, grabaki eta eskulturaren lehiaketarako lan-jasotzea Getxoko Fadura ki-rol hirian.

"Araba gaztea"

□Igande honetan, hilak 4, bukaera emango zaio abuztuaren zehar ikusgai izan dugun "Araba gaztea" izeneko erakuske-ta kolektiboa. Donostiako San Telmo museoan ikus-gai dugun bilduma honen bidez ikus dezakegu lurralde honen artista gaz-teen lan erakus-pen bat. Bestalde eta Donostiatik atera gabe Musi-karten Jose Mari Rezolaren mar-goak ikusteko aukera izango du-gu aste honetan.

lehiaketak

□Orixe sariak.— Orixe sariak, literatur obrak euskaratzeko Gipuzkoako kutxak ematen dituen diru laguntzak dira. Itzulpenak, lau literatur genero hauetariko baten ezaugarrien arabera-koak behar dute izan: elebe-rria, olerkia, saiakera eta antzerkia. Hautagai edo itzultzaileak honako doku-mentazio hau aurkeztu be-har du Gipuzkoako kutxan (Garibai kalea, 20-22. 20004 Donostia) hil honen 30a bai-no lehen: Curriculum Vitae akademiko eta profesionala, itzuli asmo duen obraren edozein zatiren 5tik 10 folio bitarterainoko itzulpen bat eta azkenik euskaratu duen zati horren jatorrizko tes-tuaren fotokopia bat.

□ Bilintx III. Haur literatura saria.— Bi maila bereizi dituzte lehiaketa honetako antolatzaileak, A saileko idazlanak O.H.O.eko haurrei zuzenduak beharko dute izan, hauen luzera gutxienez 25 eta gehienez 35 foliotakoa izan behar delarik. B saileko idazlanak ordea O.H.O.eko goi zikloko edo BBBko gazteei zuzenduak beharko dute izan, hauen luzera gutxienez 80 eta gehienez 125 foliotakoa izan beharko dutelarik. Idazlanak euskara batuan idatziak, orijinalak eta inon argitara gabeak izan beharko dute, hauek narrazio ipuin luze edo nobela sailekoak izan beharko dutelarik. Gaiari dagokionez, idazle bakoitzaren esku uzten da, baina gaiak nolabaiteko batasuna eduki behar duenez, ez da ipuin desberdinen bildumarik onartzen. Lanek helbide honetara bidali behar dira irailaren 15a baino lehen: Bilintx liburutenda, Fermin Calbeton kalea, 30. Donostia 20003.

□ Julene Azpeitia ipuin lehiaketa.— Lehiaketa honetara aurkeztuko diren lanak euskaraz idatziak, orijinalak eta argitaragabeak beharko dute izan. Jatorriz beste hizkuntza batean idatziak eta lehiaketa honetarako euskaratutako lanak ezin dira aurkeztu. Gaia libre izango da eta lan bakoitzak gutxienez 20 foliotako luzera izan beharko du. Lanak aurkezteko epea, irailaren 30ean bukatuko da, helbide honetara igorri beharko direlarik: Zumaia-ko Udala-Euskara batzordea — “Julene Azpeitia ipuin lehiaketa”rako dela adieraziz. Sariei dagokionez, bi izango dira banatuko direnak, lehena 250.000 pezetakoa eta bigarrena 100.000 pezetakoa.

kirolak

Herri kirol jaialdia Donostian

iraila

3 Donostiako Amara auzoan herri kirol jaialdi bikaina ospatuko da irailaren 3an. Bi bikote izango dira aurrez aurre arituko direnak, alde batetik Arria eta Mendizabal eta bestaldetik Akite eta OLasagasti. Lau gizon hauek egin beharko duten lana honako hau izango da: 100 kilotako harri jaso, 400 kilotakoa herrestan eraman, 8 enbor moztu etzan, dakoetan eta 2 zutikakoetan, 8 ebaki trontzaz eta 8 plaza txingekin. Ondoren Akitek 5 metrotako enborra moztuko du Australia eran. Beraz izango da zer ikusirik irailaren 3a arratseko 7,30etan Donostiako Amara auzoan ospatuko da jaialdi honetan.

Urteko sega desafioa

buztua

28 Abuztuaren 28an zen jokatzekoa Aiako Iturriotzeko “Barruti Haundi” zelaian azken urteotako sega desafiorik handiena deitu izan dena. Desafio honetan, Asteasuko Juan Jose Irazusta eta Aiako Juan Manuel Erasun ziren aurrez aurrez aritu behar ziren segalariak, baina gaixotasunen bat izan zuela eta Irazustak atzerapena eskatu zuen, eta beste inongo arazorik ez baldin badago behintzat, hilaren 11ean jakatuko da desafio hau leku eta ordu berean. Bi orduz jardun ondoren kilo gehien lortzen duen segalaria izango da apostu honen garai-lea, 4 miloietakoa saria jasoko duelarik. Ikusmin handia sortu du desafio honek, eta jende ugari bilduko da egun honetan Aiako zelaian.

herriko jaiak

Santiago mendi

Donostiako Amara Berriko auzoan jaiak ospatuko dituzte irailaren 1etik 4ra bitartean. Irailaren 1ean, ostegunez, emango zaie hasiera jaiak, jai giroa auzo gutzira zabaltzeko asmoz. Ostiralean umeak izango dira jaien erdigune, hauentzako hainbat ekitaldi antolatuta dituztelarik, honela, goizeko hamarretan marrazki lehiaketa izango da Merkaderes plazan, arratseko lauetan haur jokoak, bertan pailasoak eta antzerkia izango delarik. Egun berean eta gaueko hamarretan, herri afaria izango da, eta ondoren goizalderarte musika. Irailaren 3an, kirol ekintza ugari izango dira, hauen artean arratsaldeko herri kirol jaialdia nabarmena delarik. Igandean, eta festak azken egunera aitalu direlarik, goizeko hamaiketan futbol txapelketaren azkenak izango dira, eta gabeko zortzietan, festei amaiera eman baino lehen Eskola dantza taldearen emanaldia izango da, gabeko hamarretan azken traka izango delarik.

Bedaioiko jaiak

Irailaren 8tik 11ra bitartean ospatuko dituzte Bedaioiko herrian herriko festak. Irailaren 8an, ostegunez, arratseko 6etan Sebastopoleko titiriteroen saioa izango da, eta ondoren goizalderarte trikitixa. Larunbatean, arratsaldeko 8,30etan herri afaria izango da, eta ondoren Laja eta Landakandarekin trikitixa saioa. Irailaren 11ean, goizeko 11etan meza izango da eta ondoren Bedaioiko ingurutxua dantzatuko dute herritarrek. Egurdiko 1etan bertsolarien lehen saioa izango da, eta hauen ondoren, arratseko 6etan aizkolariak eta harrijasotzaileak izango dira. Arratsaldeko 8etan bertsolariak bigarren saioa eskeiniko dute, eta hauen ondoren trikitilariak arituko dira goizalderarte, honela festei amaiera emanaz.

Euskal Astea

Zarautzen

Irailak 4ean haurren euskal jaia ospatuko da. Egun honetan haurren dantza tal-

de ugari elkartzen dira herriko kaleetan honela festa giroa alai sortuz. Egun honetako ekintzarik nagusiena, arratseko 6etan ospatuko den haurrentzako erromeria izango da. Astelehe-

nean, gabeko hamarretan trikitilari gazteen txapelketa ospatuko da zinema pilotalekuan. Asteazkenean, gabeko hamarretan antzerki saioa izango da Antoniano zinemaren bertan "Sendagaitz traketsa" lana aurkeztuko delarik.

Irailak 10ean, gabeko hamarretan, Txanbela taldearen emanaldia izango da musika plazan. Ostiralez ospatuko da Euskal jai eguna, goizeko lehen orduetan, txistulariak, gaiteroak eta tuntturroak arituko dira giroa alaitzeko asmoz.

Egurdiko hamabietan, Alproja antzerki taldearen parodia izango da, aurtengo parodiak "Maritxu eta Bartolo" izena daramalarik.

Arratseko 5,30etan, musika plazatik abiatuta, kalejira izango da Inurritera, bertan erromeria izango delarik. Egun honekin bukatzeko, gabeko 11etan erromeria izango da musika plazan, bertan trikitilariak, dultzaineroak...aritutako direlarik.

mendi ibilaldiak

☐ **Tabira:** Txindokira egingo dute ibilaldia Durangoko mendigoizaleek irailaren 4ean.

☐ **Miru-Gain:** Otxandioko mendigoizaleek Aniera egingo dute ibilaldia egun berean.

☐ **Uzturre:** Tolosako mendigoizale hauek Zurizara egingo dute irteera irailaren 9, 10 eta 11ean.

☐ **Euskalduna:** Lac Bius Artigues-Midi D'ossau bira egingo dute Andoaindarrek irailaren bigarren aste bukaera honetan.

☐ **Ernio:** Aipaturiko ibilaldiez gain, erromeria izango da Ernio mendian hile honetako jai egunetan.

57. orrialdeko KONTRAPASAREN soluzioa

I. Arrauna. II. Galaiak. III. Mahaiak. IV. Mahasti. V. Goldeak. VI. Denbora. VII. Balezta. VIII. Zizarea. IX. Durundi. X. Ohezale. XI. Garaioa.

"Gizon arrazakoak gara. Hau da lege zaharrena. Baina salatu behar di-zuet amodioa alkimia dela." Jon Casenave ("Zutaz amoroski").

GOAZ ANTZERKI TALDEA

KONTRATUETARAKO: (943) 60 18 54

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA. Ametzagaña, 19—20012 DONOSTIA

Michel Inchauspé, Ipar Euskadiko diputatu gaullista

«Deus ez da aldatu hemen urteotan, nik jarraitzen dut beti diputatu»

Hogei urtez diputatu eta muga inguruko sosak kontrolatzen dituen bankuaren jabe, Ipar Euskal Herriko notablerik inportanteena da Michel Inchauspé. Baigorriko errebote finalean zita eginda, astelehenean Garazin bere bankuak duen egoitzan hartu gaitu. Feria eguna da eta artzain eta laborarien mugimendua handia da. Bankuko langileak euskaldunak. Irrifarrez hartu gaitu diputatuaren emazte heletarrak ere, «a, mendialdeko jendea sana duzu!».

«Hemengoak batipat nafartarrak sentitzen gara, lapurtarrak batez ere euskaldunak sentitzen dira eta zuberotarrak gauza apartekoa dira».

ARGIA.— Gure irakurlegoari Michel Inchauspé aurkeztu nahi genioke. Hogei urtez diputatu den gizona erreferentzia politiko inportantea bait da euskal politikagintzan.

Michel Inchauspé.— Bailarako Sindikatuko presidente izanez hasi nintzen. Gero, zuen Diputazioen antzekoa

den Conséil Général-eko kontseilari izan nintzen, eta geroxeago diputatu, 1967tik honuntza.

A.— 1968ko maiatz hura ongi ezagutu zenuen, beraz.

M.I.— Parisen nintzen, bai, 68ko maiatza hartan. Manifestazio guzti haiek ikusi nituen. Eta 68az geroztik,

De Gaulle jeneralak Parlamentua sakabanatu zuenean, berriro hautatua atera nintzen. Orduan deitu ninduten Frantziaren itsasoz haraindiko lurrez arduratzen den ministraritzara, DOM-TOM-er, uztailen. Urte betez aritu nintzen ministrari lanetan, Cuve de Murville-ren gobernuan. Outre-Mer edo itsasoz haraindiko lurak, Antillak, Komore uharteak, Reunion eta beste nere gain ziren.

Gero Chaban Delmas iritsi zen eta hark ez ninduen gehiago hartu. De Gaulle jenerala joan egin zen, seguruenik gogoan izanen duzun erreferendum haren ondoren, eta ni ere ez nintzen di-

“ *Euskal Departamentua egin izan bage-nu diru iturri asko galduko genuen* ”

putatu izan: ministro izateko ene ordezkariak hartu zuen diputatugoa lau urtetarako. 1973an hautatu ninduten berriro, 1978an berriz, 1981ean eta 1986an. Urte horretan Assemblée Nationale utzi nuen Conséil Régionalera joateko. Baina 1988an aldaketa bat suertatu zen: ordura arte Euskal Herriko Barnekaldeko ordezkaria nintzen, baina hauteskundeetarako eremu aldaketarekin, lehengo 10 kantonamenduetatik 7 gordezten nituen eta beste 8 berri erasten zizkidaten, gehienbat ezker bozkatzan zutenak. Eta nere buruari esan nion: «Hi haiz zirkunskripzio hori salba deza-keen bakarra, bere 40 komuna, 15 kan-

tonamendu, 12 bailara eta 100.000 biztanleekin». Ez nuen gazte bat ikusten holako zirkunskripzio bat hartu eta irabazteko aukerekin. Eta hala segitzen du diputatu.

A.— Azken 20 urteotan gertatu diren aldaketen artean aipatu beharra dago Biltzarre Errejonalen sorrera.

M.I.— 1967an Biltzarre edo Kontseilu Errejonalik ez zen, egia da. Baina 1969an, De Gaullek sortu nahi izan zituen; aldi berean Senatua suntsitu nahi zuen. Gero senatoreek, Giscard d'Estaing-ekin, erreferenduma galdu erazi zioten, baina ikusten duzu De Gaullek bazuela errejonalizazioaren ideia. Nahi zen batetik agintea deskontzentratzea, xuxenago esateko kreditua deskontzentratzea, zuen gobernadoreen lana egiten duten prefektek erabaki ditzatela kredituak, baina aldi berean nahi zen hautetsi kontseilu batek prefekteen dis-kutitza.

A.— Afera horren inguruan kokatu-ko nuke nik Euskal Departamentuaren polemika. Nola ikusten duzu asmo hori une honetan?

M.I.— Badakizu Mitterrandek hori agindu zuela 1981ean. Gero, Gaston Defferrek Parisera deitu zigun hemengo hautetsi, kultur mugimendu, sindikatu eta abarrei, jakiteko ea Euskal Departamentu hori egin behar ote zen. Eritzi guztiak entzun ondoren erabaki zuen helburu berdinak lortu zitezkeela, batik bat kulturaren arloan, Euskal Departamenturik gabe. Bazegoen oztopo handi bat kultur mailan bezala azpiegitura mailan: Biarnoagandik bereziz, askoz medio gutxiago edukiko genuela. Besteren artean, nik lortutako zerbait galduko zen: Lacq-eko gasetik zetozen kredituak. 54-60 milioitako diru-sarrerara galduko genuen urtero. 1979an lortu nuen meategietako etekinak desblokatzea, eta ordura arte bi milioi iristen ziren lekuan 24 hasi ziren iristen, eta sozialistak iritsi zirenean 60 milioi lortu nituen. Pentsa hori ze nolako aldaketa den departamentuko bide sarearen hobetzeko. Besteren artean, Baionatik Garazirako bidearen zabaltzea horri esker egin da, eta Euskal Departamentua egin izan bagenu galdu egingo genuen. Era berean, euskararen aldeko diruekin berdin pasako zen. Ni horren kontra nago, beraz. Diru iturriak galduko bait genituen. Gaston Defferrek ere pentsatu zuen helburu berak erdietsi zitezkeela departamentu zaharrarekin.

A.— Euskal kultura aipatu duzunez, Seaska ikutu gabe ezin dugu utzi. Horri buruz proposamen bat egin duzu berrikitan, nahiz eta ez dakigun ze nolako posibilitateak dituen aurrera ateratzeko...

M.I.— Hori denborak esanen du. Begira, ni gobernuan nengoelarik, 1968-69an, euskara galtzera zihoala

Iparretarrak, borroka armatua, terrorismoa... mugaz behetiko arazoa dela soilik antzematen du Michel Inchauspé-k.

ohartuta nengoen, eta zerbait egin behar nuela pentsatu nuen. Azterketan hasi eta ohartzen nintzen esperientziak erakusten zidala hemen gazteek euskara ikasten dutela ttikitari eta gero eskolara heltzean galtzen dutela. Beraz, euskara ama-eskoletan salbatu behar zen, eskola ttikitari.

Ni izan naiz lehenbiziko hiru irakasle ibiltarien postuak sortu zituen, 1969ko ikasturte hasieran. Gobernutik atera nintzenean urtero 3 postu berri sortzekotan ginen. Zoritzarrez, handiak atera nintzenean nere ondorengo gobernuek ez zuten segitu. Orduan hasi zen Claire Noblia, Patxi Nobliaren arreba, bere proiektuarekin; ez dakit aurretik guk egin genuelako sortu zituzten, baina maisu ibiltariak lehendabiziko ikastolabaino lehenagokoak dira. 1970an sortu zen ikastola, ohartu bait zen Noblia hor bazegoela beharkizun bat.

“Faisanen uhar-tean egin nahi dut bilkura handi bat Euskal Herri, Nafarroa, Arago, Akitania eta Biar-noko hautetsiekin”

Ikastolak badaude, beraz, ez da gure erruz, Gobernuaren erruz baizik. Ikusi behar da ikastola hor dagoela, eta horiei ere konponbidea bilatu behar zaie-la. Sozialisten garaian ibiltari postu batzuk sortu dira, eta ondoren Ikas-Bi mugimendua ere jaio da, hau da, eskola elebidunak. Euskara irakasteko hiru formula daude beraz: ibiltariak, Ikas-Bi eta Ikastola. Hiru horiekin betetzen dira behar guztiak; gurasoek eskatzen di-

tuzten behar guztiak, noski, haiek be-har bait dute hautatu. Lehen bi formu-len ordainketa lotuta dago. Ikastolen egoera dago konpontzeko. Beren le-kuan jartzen naiz eta jende hori ez da-go lasai, ez dakite pagatuko zaien, bos milioi zor diote Asegurantzia Sozialari, egoera katastrofikoa da.

Bretainiako ereduak konponketara-ko bide egokia eskaintzen du: akordio bat dute Ministraritzak, irakasleek eta Kontseilu Errejonalak sinatua. Ez baka-rrik finantz sistema, hezkuntz sistem-ere aurkitu dute egokia, koadro norma-lean sartu ahal izateko. Sistema hori Bre-tainian ongi badoa, ez dut ikusten zer-tarako ez duen balio behar honera-ko. Prezedentea badago, konponket-a badugu. Irakaskuntza ministraritzak he-men duen inspektorea da orain arte Bre-tainian egon dena.

A.— Eta zu diputatu zaren hoge-i urteotan zer egin du zure herrialdeko ekonomia mailan? Gure aldetik begiratu-ta, Ipar Euskal Herria krisi gogor ba-tean murgilduta ikusten dugu aspalde-danik.

M.I.— Bi Euskal Herriak, zuena be-zala gurea, ez doaz progresioan, tamalez. Aldiz, Nafarroa, Arago eta Biarno-a sarroilatzen ikusten ditugu. Espero du Espainia Europako Elkartean sartzeare-kin aukera bat izanen dugula. Gure a-deari dagokionez, ni diputatu naizen le-rraldea Nafarroa eta Aragoeri erantsi-dago, eta horiek oso azkar ari dira ha-ten. Beraz, guk egin behar duguna d-azpiegitura indartzea, bideak, tunelak errepide azkarrak, Iruñea, Zaragoz-a Bordale, eta abarrera.

A.— Zergatik aipatzen dituzu Na-farroa eta Arago?

M.I.— Horiei lotuak bait gaude. G-puzkoa eta Bizkaia urrutia go daude, e- ez da horiekiko korrante ekonomiko-likorik. Hala ere ez ditut harremanak ukatzen, ez, eta ohartzen naiz gaine-ri bide aldetik ere errezasun handiak d-

rela gaur, Bilbotik jendea iristen da Piri-
nioetako hoteletara. Begira, bada gauza
bat egin behar genukeena, nahiz eta ez
dakit horretara iritsiko naizen: egun ba-
tez biltzea Akitania, Bizkaia, Gipuzkoa,
Nafarroa eta Aragoeko arduradun eko-
nomiko eta politikoak Faisanen uhar-
tean. Luis XIV.az geroztik ez da egin
holakorik. Hautsi beharra daukagu he-
rrialde horien eta gure artean dagoen
inpresio txar hori. Nafartarrak eta eus-
kaldunak biltzea ez da erreza izango,
hori hasteko, baina denon artean fran-
tsez «sinergie» deitzen den bat sortu
behar dugu.

Faisanen uharte leku polita da, eta
gainera nik dakidala bera da bi erresu-
maren artean kudeatutako leku baka-
rra munduan. Mugimendu ekonomi-
koak eragin behar ditugu metropolien
artean. Pentsa ezazu, Donostiak baka-
rrik Euskal Herri frantses osoak haina
biztanle baduela, eta Zaragozak Pyre-
nées Atlantiques osoak baino gehiago.
Ekonomiak bakarrik funtzionatuko du
Bilbo, Zaragoza eta Bordale arteko ko-
rroneteak lotzen baditugu ditugun beste
«reléekin: Bilbo eta Bordale artean
Baiona eta Donostia, Bordale eta Zara-
goza artean Paue, eta Bilbo eta Zarago-
za artean Iruñea. Triangelu hori antola-
tu behar dugu.

A.— Eta bilkura hori egiteko epe bat
ba al duzu markatua?

M.I.— Datorren urtean egingo dugu,
diputatu eta hautetsi guztiekin.

A.— Eta zuen papera zein izango da
lan horretan?

M.I.— Euskal Herri frantsesa da guz-
tietan ahulena. Gu izan gaitezke jen-
deak bilduko dituen elementua. Ene di-
putatu eremuak hartzen du frontera
osoa. Badut, beraz, jende guzti hori bil-
tzeo aitzakia.

A.— Indar ekonomiko, aldiz, hemen
aski ahulezia ikusten da. Turismoa lan-
tzen duzue, nabari da, baina laborantza
mailan esate baterako oso ahulduta
ikusten da Euskal Herria.

M.I.— Alderantziz dela uste dut.
Abelazkuntzan sekulako hazkunde-
gaude. Ba al dakizu zenbat buru pasa-
tzen den urtean hemendik Espainiara?
Ehun mila urtean. Dударik gabe, ez di-
ra denak hemengoan azienda guzti ho-
riek, baina kopuru bat bada. Mendial-
dea promozionatzeko planei esker le-
hengo behi eta ardi hiru halako dugu
gaur, eta hori lehengo jendetzaren er-
diarekin. Produktibitatea igo da, beraz.
Baigorri eta Garaziko kontonamendu-
tan 200.000 ardi daukagu, munduko ar-
di-kontzentrazio handiena. Frantses
politika izan bait da jendea nor bere he-
rrixkatan mantentzearen aldekoa, eta
hortakotz dira egin hainbeste ekipa-
mentu.

Normala da jendea beti kexu izatea,
baina garbi esan behar da zerria salbu

—horretan Britainian direlako espezial-
duak— laborantza hain gaizki ez dabile-
la.

“ Terrorismoa zuen etxean bukatzen ez den artean hemen ere prolemak izateko arriskutan izango ga- ra”

A.— Industria izango da, beraz, zure
ustez puntu ahula.

M.I.— Bai, eta industria tradizionala
batez ere. Salbuespenak badira horre-
tan ere. Kostaldean badira puntan dau-
den lantegiak, Angeluko Telerad, mun-
duko aireportu guztietarako radarrak
egiten dituen, telekomunikazioetan
aurreko muturrean dabilen SAT, eta
beste. Barnekaldean ez da gauza handi-
rik, baina hor duzu Maulen espartin fa-
brika, munduko espartin fabrikarik
handiena. Egia da industrian oso ondo
ez gaudela, baina ez dago motiborik
esateko aurrerantzean hobetu ezin ga-
itezkeela. Lehengaiak eskura edukitzea
hil ala bizikoa zen garai batean, baina
gaur egun ez. Hor dituzu informatika
eta beste sailak, eta horietan bestee-
k haina behintzat egin dezakegu.

A.— Politikaz oso gutxi mintzatu ga-
ra. Eta politikan bai aldatu direla gau-
zak Herri honetan azken hoge urteot-
tan...

M.I.— Deus ere! Froga duzu beti ni
hor naizela. Ez diot hori, jakina, neure
galerarako ari naizelako, baina errez
ikus dezakezue ezker-eskuin portzen-
taiak ez direla askorik aldatu urteotan.
Abertzaleentzako ere proportzioak ez
dira aldatu, beti beren %5ean segitzen
dute.

A.— Behar bada abertzaleak gure al-
dean maioritario direlako hemengo
abertzaleei arreta handiagoa ipiniko
diegu, baina badirudi azken urteotan
aurrera egin dutela.

M.I.— Zuen aldean posizio oso ezber-
dinean daude hemen abertzaleak. Bes-
te aldean bezala hemen ere Lapurdi,
Nafarroa eta Zuberoaren arteko ezber-
dintasuna dago. Hemengoak batez ere
nafartarrak sentitzen gara, lapurtarrak
batik bat euskaldun sentitzen dira eta
zuberotarrak gauza apartekoa dira, ez
dakit euskaldun sentitzen diren, nafar-
tar behintzat ez, funtsean zuberotar di-
ra.

A.— Atzo Baigorri egin genuen to-
po, erreboteko partida zela eta. Iparre-
tarrak, borroka armatua, terrorismoa...
Hoge urteotan sortu den fenomeno da,
eta herri honetan sustraiak dituena.

M.I.— Ez da erreza horren sustraiak
ezagutzea, zeren eta batez ere beste al-
deko afera bat bait da. Gure artean ere
gazte batzuk enbarkatu dira horretan,
eta orain itzalean dira, harrapatzen di-
renean presondegira bidaltzen bait di-
ra. Baina horren sustraiak... Gauza hori
zuen etxean bukatzen ez den artean
hemen ere prolemak izateko arriskutan
izango gara. Baina ez da hemengo ara-
zoa.

»»»

»»»

»»»

**«Frantses politika izan da jendea nor bere herrixkatan mantentzearen
aldekoa, eta hortakotz dira hainbeste ekipamendu».**

larrun

1985eko Ekaina 1. zenbakia

larrun

01

Historia: Eustakio Mendizabal «Txiki», abertzale belaunaldi baten mitoa. Gatzaga Teles. ■ Aljeriako gertak. J.L. Davent. ■ Saiakera: ETAk hogeitabost urte. J. Aguilategi. ■ Nazionalismo espainolak erasotzen gaitu. Belus. ■ Geopolitikaren inguruan. P. Sastre. ■ Elkarrizketa: Iñaki Larrñaga. Euskararen sustutazio prozesoa ez da gelditu. ■ Dossiera: Ikastolak. Historia, egoera, etorkizuna. ■ Ekologia: Euskal Herriko basoen hondamendia. Donostiako Ekologistak.

1985eko Abendua 2. zenbakia

larrun

2

Elkarrizketa: Jose Luis Elkoro. Galdutako aukera; eta aukera berriak sortzearen zailtasunak. ■ Ekologia: Herketa Globala 2000. ■ XXI. mendearen aurkiko kezak: gertak, irakurketak. ■ Dossiera: Gerra berezia Irlandan. Europako laboratoriorik. Gatzaga Teles. ■ Saiakera: Modernitate eta ga. Belus. ■ Euskal kulturetaren aldetatik ulertu nahian. Xabier. ■ Gödel-en teorema. Anton Azkargorta. ■ Zehaitz gogotak botere eta biolentzia politikoki baret. Txelis Alvarez. ■ Humanismoak, humanismoaren alda, humanismoaren kontra. Alfonso Sastre.

Irlanda, gerra bereziaren laborategia

1985eko Ekaina 3. zenbakia

larrun

3

Elkarrizketa: Isidro Monzon. Abertzaleen zaharrentzako porroterik ez duela izan berria. ■ Dossiera: Hego Euskadi, bi autonomiatan zatitua. ■ Baskongaietako Komunitate Autonomoa. Katal. Gatzaga Teles. ■ Nafarroako Komunitate Foraldea. Katal. ■ Iratorketa ekonomiko bat. Juan Manuel. ■ Saiakera: Laga Antzerkietako eta komunikabideak. Hego Eus. ■ Elkarrekin ofentzako sortutako zehaitz gogotak. Hariz Teles. ■ Nafarroa: Kordilatu, Etxialde Erdiaren biharazuzuzun. Pablo Sastre.

Hego Euskadi, bi autonomiatan zatitua

1985eko Abendua 4. zenbakia

larrun

4

Elkarrizketa: Marc Legasse: 1945ean Ipar Euskiarentzako autonomia eskatu zuen abertzale anarkista. ■ Itzulpena: Karl von Clausewitz. Gerraren dimentsio militarra aztertzen. Tx. Mendizabal. ■ Dossiera: Modernitate postmodernitate. ■ Gogor erasotzen gaitu (Guatemalan modernoa, baita). ■ Modernia, postmodernia. Jose Azurmendi. ■ Modernitate postmodernitatearen zibilizazio igitzi. Eusebio Osa. ■ Saiakera: Non dago Henri Bergson? Anton Azkargorta. ■ Antzerkigintza politikoa baten alde. Mami Sastre. ■ Oromendietaren lehenkidea. Josu Sastre. ■ Literatura faziata espainiarren historia eta implikazioak. Jon I. Odriozola.

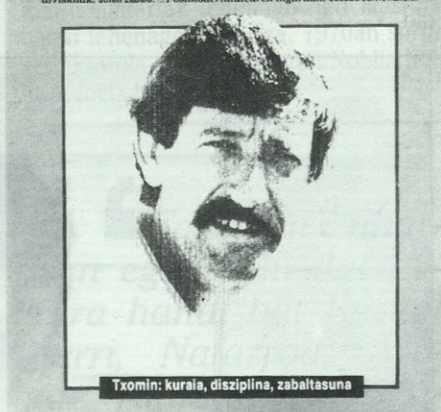
1985eko Ekaina 5. zenbakia

larrun

5

Elkarrizketa: Xabier Arzaketa. ETA-genero ikidazkoaren labar. ■ Cuchas atzerria. ■ Itzulpena: Jean Paul Sartre. «Burgoko presarioen sorrera. Jona Kintanaga eta Telleria. ■ Dossiera: Lang mugimenduen berri gertak. ■ Katala bontatzen zehaitz burutatu. Belus. ■ Langile Mugimenduen Bihotza, 1969-1977. Pacho Teles. ■ LABeko Jona Mari Sastre eta ESKEn Juan Carlos Lopez Etxebarriaren elkarrizketa. ■ Saiakera: Komunikabideak eta informazioaren erabilera. Josu Sastre. ■ Laga, azkarketa eta ga. Mami Sastre. ■ Ekonomika politikoa: Enperadorearen ikidazko art. Josu Sastre.

■ Itzulpena: Jean Ziegler. «Estatuaren arazoa eta giza arazoa». ■ Dossiera: Askapen nazionala eta sozialismoa Euskadin. ■ Nazio askapen mugimenduen eta Estatu-nazio modernoa. Jona Kintanaga. ■ Errebolaren suta mantentzea. J.M. Gogorra. ■ Nazio eta klase borroka. Bi errealitate ezberdin. Belus. ■ Independentia, autoerregimen liburu. Txelis. ■ Saiaketa: Prentsa, intelektuala eta kaptazio prozesua. Anton Azkargorta, Nikolas Xamaro. ■ Langabezia eta infazioaren kontra. Josu Sastre. ■ Dekonexio. Pablo Sastre. ■ Ekologismoaren arriskuak. Jona Sastre. ■ Postmodernitatearen inguruan. Josu Sastre.

Txomin: kurala, disziplina, zabalasuna

1985eko Ekaina 5. zenbakia

larrun

5

Elkarrizketa: Xabier Arzaketa. ETA-genero ikidazkoaren labar. ■ Cuchas atzerria. ■ Itzulpena: Jean Paul Sartre. «Burgoko presarioen sorrera. Jona Kintanaga eta Telleria. ■ Dossiera: Lang mugimenduen berri gertak. ■ Katala bontatzen zehaitz burutatu. Belus. ■ Langile Mugimenduen Bihotza, 1969-1977. Pacho Teles. ■ LABeko Jona Mari Sastre eta ESKEn Juan Carlos Lopez Etxebarriaren elkarrizketa. ■ Saiakera: Komunikabideak eta informazioaren erabilera. Josu Sastre. ■ Laga, azkarketa eta ga. Mami Sastre. ■ Ekonomika politikoa: Enperadorearen ikidazko art. Josu Sastre.

Langile mugimendua krisi garalotan

Hona gure seigarren alea,
euskal nazio proiektu bati buruz
zure harpidetzaren laguntzaz...

Inflazioaren kontrako katixima (5)

ORAIN arte inflazioaren kontra aipatutako neurriek zenbait murrizte inplikatzeko dute. Hala nola:

1.— Gastu publikoak populua dauzan premiei edo beharrezkoen erantzun behar die.

2.— Jendearen helburuak eta gorpORIZAZIO handienak ez dira bat. Parlamentua da interes publikoa babesteko behar duen erakunde bakarra.

3.— Keynesianismo militarra, mundu-mehatxua izateko kanpo, baliabide giza eta sozialen gaitza besterik ez da.

4.— Entrepresen eta bankuen nazionalizazioa emaitza ekonomikoetara neurtu behar da, ez ideologiaz.

5.— Gida-ekonomikoak sartu baino lehen, sei hilabetetako prezio guztien izoztea behar da, joera inflazionista guztia apurtzeko.

6.— Politika ekonomikoa industria sektore guztietako komisio batek (lan-indarra, gestioa eta hartutako akordioek onerako zein txarrerako ukitu lezaketen jendea) moldatu behar du. Komisio honen gomendioek legezko indarra izan behar dute.

7.— Politika ekonomiko hau ez da behar izan iragankor baizik eta iraunkor.

8.— Errentak planifikatu behar dira aberatsen eta pobreen arteko leizea gutxitu dadin.

BESTE aldetik, behin kontrolak onartuz gero, beraiei administrazioek honako lege hauek bete beharko lituzkete: a) Hitzarmen kolektiboetan jarri diren alokairuei eta gorpORIZAZIO handiek ezarritako prezioei bakarrik aplikatu dakizkieke kontrolak. Entrepresa tipikotarako politika fiskal bat aplikatu daiteke. b) Kontrolak ez dituzte nahi eta ez alokairuak eta prezioak izoztu behar. Alokairuen gehitzeak batzuek besteko produktibitateari lotu dakioke. c) Alokairuen kontrolak ez lituzkete alokairu edo errenta diferentzialak izoztu behar. Aitzitik, ahaleginak egin behar ezberdintasun hori laburtzeko. d) Nahiz eta kontrol-sistimak sistimak arrakasta ukan, prezioak ez dira egonkor izanen.

Sistema ekonomikoaren bikoiztasunaren barneko desorekak berak ekartzen ditu prezio gehitze horiek (guztiz beharrezkoa da gehitze hori eta alokairu-prezio espiraletik datorrena bereiztea, zeren kontrolak azken honen kontra bait daude). e) Kontrolak efektiboak izateko, botere publikoa behar da. Hau da, alokairu eta prezioen ezarpenaren entzuten eta sindikatuarekin kontsulta publikoak behar dira. Beraz, alokairu eta prezioen kontrolerako garantiarik onena jagole den konpetentziadun parlamentua da.

ESAN dugu merkatuak funtzionatzeko duen lekuetan funtzionatzeko duela politika honek. Halaz guztiz, azpisistema honetan zenbait ahalegin egin behar da beronen ahulezia konpontzeko:

1.— Entrepresa tipikotarako trust kontrako legeen debekuen salbuespen orokorra, beraiei konbinapenei prezioak eta emaitza egonkortu ditzaten.

2.— Behar izatekotan, prezioak mantentzeko eta errentak egonkortzeko prezio eta produkzioaren erregulapen zuzena.

3.— Sindikazioaren bizkortzea.

4.— Gutieneko alokairuen gehitzea.

5.— Beharrezkoa bada, arantzelari-fa. Halaber, nazioarteko akordioak prezioak egonkortzeko.

6.— Entrepresa txikiak behar dituzten hezkuntza, kapital eta premia teknologikoen laguntza, bai eta ikerketena ere, parlamentuaren bitartez.

Merkatuak birrindu zuen botere kontzentrazioak behartzen du politika ekonomiko hau. Parlamentuak erregulatu behar dituen prezio eta kontrolerako erakundeak ez dira asko. Gainera egin-kizuna ez da batere zail izanen, zeren nahikoa erreza bait da erregulatzeko jandik erregulatuta (gorporazio zein sindikatu handien bitartez) dauden prezioak eta alokairuak.

JOSEBA TOBAR-ARBULU

A.— Gure aldeko arazoa bakarrik da, beraz.

M.I.— Erabat.

A.— Phillip Bidart ere bai?

M.I.— Bai, bai. Egun batean iritsiko balira zuen aldean Herri Batasuna bezala %15era, jadanik %20ra ere iritsi dira, orduan prolema bat izango genuke hemen. Eman dezagun %10 iritsiko balira, prolema bat litzateke. Bitartean, zer nahi duzu? Beti da gustora ez dagoen jendea. Zuen aldean arazoa konpondu zain dago, baina ez da erreza izanen hautesleen %15-20a horiekin dagoen bitartean.

A.— Europaz eta mugaren bi aldeetako arazoez ari gara, eta 1990an frontiera ekonomikoak suntsitzearekin harreman politikoak ere aldatzen direla pentsatu behar al dugu?

M.I.— Ez askorik, erresuma bakoitzak du bere tradizio politikoa, landerak Alemanian, probintziak Frantzian, eta bakoitzak berean segiko du gutxi gora behera. Galdetu iezazioez Ardan-

“Lehenbiziko ibiltariak Ikastola baino lehenagokoak dira, eta nik sortu nituen”

tza jaunari, edo Garaikoetxea jaunari, ea zein talde politikori lotuta egongo liratekeen Europan. Gauza ezberdinak dira. Begira Europako Parlamentuari: bada talde bat sekulako sikulusaltsa bat dena, Garaikoetxea bezala ez dakit zein. Euskal Herri espainola oso gauza espeziala da, eta nahiko aparte segiko du denbora batean.

A.— PNVren eta RPR gaulistaren arteko harremanez hitzegin izan da.

M.I.— Horretan ez dago zereginik. PNVk bere izenean darama «nazionalista» hitza. RPRk ez du zerikusirik partidu errejionalista batekin, partidu nazional bat da. Espainia mundu aparte bat da, partikularismoz betea. Badira partidu handiak, baina errejionalismo oso indartsuak ere bai. Zaragozako lehen-dakaria errejionalista da, Pujol... Europako beste lekuetan ez duzue hori aurkituko.

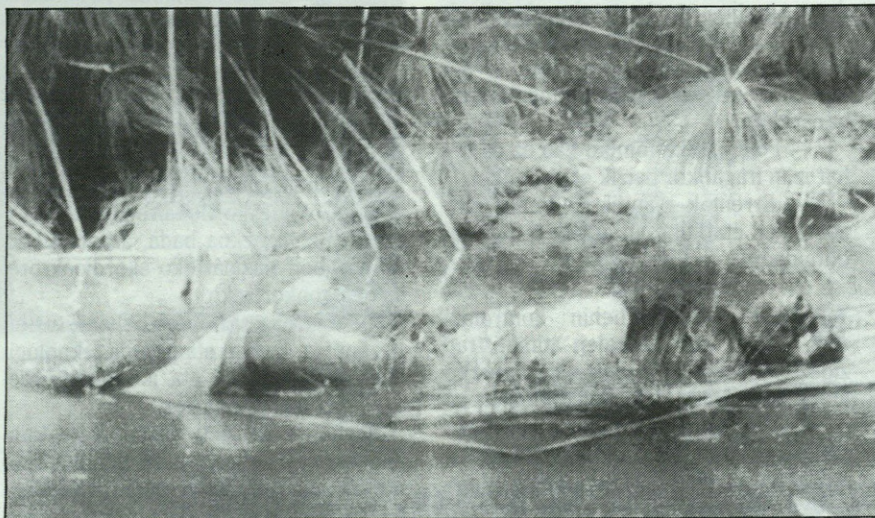
Gauza sinpatikoa da, baina beste garai batekoak duzu. Ez dugu «mikro» alde-
ra jo behar. Eta gainera nahiko arrazista aurkitzen dut.

INAKI ZUBIONDO
ERMIÑE MADARIAGA

24.000 Pertsona hil dira berrikiro
sarraski gordin baten ostean

Burundi, etnia-gerra zahar-berritua

Afrikaren bihotzean kokaturik, Burundi nazio txiki bat dugu. Afrikako txikienetarikoa. Derrepentean mundu guztira zabaldu dena, etnia-gerra zahar-berritu bat dela medio bertan eman den sarraski gordina iragarritz. Hutu eta Tutsi etnien artean borroka biziaren ondorioz 24.000 pertsona hil dira oraingoan, beste 55.000k Ruandarako exodoa aukeratu dutelarik.

Akanyaru ibaian behera botatako gorpua.

Abuztuaren 20ko asteburuan piztu zen betiko gerra. Kirundo Iparraldeko herrialdean eman zen sarraskiaz hain zuzen, Gobernuaren eskutan duten tutsitarrek, denbora bateko aristokrazia feudalaren ondorengoak hauek, biztanlearen %20a baino gutxiago osatzen

dutenak bestalde, hututarrek erasotu zituztela eta, betiere Bujumbura hiriburutik Gobernuak bidalitako berrien arabera. 24.000 pertsona hilik gertatuko ziren ondorioz. Gerora, milaka eta milaka hutuarrek, emakume eta umeak baitipat, Gobernuaren errepresalien bel-

dur, hanka egingo zuten Ruandara, non hauek gehiengoak diren eta poterea kontrolpean duten.

Gatazkaz gatazka

26 urtez

Burundik, 4,5 milioi biztanle, 1962.eko ekainaren 27an lortu zuen independentzia, lehen gerrate mundialetik aurrerantzean Belgikaren babesean egon ostean. %80ak Hutu etniakoak dira, hizkuntza ofizialak, frantsesera, kinyarunda eta kiswahili izaki. Nekazari herria. Erlijio zalbalduenak kristaua eta animista. Errepublikak moduan eratua, Tutsi-Hutuen aurkako borroka krudel eta eten gabeko batek odoletan ito ditu burundiarak independentzia lortu ordutik.

65ean, Pierre Ngendandumwe Lehen Ministrari Hutua asasinatua izango zen, bere ondorengo Louis Rwagasore printze Tutsia bezalatsu. 69an, eta ejertzitoaren zati bat alde zutela hutuek egingo zuten Hutuek. 1972an hain zuzen, Tutsiak gehiengoak diren hegoaldeko Bujumbura hiriburua asaltzeko saiakerak 'berria' egin zuten Hutuek, Micombero koronela azpiratzeko asmoa ere oker joan zitzaielarik. Oraingoaz ahaztu gabe, entzun ondo, 300.000 pertsona akabatu ziren elkarri orduan, ejerzitoak, hegoaldeko hutu nagusienak (funtzionariak, ministrariak eta beste) hil zituelarik mendekez. Aurrerago, tutsiak mandatarien hutuarrenganako mendeakua, erlijioetsu, ikasle eta irakasleetara zabalduko zen.

1987an, Buyoya ofizialak hartuko du poterea, Jean Baptiste Bagaza koronela ordezkatzuz (etnien errekonziliatzeaz

Ruandako exilioan. Burundiar soldadu batek egindako zauria erakusten digu neskatxak.

hitz egin bazuen ere beti Tutsien alde jokatu zuena). Buyoyak, bestearen aldean, zerbait liberalizatu zuen bere politika, Hutu preso batzuk askatuz. Hala ere, partidu bakarra (UPRONA) eta parlamentua disolbatu zituen, militarrek hartzen zituztelarik botere guztiak.

Hutuen behin betirako mendekua

Aurtengo abuztuaren 20ko asteburua: «*Hutuek, labana, matxete eta lantzez baliatuz, Iparraldeko Tutsien etxeetan sartu eta emakume, ume eta gizon hil dituzte, etxeei gasolineez su emanaz*», irakurtzen genuen prentsan eta entzuten irratiz. Halaxe mintzo ziren bederen Bujunburako agintariak. Hauen eritziz, herbestean dauden militante Hutuen esanetara dabilta segitzaileak, gerra zibila suspertzea helburutzat dutela.

Ikuskatzaileek antzematen dutenez berriz, herbestean dagoen Jean Baptiste Bagaza-k ez dauka zer ikusirik guzti honetan. Ruandako agintariei dagokienean, pake dei bat egin dute berriki, bertako lehendakaria, inolaz ere ez duela parte hartuko esanez mintzatu

delarik. Bien bitartean, 5.000 pertsona abiatzen da herbestera egunero beldurrrak janda, Burundi eta Ruandako mugako Akanyaru ibaia hildakoez gainezka dator... eta gainera, euri sasoi honetan, ehundaka pertsona etxe gabe geratu da.

Odolaren arrastoari segika

Sarraskiak gora, sarraskiak behera —arinki esatekotan—, badirudi Bujumbura inguruan gauzak lasai samar daudela gaur eta orain. Burundiar gizartetik at uzten dituztela eta, irabazi arte-rainoko mendekua aukeratu duten hutuarrek ezin izan dute potereaz jabetu eta hau honela, ejertzitza Tutsien esku dagoela, gogorki zigortuko dituztenaren beldur dira. Denborak esango du zertan garatzen den guzti hau. Halako tragedia bizi duen Burundik ez ditu halere sekula santan ahaztuko hainbat eta hainbat mendeku, duela hogeitazortzi urte lortutako independentziaren ostean odolaren arrastatoak gidatzen bait du ekonomia porrot egindako nazio txiki honen etorkizun iluna.

A.BISKARRO

Gatazka batzuren amaiera-gisakoa

Aldaketa garrantzitsu bat gertatzen ari da munduan, eta nire ustez goiz da oraindik fenomenoaren zabaleraz ohartu gaitezen. Iran-Irakekoa sintoma bat da: zer dela-ta bukatu da oraintxe zer dela-ta duela zortzi urte hasitako gerra...? Aurten, bestalde, globoaren hiru puntu desberdinetan —Afganistan, ola, Kanputxea— eta batera, sobiatarrek eta beren aldekoek —cubatar eta vietnamdarrek— bakearen aldeko aitzin-pausu seguraski dezisiboak eman dituzte. Hiruretan, potentziek eta auzo-estatuek, eta lekuan lekuko indarrak moderatuenean, beren prozesu horiekiko onespena erakutsi dute, hiruretan aldiz, kanpoko tropek aldegin eta gero, gerrila “anti-komunistek” operatzen segituko dute. Eta Phron-Penh-ek, eta Luandak, indartsu badirudite, Afganistanen berriz, hemendik aurrera, zernahi gerta ahal izanen da. Gauza bera esatea dago Nicaraguaz, han ez bait dago “komunisten” atzerri-troparik, eta bakea, batez ere, “beren” kontinentean iraultzarik ametitzen ez duten estatubatuaren eskutan bait dago. EEBBetan, Reagan badoa azkenik eta, nire ustez, eraman duen politika hango Kapitalari oso baliogarria izango zitzaion. Orain, zana-horiaren txanda ote dugu?

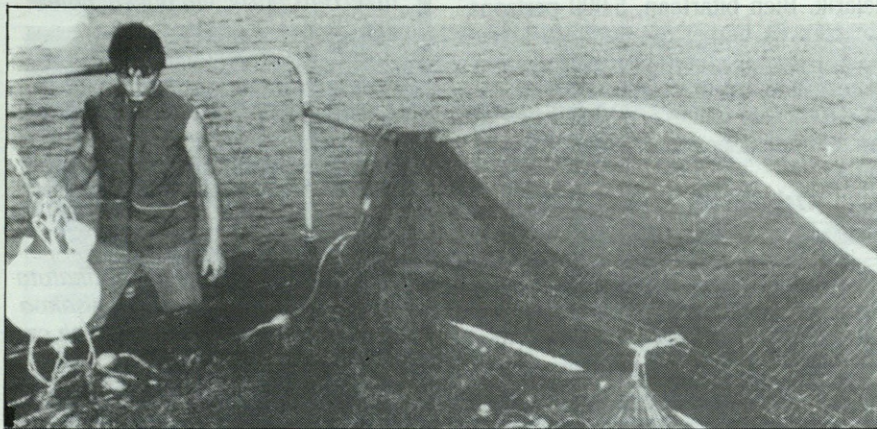
Halabaina, munduko potentziarik handienak inplikaturik dauden gatazken amaiera-gisakoa dakusagun uanean, herri-gerrak ez dira nonbait berehalaxe amaitzekoak: kurdoak, palestindarrak, iralandar, colombiarrek bereb aspaldiko horretan diraute. Eta beste puntu erregarki batzuk ageri zaizkigu: Burundi, etnia-gerra zahar-berritua, eta Birmania, herri pobrea denez iluntasunak estaltzen bait du.

Pablo Sastre

Atunaren arrantzarako arte
tradizionalak aldarrikatuz

Hondarribitik Lugora, arrantzaleak Frantziak botatako sareak desegin nahiez

Kantauriko itsaso betire zakarrean, mugaz behetiko eta gaindiko arrantzaleek aurka jarrita piztu duten atunaren afera edo gerra honek luze joko du antza denez. Oraingoz Frantziako Gobernua dirua erruz banatzen ari da bere portuetan, atunaren harrapaketarako itsasontziak sare pelagikoez baliatu asmoz. Zein ondorio dakarren honek? 1950. urtean sinatutako akordioa ukatzea haste-ko, arte tradizionalak darabiltzaten, batipat, Hego Euskal Herriko arrantzaleen kaltetan.

Frantziako Gobernua dirua gogoz banatzen ari da arrantzale britaniarrak eta Iparraldekoak sare pelagikoaz baliatu daitezen.

Abuztuaren haseran haizatu ziren afera honetaz aitzin berriak, pelagikoaz ziharduen "Gueule d'amour" atunketariari egin zitzaion atakeaz hain zuzen. «Espainiar flotak erasotu gaitu Capbreton aldean, sareak moztu beharrean aurkitu garelarik ihes egin ahal izateko» kondatu zuen patroiak. Donibane Lohitzuneko "Pantxika" eta Arca-chon-go "Garde-nous" untziei gauza be-

ra gertatuko zitzaien.

1950. urteko akordioa ukatu

Mugaz goiti nahiz behetikoez 1950. urtean sinaturiko akordio bati, atuna, hegaluzea nahiz hegamotoza, kainabe-raz (jaki biziaz) arrantzatzeari hain zu-zen, uko egin dio Frantziak oraingoan, pelagika deritzaion sarea indarrean ja-

rra duela Iparraldetik hasita Bretania bi-
tarteko itsasontzietan. Honelatsu labur-
bildu genezake saltsa guztia. Esteban
Olaizola Hondarribiako kofradiako pre-
sidenteak argitu digun bezala, «duela
48 urte, kaltegarri zirelakoan, baztertu
genituen sareak». «Orain berriz, fran-
tziarrek, guztiz ahortzi dute erabaki
hura —jarraiki da—, itsasoari inongo
errepatorik ezean ohizko tresneriaz
jarduten garen 700 untziren etorkizuna
kinka larrian jarriaz». Arin eta bizkor
mintzatu zaigu Esteban Olaizola: «ez
dago eskubiderik! Eta gero gainera, gu
gara probokatzailerak eta gogorkeriez
jarduten garenak!». Atzera begiratu
gero, Frantziaren egungo jokaera 'ziki-
na' salatzen duen datu arras interesga-
rri bat aurki genezake: 74ean, pelan-
greraz ziharduten japoniarrak hanka
egin beharrean aurkitu ziren Kantauri-
ko itsasotik, inguruotako arrantzale
orok (Bretainiatik hasita Lugora bitarte-
koek) bat eginik sareak txikitu zizkiete-
lako. Nolatan onartu orain eman duten
aldaketa hau?

“Esteban

Olaizolak dioenez,
frantziarrek,
errentagarritasuna,
dirua besterik ez dute
behatzen. Itsasoaren
egoera bost ajola
zaie”

Sare pelagikoa versus arte tradizionalak

Sare pelagikoak neurri aldakorrak ditu, normalean, alturaz 20 metrotakoa eta luzeraz 2,5 kilometrotakoa izaki. Atuna, sarearen mailatan harrapatuta borroka luze baten ondoren akabatzen da, kainaberaz ez bezala hilda jasotzen delarik aladeraren bidez barkura, operazio horretan mordoak uretan galduz. Hementxe heldu dio birritan hariari Esteban Olaizolak, heurek erabiltzen duten tresneria tradizionala defendatuz betire, pelagikoaren arrisku nabariez biziki kezkatuta: «Hain da argia eta bizkorra atuna edozein soinu berehala jabetzen dela! —argitu digu—. Izutzen erreza da oso. Pentsa, motorrak ixixilean ditugula aritu ohi gara gu kainaberaz banaka jasotzen inolako arrastorik utzi gabe. Pelagikoaz berriz, arrain mordoak uzten da uretan hilik inguruko atunak izutuz. Hau honela oso joko arraroa egiten ari da aurten, inoiz baino urrutirago dabilelarik». Sare pelagikoa dela medio ez ote du atunak urez aldatuko hemengootan soberan izutuz gero? Hondarribiako presidentearen eritziz begibistakoa da hori. Bautiste Garat, Hendaiaiko kofradiako lehendakariaren ustetan, ez zaio hainbesteko garrantzia eman behar bospasei barkuren sareei. Halere, eta kontutan hartuta historikoki errespetatu dena erizpide ekonomikoak gailenduz ahaztu dela, alda onartu du Europako Ekonomia Elkartek sare honen erabilera aldiz aurretik inongo ikerketarik egin ez dezan atunaren estoka zehaztu eta etorkizunari begira planifikazio bat egiteko? Hona hemen galdera.

5 urtetako moratoria eske

«Maiatzaren 20an Bruselaren izan ginen —aitatu digu Esteban Olaizolak—, ikusirik bertzeldeko euskaldunek bezala frantziarrek bolantak (zeintzuek debekatzearen dauden espainiar Estatuan) eta pelagikoak erabili behar zituztela atunetan». 5 urtetako moratoria eskatu zuten orduan, hemengo biologo talde batek eginiko ikerketa lan batez baliatuz sareok zekartzaten kalteak zeintzu ziren xehetu zituztelarik Komisioaren aurrean. Esteban Olaizolak dionez, «egin genuen aurkezpenaren ondoren nahiko kezkatu geratu ziren. Frantziarrek errentagarritasuna, dirua besterik ez dute behatzen. Itsasoaren egoera bost ajola! Begira, Europa mailan ikerketa lanetan jarduten den CAT-ek erakusten duenez ere nola hegaltzearen hala hegaltzearen estoka ondo dago gaur eta orain baina esfortzu gehiago ez du onartzen». Interesgarria guztiz datu hau, frantziarren asmoa hain zuzen ere kupoa areagotzea denean —lau aldiz gehiago arrantzatzen omen dute

Arte tradizionalaz diharduten arrantzaleek arrisku bizian dakusate heuren etorkizuna.

sareen bidez—, horretarako Hego Euskal Herriko arrantzaleen gainean batipat, sareak boteaz.

«Ez da arrantzaleen falta»

Sareen erabilera zientifikoen eskutik jarri beharra ondo deritzo Bautiste Garat Hendaiaiko kofradiako presidenteari, «ikertu behar bada ikertu dezatela» argudiatu du. Baina, halere, bertzelaz antzematen du arazoa. «Hor errentagarritasuna txikitzen ari da. Zergatik? Beharbada gero eta arrain gutxiago dagoelako. Prezioa gero eta txikiago, kanpotik arrain asko sartzen da... Erosleek kanpoan edonon eros dezakete arraina, ez tasarik ez fronterarik ez bait dago. Gastuak bezala kargu sozialak gora doazkizue berriz eta honela gauzak noski oker ikusten direla». Baina zer dela-ta dago gero eta arrain gutxiago? 80tik aurrerantzean emandako beherakadaren errua sareei atxeki die elkarriketaren zehar behin eta berriz Esteban Olaizola hondarribiarrak. Pentsatu bezala bota ditu segidakook Bautiste Garat-ek: «zuen aldekoek oso gogor portatu dira, eta honela segituz gero, bakoitzak bere aldera joz alegia, gauza beti txarra izango da. Nork irabaziko duen? Erosleak ez bairik gabe». Bien bitartean, berak argitutakoaren arabera, Frantziako Gobernua diru mailleak banatzen ari da heuren artean, «eta hori, nik esango nuke, ez da arrantzaleen falta. Alde horretara jo ezazi badi-tute arrantzaleak orain zaila izango

dute atzera jotzea. Nik ez dakit... guk ez dugu deusik harrapatu. Gu, hemen, erdian harrapatu gaituzue eta hortxe gabiltza bien aldetatik aditzen. Gero ikusi beharko!».

700 untzi txikiren etorkizunaz zer?

Hondarribiatik Lugora bitartean 7.000 arrantzale inguru dabil atunetan, marea gora marea behera, bataz beste 15 egunetako ihardueran. Itsas-gizonaren inguruan sortzen diren lanpostuak kontutan hartuta guztira 40.000ren bat lirakeke honetatik bizi direnak. Bestalde, aipatu, European jaten den atunaren %65a Hego Euskal Herriko arrantzaleek biltzen dutela, Ondarrabia eta Bermeo direlarik portu indartsuenak. Frantziari dagokionean Bretoiak dabilta indartsuenak bai Donibane Lohitzune bai Hendaia oso flota murrizta bait dute. Hori bai, heurek diotenez errentagarria. Hitz gogorrez amaitu nahi izan du Esteban Olaizolak: «frantziarrek ez dakite itsasoa zer den. Ez dira arrantzale. Beti gure atzetik ibili dira. Gu nora haiek hara. Aparagailu sofistikuak baina kaka! Bost ajola zaie itsasoa agortuta ere. Hemen aldiz segimendu bat egiten zaio eta zaindu, aitonaren-gandik ikasi bezala semeek erakutsiz. Arazo guztia pelagikoak dakar eta gure etorkizuna tartean dagoenez gogor erantzunago diegu».

LOREN ARISTI

40 urtetik gora daramatza
bizikleta bereziak eginez Alegian

Marotias, bizikletarien neurrietara koadroak bilbatzen artista

«Marotias» koadro ospetsuez osaturiko bizikletak erlikia gisan dauzkate bizikletarien munduan izan diren hainbatek eskegirik. Koadro arin eta aldi berean sendoak eman dien segurtasunagatik, zorteagatik, agian. Estranjerialdean bere izena aipatu orduko 'jenio' bat dela esango dizute; hemen berriz, ez da nabarmendu eta oraindik ez zuen jasoko behar bezainbateko errekonozimendua Marotiasek.

Pepe Marotias etxeari puska erantsiko dioten bi semeekin.

Izatez Santanderkoa dugu Pepe Marotias, txikitandik txirringazalea, soldadu zelarik honuntzatu eta Alegiara ezkondua. Txirrinduen mundura muga-

tzen ez diren mila pasadizu ditu kontatzeko modukoak (eta beste hainbeste gordinxegoak: sinpatina, droga po-brea deitzen duenaz...). Karreristen in-

guruan izan diren eta diren izenak eta eginak naturaltasun osoz darabiltza hitzetik hortzera. Sinesmen propioak erroturik dituen gizona, librepentsalari-tzat dauka bere burua. Bizikleta koadro profesionalen artisau iaioa izan da azken 40 urteotan.

«Prêt a porter» eta neurriko bizikletak

Garai batean, eta orain dela ez asko arte, Marotiasen tailerretik ateratzen ziren bizikletari talde osoentzako bizikleta koadro sortak urtero. «Ferris», «Kas», «Teka», «Faema», «Werner», «Super Ser» eta estatu nahiz gainantzeko ekipo batzuentzako ere. Aipatu «Zeus» markako bizikleten koadroak ere Alegian produzitzen zituztela.

Urteetan «Macario» eta «Marotias» izandu dira bizikleta koadroetan sona handienaren jabeak. Eta nahiz eta

“**Marotias eroturik omen zegoen. Merckx berak ere funtzionatuko al zuen galdegin zion. Gaurrengungo kurbaturako urkila egin zuen. Ia denek imitatu dutena**”

oraindik eusten dioten horri, gauzak andanan egiteko joera nagusitzen da. Gaur egun etxe komertzial-tzar bakoitzak sostengatzen duen bizikletari taldeari ekipa osoa proportzioan jartzen dio. Korredoreak ezin du hola-ta-hala materialeaz, koadroaz aldatu. Etxe komertzialak kontratuak baitituzte materiale etxeekin eta emandakoarekin konformatu behar.

Trebeki lotzen ditu Marotiasak atzoko ziklismoa eta gaurkoa. Beti izan ditu enkargu pertsonalak taldeetakoetz gain. Fuentek, Ocañak, Peruk... ematen digute hizpidea: «*Fuenteren kasuan ez zegoen prolemarik. Kas talde osoarentzat egingo genituen koadro bereziak. Baina berak koadro ikaragarriki arina eskatzen zuen, zeren ur ttanttoen gainetik pasa arren berauek zanzpatzen ez zituen ziklista bait zen*». Perurenari or-

Artesaua sortzaile lanetara sartzean

Marotias bera jubeniletan bizikletan hasi zenean koadroak kalitate eskasekoak ziren eta berehala hausten zirenetakoak. Hortaz ohartu eta, lehenik, berarentzat egin zuen estraineko koadroa: ez zitzaion hauskorra atera. Lais-terekin egin zituen beste batzu lagun eta 'gloria' zahar batzuentzako.

Koadroa egituratzekoan, bere sekretua piezak banaka soldatzean datza. Marotias zaharraren lana jarraitzen duten bere semeetako bik hasiak dira koadro eskurakorrak, merkexegoak egiten. Baina beti izaten da zikloturista kutiziazalerik ehunka milaka pezetako bizikleta berezia ordaindu nahi duenik eta gainera Alegian artesaugintzan egiten den lanari utzi egin behar zaio. Eskaririk ez da falta.

la egin zuen. *Estatuko ziklismoaren urte onenean, Ocañarekin nengoela, Eddy Merckxek urkila hark funtzionatuko al zuen galdetu zidan. Urkilak kurbatura gradu bera darama; aldea, goragotik hasten dela bihurritzen*». la denak imitatu duten urkila.

Bestalde, portabidoiak, kanbiogailuak eta beste soldatu dituen aurrenekoa da Marotias. Horrek dakarkien aurrerakuntzarekin, nahiz eta Perurena koadroa hautsiko ote zen beldur agertu zitzaion. Innobatzaille bat dugu beraz. Dioenez, «*ez dut esango inbentorea naitzenik baina bai sortzailea*».

Koadro on bat egitearen formula eskatu diogu. «*Batzuk era batera, besteok bestera egingo dugu. Lana egiteko postura eta materialeak zaindu behar dira. Esaterako, soldaduran, kaloriak garrantzia handia du*».

'Alpargatazkoa' atzokoa, goi mailakoa gaurkoa

Mundu zaharrak eta berriak bizikletari eskaini dioten ekarpenetaz aritu gara: agi denez, 'kabra' aerodinamikoek ez dute ezer askorik aportatu, sujestioa ez bada. Gaurko ziklismoa maila altukotzat jotzen du, Euskal Herrian ospatzen diren ekintzak arrakasta izugarria dutelarik Europan. Prentsa eta telebista (zuzendari esportiboak —Mariano Galarza in memoriam—, etxe komertzialak, publizitatea... ere, hein batean) izan omen dira ziklismoaren mesedetan gehien egin eta, hemen betidanik egon den, afizioaren eragile suertatu direnak.

Garai bateko oroitzapenak ez dauzka saltzeko, baina orduan ordea, 'alpargatazko' ziklismoa egiten omen zen, sufrituagoa, baliabide eta bitartekoek urritasunaren kariaz. Bahamontes eta Loroño bikoteaz hitzegin behar derrigorrez: bata adimentsua eta ona zen bitartean, bestea astoxeagoa eta esne txar gehiagokoa omen zen, eroritakoan altxatzen zekiena. Hamaikaxo pasadizuren zurrunbiloan, oraingoko karreristentzat soberan hitz onak dauzka: dena da gutxi egiten duten esfortzurako.

40 urtetik gorako balantze moduan edo, bere afizioz ofizio egin duen gizon honek satisfazio bat dauka: «*denetatik egon da, baina pertsona bezala ere haundiak izan diren karreristekin tratua izana. Ziklismo munduan satisfazio osoa, adiskide haundiak eman dizkit*». Bertan, eta hemendik aterata ere, non-nahi dauzka ezagunen atekak zabalik itzal handiko gizon honek. Edozertarako eta berdin berriketarako prest dago Marotias. Alegitik pasa ezker, badakizu.

MIKEL ARAMENDI

Garai bateko «Tarangu» eta Menendezekin Alegikoa.

dea, koadro arinak ez zitzaizkion komeni, bibradura zela kausa.

Marotiasak bizikleten korpusak nola egin dituen hitz bitan adierazteko, esan trajeak egiten diren gisan egin dituela, gizon bakoitzari zegokionaren arabera eta bere neurriak kontutan hartuz. Hala diosku: «*Horrela behar du gainera. Maniatikoak ere izan dira tartean, baina, oro har, txirrindulari profesionalak asko erakusten dizu. Esaterako, Ocaña: ondo hartu izan ditu beti emango nizkion aholkuak*».

Puntu honetara iritsita korredoreen berezitasunetarako koadrorik egiten ote den galdetzen diogu. «*Ez da horrelakorik. Konprenierraza da: ezin daiteke egin bereziki koadrorik ez esprintatzeko, ez igotzeko edota jeisteko. Bahamontes, Anquetil, Merckx, e.a.-en neurriko koadroak egin ezker edo nork igo beharko luke eta korredore ona izan*». Fakultateak behar dira, koadroak ez dizu bultzat egingo aldapa goran, ez dabilenarekin alferrik da.

Abantaila, lanean jartzen den mimoa, koadroak ez du teinkatasunik —izan ere presioetara sujet egoteak tirandurak dakarzki eta soldadurak tartean dilatazioak egon daitezke—. Artesau erara eginda gertatzen ez dena. Epeka egiten da lana: lehenik urkila, gero frontea, ondoren silin-aren hodia, eta, triangulua muntaturik dagonean atzekaldeko 'isatsa' rekin errematatzen da.

Aleazio gorabeheran, altzaira hobereatarikoak lantzen dituzte. Orain arte ez dute protestarik izan. Materiala erosleak ordaintzen duenez, bada, horren arabera, urteetarako koadroa eramango du bezeroak.

Orain artekoaz gain neurriek, graduak zerikusi handia bide dute. Azken hamarkadetan asko aldatu dira nonbait gauzak bizikleta industriaren inguruan, itxurak eta formak ez eze gainantze-koak ere: «*70. urte inguruan*» —bere bu-ruaz ari da— «*Marotias 'eroturik' omen zegoen: gaur egungo kurbaturako urki-*

*Gehiegizko abiadura da
ia beti erruduna*

Istripuak errepideetan, gutxiagotuz baina larriagotuz

***Heriotz gehientsuen eragiten dituen
fenomenuetarikoa dugu errepideetako trafikoa.
Sarritan agertzen zaizkigu paperetan hango eta
hemengo errepide bazterretan hilda
suertatutakoen kopuru beldurgarriak, eta
honezgero nahiko ohituta gaude halakoak
irakurtzen. Estadistikek diotenez, istripuen
kopurua urtetik urtera txikiagoa da, baina
gertatzen direnen larritasuna areagotuz doa
gidariak azeleragailua gehiago zapaltzen duten
neurrian. Abiadura da, beraz, kausa nagusia.
Kotxe berriak, halabaina, gero eta abiadura
handiagoak hartzeko modukoak egiten dituzte.***

Udako oporretako irteera zein sarre-
ra operazioak izan ohi dira bolada txar-
renak. Aurtengo udan, Uztaila eta
Abuztuaren, 750en bat istripu gertatu di-
ra Hegoaldeko errepideetan, ondorio
beltza 60 heriotz baino gehixeago izan
delarik —egunero, bataz beste, hildako
bat gutxienez—. Iazko udan kopuruak
berdintsuak izan ziren, istripuak apur
bat gehiago baina hildakoak berdintsu:
814 istripu eta 66 hildako hain zuzen.
Antza denez, hainbat errepideetan bu-
rutu diren hobetze lanak izan dira istri-
puen kopurua txikitzearen eragileak,
baina bideen hobetze honek berak, ko-
txearen gidaritza erraztean gidariaren
arreta gutxitzen duenez eta abiadura

handiagoak hartzeko aukera ematen
duenez, jazotzen diren ezbeharrak la-
rriagoak izan ohi dira.

Istripuen kausa nagusiak arraz-
nak dira. DYA-n buruturiko ikerketan
ateratako portzentaiek gidariari bota
bide diote erria: istripuen %85a gida-
riaren akatsen ondorioa lirateke, %12a
eguraldi txarrak eragindakoak eta gai-
nontzeko %3a, akats mekanikoak me-
dio gertatutakoak. Baina Donostiako
DYA-n koordinatze zentruko ardura-
dun den Lorenzo Hernandez-ek behin
eta berriro adierazten digunez, istripu
gehienak eta, batez ere, beren larritasu-
naren eragile nagusia gehiegizko abia-
dura da. «Nahiz eta errepideak urtetik

***Istripuak gutxiagotuz badoaz ere,
hauetan suertaturiko heriotze
kopurua gora doa.***

Istripu larri gehienetan gehiegizko abiadura da errudun. Hala ere, kotxe saltzaileek abiadura beitzatzen dute.

urtera hobetu edota kontzientziazte kanpainak burutu, kotxeek halako abiaduretan ibili daitezkeen artean, ez da konpobiderik egongo». Baina garbi dago multinazionalen mundu horretan mugitzen den diru kopuruagatik dauden interesak direla-eta, kotxeak gero eta azkarragoak ekoiztuko dituztela. «Gainera, estadistiketan ere abiaduraren arazoa ezkutatzeko saiatzen dira, benetako kausak beste batzuk izango bailiren».

Egun beltzak eta puntu beltzak

Uda parte, hilen hasiera eta bukarak batez ere, gidarientzat gararik arriskutsuenak badira, herri desberdinetako jaietan arrisku hori izugarri areagotzen da: egun hoietan, jaiak ospatzen diren herriaren inguruetan, gauerdiko ordubiak eta laurak bitartean istripu ugari suertatzen dira Euskal Herriko errepideetan. «Jaietan, gaueko txanda tokatzen zaien», azaltzen digu Lorenzo DYA-ko langileei buruz, «badakite hamabiak edo ordubata arte lasaitasuna izango dutela, baina orduetik aurrera telefonoaren soina entzuten dutenero, oraingoan nora tokatuko zaien pentsatzen hasten dira». Lorenzo- ren ustez ez da alkohola istripu hauen eragile bakar eta nagusia, bere eritzia- ren arabera, jaiak berez sortarazten du- ten euforia eta gazteek eskuarki gidari- tza duten esperientzi eskasa ere jaieta- ko istripuen kausa bezala kontsideratu behar dira. Uztaila eta Abuztuaz kanpo- ko oporraldiak ere denboraldi txarrak

Lorenzo Hernández,
DYAko partaidearen ustetan:

«Kotxeen abiadura fabrikatzerakoan mugatu beharko litzateke»

GALDERA— Kontzientziazte kan-
painen ba al dute efektibotasunik?

ERANTZUNA— Jendea kontzientzatu egingo dute, kanpaina martxan da- goen momentuan izango dute eragina gidarien kontzientziazioan baina, egia esan, estadistika mailan ez dute eragi- nik izaten. Kanpainaren bat martxan egonda ere, istripuen kopuruek ez du- te behera egiten. Benetako arazoa abiadura da; kotxe oso azkarrak bul- tzatzen dira eta horrela istripuak ezin dira gutxiagotu.

GALDERA— Ez al da inkoherentzia errepideetan 120 km/orduko mu- ga ipintzea eta muga hori erraz gainditzen duten kotxeak merkatu- ratzen baimentzea?

ERANTZUNA— Azkenaldian, gero eta gehiago, gehiegizko abiadura dela-eta isun gogoragoak ezartzen dituzte, baina bestaldetik, kotxeak gero eta az- karragoak dira. Kotxeen errebisioetan gurrupilak, argiak... dena begiratzen die- te baina ez dute kotxeek 180-190 km/o hartzen dutenentz behatzen. Ni- re ustez, kotxeen abiadura mugatu be-

“Aurtengo udan 60 hildako baino gehiago gertatu da Euskal Herriko errepideetan”

izan ohi dira kotxean ibiltzeko. Izan ere, proportzioz Aste Santu nahiz Egu- berri inguruko egunetan istripu gehiago ematen dira, eta egutegian beste opor edo zubiengandik hurrun gertatzen di- ren zubietan ere gehiago oraindik.

Istripu gehien zenbatu daitezkeen bo- ladak dauden bezala, bertan jazotzen diren ezbehar ugariak medio nahiko ezagunak diren bidegurutze, biragune eta errepide zati anitz ditugu gure he- rrialdeetan. Bizkaian 'puntu beltz' gisa kontsideratuak daudenetatik Malmasin- go Tunela eta Bilbotik Balmasedara eta Gernikatik Bermeora doazen eskual-

hako litzateke baina fabrikatze-koan. Orduan bai istripuak jeitsiko zi- rela, eta beren larritasuna zeresanik ez. Baina hain da indartsua merkatu hori ezen ezinezkoa baita ezer egitea. Gainera, estadistiketan gehiegizko abiaduraren kausa ezkutatzeko saia- tzen dira, istripuen eragile nagusiak beste batzuk izango bailiren. Beraz, errepideak hobetzen badira ere, ibil- gailuek abiada hоек hartzen dituzten artean, ez da konpobiderik egongo.

GALDERA— Zein erakundek bete- tzen duzue Euskal Herrian errepide-ko osasun-asistentzia? Eta zer moduz ikusten duzu berau?

ERANTZUNA— DYA eta Gurutze Go- rriak dute horren ardurua Hegoaldeko lau herrialdeetan. DYA sortu bazen arlo horretan gabezia batzuk ikusi zi- relako izan bazen, gaur egun Komuni- tate Autonomoko errepideetako osa- sun-asistentzia Estatuko onena dela esan daiteke. Izan ere, asistentzia bat eskatu eta jasotzen den artean 3tik 7 minutura pasatzen da.

Hego Euskal Herriko "puntu beltzak"

NAFARROA

- N113**— Kastejondik bi kilometrotara "Izeien bidegurutzea"
- N121**— Burlatako "Heriotzaren bidegurutzea"
- N121**— Tafalla eta Peralta artean
- N121**— Tafallatik bi kilometrotara dagoen kurba
- N232**— Buñuel-a bidean Sancho el Fuerte-ko bidegurutzea
- N240**— Irurtzungo irteera, Donostia eta Altsasua aldera

BIZKAIA

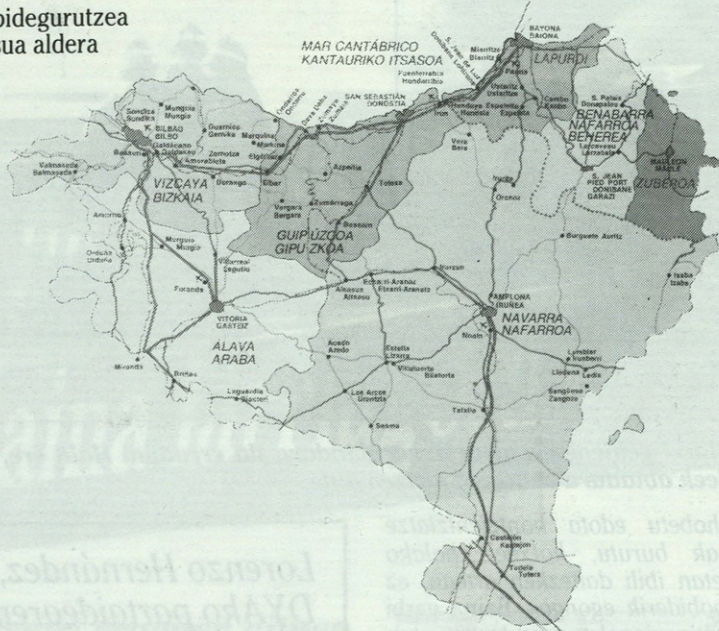
- C6.315**— Gernika-Bermeo
- C6.XXX**— Bilbao-Balmaseda
- N634**— S. Salvador del Valle-Durango
- Malmasingo tunela (*Bilboko irteeran, Basauri alderuntz*)

ARABA

- N1**— Langraitzeko bidegurutzea
- N1**— Agurain-Asparrena
- A68**— Amurrio-Altube

GIPUZKOA

- N1**— Etxegarateko altua
- Lartzabalgo bidegurutzea
- Bazkardoko bidegurutzea
- Añorga Txiki, "Cementos Rezola" parean
- Aieteko tunela-Intxaurren
- Pasaiaiko travesia
- Oreretako travesia

de-errepideak dira ezagunenak. Araba herrialdeko 'puntu beltz'-enak, aldiz, Langraitzeko bidegurutzea, Aguraindik Asparrenara doan errepide nazional zatia —'Probintziako Iturria' deitua— eta Autopistako Amurrio-Altube tarteara lirateke beste batzuen artean. Nafarroak, berriz, aurrekoak bezain arrisku-itsuak izan gabe ere, baditu istripu ugari-rien gune diren puntuak: 'Cicur Mayor'-eko bidegurutzea Lizarra inguruan, Burladako 'Heriotzaren bidegurutzea', Iruñearunzgo errepidean Tafallatik 2km.tara-aurkitzen den biragunea, Kastejondik 2km.tara dagoen 'Izeien bidegurutzea'... denak errepide nazional-etan kokatzen direnak hain zuzen. Gipuzkoan, azkenik —Iparraldeko daturik ez dugu jaso—, Etxegarateko menda-

tea, Oreretako irteerako Lartzabal bidegurutzea, Andoingo Bazkardoko bidegurutzea, 'Cementos Rezola'-tik Añorga Txikirako tarteara Lasarte aldean, Aieteko Tuneletik Intxaurren aldera Donostiko bariantean eta Orereta nola Pasaiko zeharbideak dira azpimarratu ditzakegun 'puntu beltzak'. Lehen leku arriskutsuak izandako hainbat puntu gaur egun ez dira hain ilunak burutu diren obrak medio, Legorretatik Alegiarako bidean dagoen biragunea kasu: asfaltua aldatu dutenetik —bi hile— ez da istripurik gertatu, lehen Gipuzkoako biragunerik arriskutsuenetarikoa zenean.

Autobus istripuen gorakada

Kotxeak dira, jakina, istripu gehien jasaten eta eragiten dituztenak baina, halere, jasan oso gutxi egiten badituzte ere, kamioiak, zeharka, nahiko istripuen eragile izan ohi dira: errepide hesuetan hilerak itzelak sortarazten dituztenean gertatzen omen dira aurreratze desegoki ugari. Istripuetan protagonista gero eta sarriagotan agertzen zaiguna autobusa da, azkenaldian autobusen trafikoak gora egin baitu nabarmenki. Halaxe adierazi digu DYA-ko Lorenzo Hernandez-ek: «Asteburuetan gero eta irteera gehiago antolatzen dituztelako egon da autobusen istripuetan gorakada; dena den, kamioi eta autobusen gi-

dariak profesionalak dira eta eurak dira trafiko arauak gehien errespetatzen dituztenak».

Udako egunetan ezbehar gehiago jasaten dituen beste ibilgailua motozikleta txikia dugu: ia denak hiriguneetako kaleetan gertatzen dira, baina abiadura txikiak medio, istripuok ez dira larriak izaten. Txirrindularientzat, aldiz, uda baino udaberria izaten da garairik 'beltzena', Lorenzoren hitzetan, «negua te-
lebistaren aurrean pasa ondoren, Martxo eta Maiatza aldera iriten dira lehenengo zikloturistak talde handietan, eta orduan jazotzen dira istripu dexente, baina normalean ez dira grabeak izaten».

Gidari traketsen artean betidanik ezagunak izan dira Europatik Afrikaranzgo bidean, kotxea jendez eta gauzez beterik, penintsula zeharkatzen duten ifar-afrikarrak. «Kotxeak ez dira baldintza egokienean egoten, ordu mordo bat gidatzen dute jarraian eta beharbada aspaldian bidai hori baka-
rrik egiteko hartu dute kotxea; egoera horretan normala da istripuak eragitea eta jasatea». Gidaren gainean seguru konpainiek egindako ikerketen arabera, orokorrean harturik, gaizeak dira istripu gehien izaten dituztenak, ondorioz hauek segurua gehiago ordaindu behar izaten dutelarik.

I. MURUA

“Istripuen %85a gidarien akatsegatik izaten da, %12a eguraldi txarragatik eta %3a akats mekanikoegatik”

ARGIA

"TARTTALO" ren laguntzaz

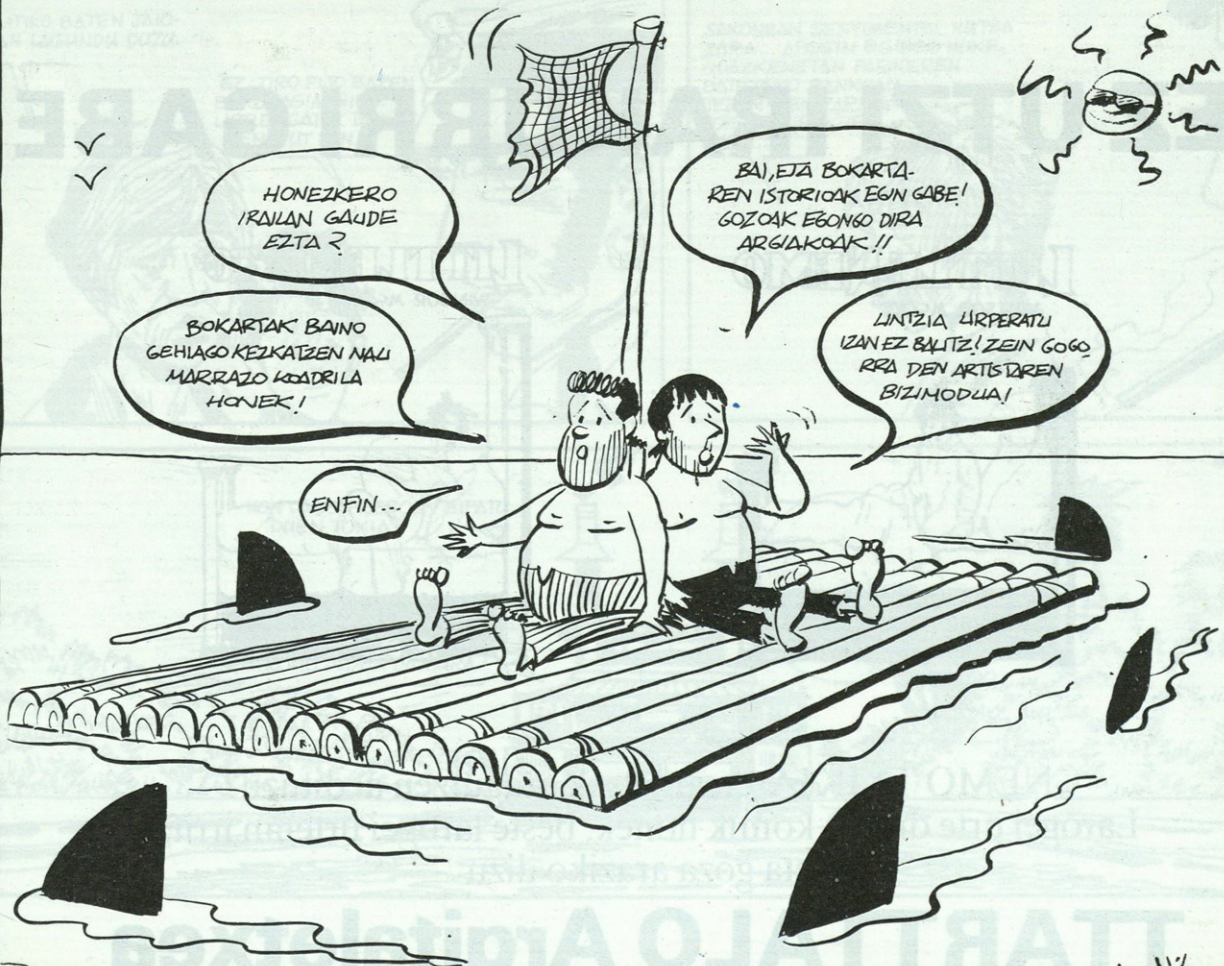
K O M I K I A

115. zenbakia

BOKARTA

-MORAU TA MATIN-

ATARNA ARRISKUTSUA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

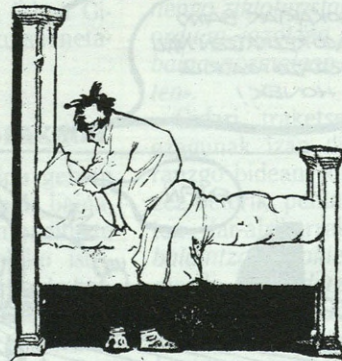
☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

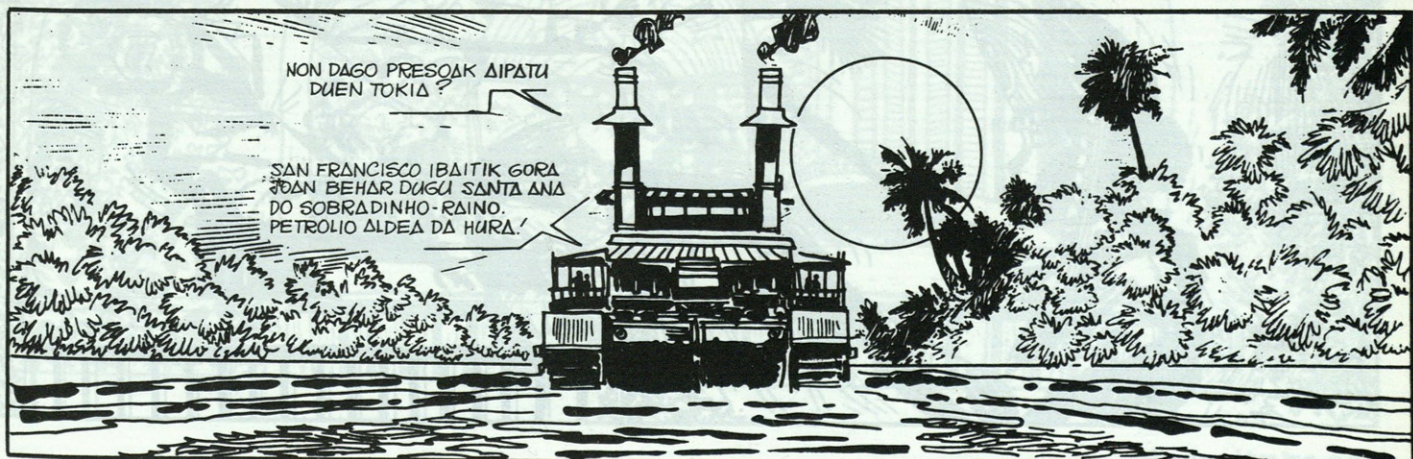

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

ZENBAIT EGUN
BERANDUAGO
KORONELAREN
HAZIENDAN...

DATORREN ASTEAN
LONDONERA JOANGO
NAIZ YATEAN. EURO-
PAKO GERRA DELA
ETA AKERA BIKAI-
NAK DITUGA HAN
NEGOZIOAK EGITEKO.

ARRAZOIA
DUZU,
KORONELA.

LASAI JOAN ZAITEZKE:
HEMENDIK DENA KONTRO-
LATUKO DUT. ASKATZAILEA
HIL DENEZ DENA NOR-
MALDU DA ETA MATXI-
NADARIK EZ BADAGO,
GOBERNUAK EZ DU
INOR GORRIKO
IKUSKATZEN.

EDERIO ALMEIDA. MILA ESKUDO
ESKEINI TIRO FIJOREN BU-
RUAREN TRUKE. DESAGER-
TUKO DENEAN BUKATUKO
DIRA GURE ARAZOAK.

ORDUAN NEURI EMAN MILA ESKUDOAK,
PERTSONALKI EKARRI DIZUT NEURE
BURUA.

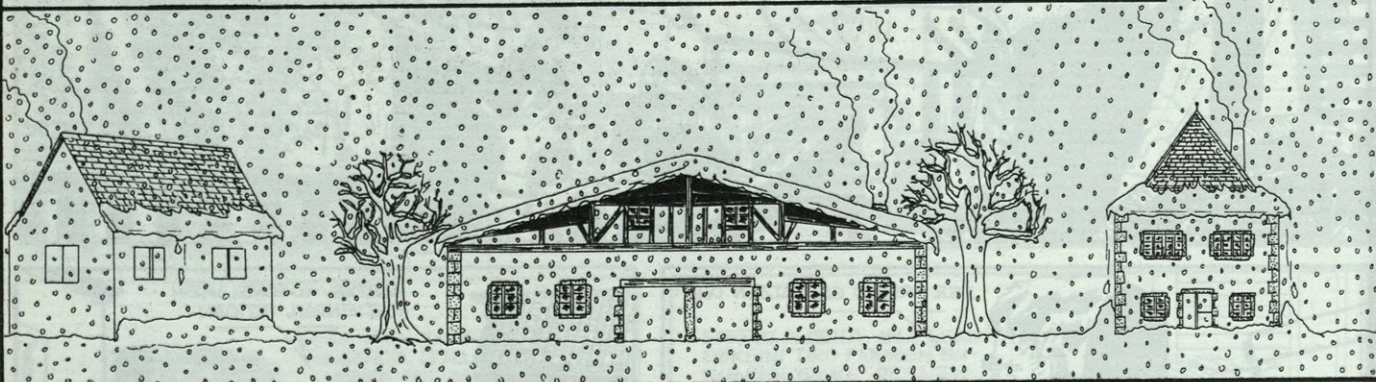

BANG

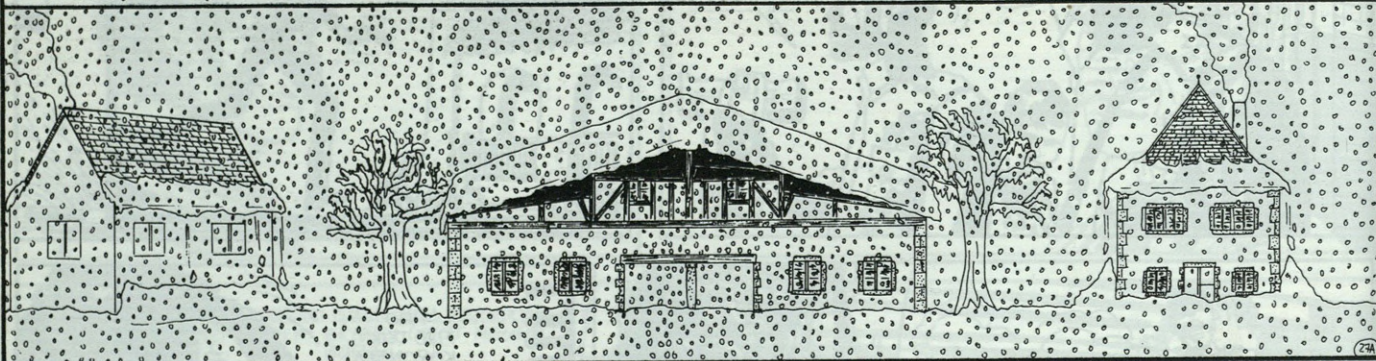

XIBERUKO ARBALLA ESKUALDEAN ELURTE HAUNDIAK IZATEN DIRA ETA ,MAIZ,BORTIZKI.

ETXEETAKO TEILATUETATIK, MALDA HAUNDIKOAK IZANIK, AISE ERORTZEN ZEN ELURRA. HAIZE HEGOA ETXEARI,ALDIZ, METATU EGITEN ZITZAION (PISU GAITZA BILDUZ!) SOBERA ZABALA BAIT ZEN.

ALLANDE SUPAZTER XOKOAN IRAKURTEEN ZEGOEN GOKO-GOKO

Asloa hor zagon
muturraz zeruaz
besoz parelari...
Aldetik itsasurrak
miretsiak,elgarri.

HALAKO BATEAN...

KARRRRRRRRRRRRRAAAAKKK!

ZER OTE...?

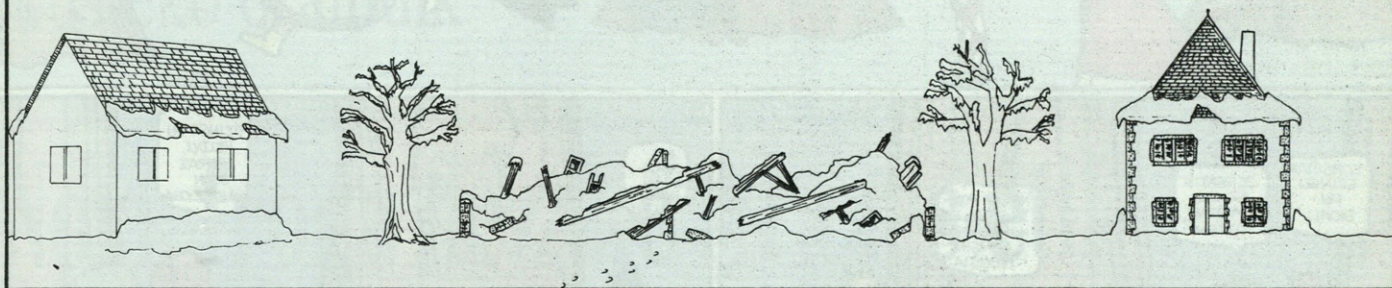
AIAMA!

BARRANBA!!!

BAI BA... ORAIN BADA KIZU ZERGATIK DIREN XUT-XUTAK ETXEETAKO TEILATUAK XIBERUAN, EZ DADIN ELURRA GAINEAN META.

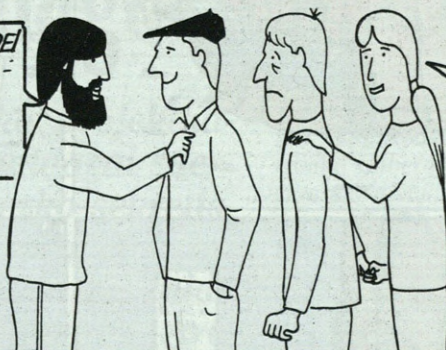

ALLANDE AHALKETU ETA PENATURIK ZEGOEN DESASTREARI SO.

BAIÑA ALLANDEK LAGUNAK ZITUEN... EGIAZKO ADIXKIDEAK, BIZIKI MAITE ZUTENAK...

LASAI, ALLANDE! DENEN ARTEAN BERRIA EGINEN DIAGU!

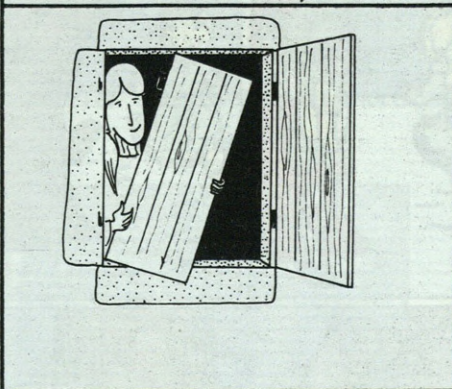

BAI! BAIÑA ORAIN BEHAR DEN BEZALAKOA! BARRETX ZENA ERAIKIKO DUGU BERRIZ.

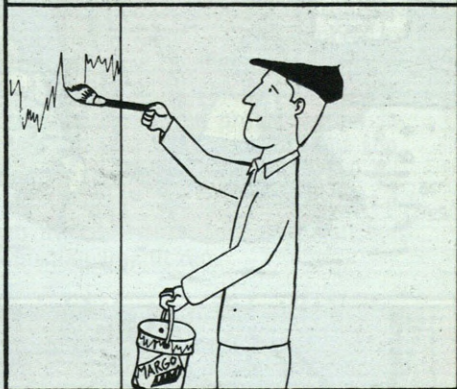
HITZ EMAN BEZALA BEREHALA...

...EGIN ZIOTEN LANARI, ETA...

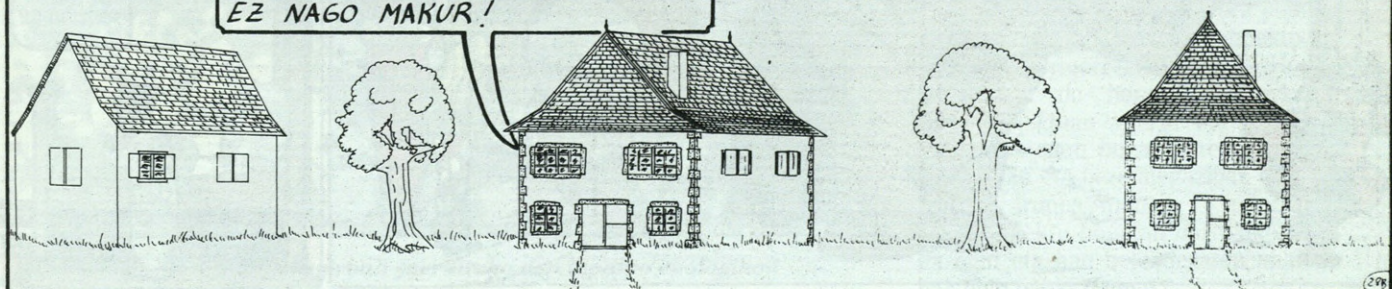

...DENBORA LUZE GABE FINITUA ZEN.

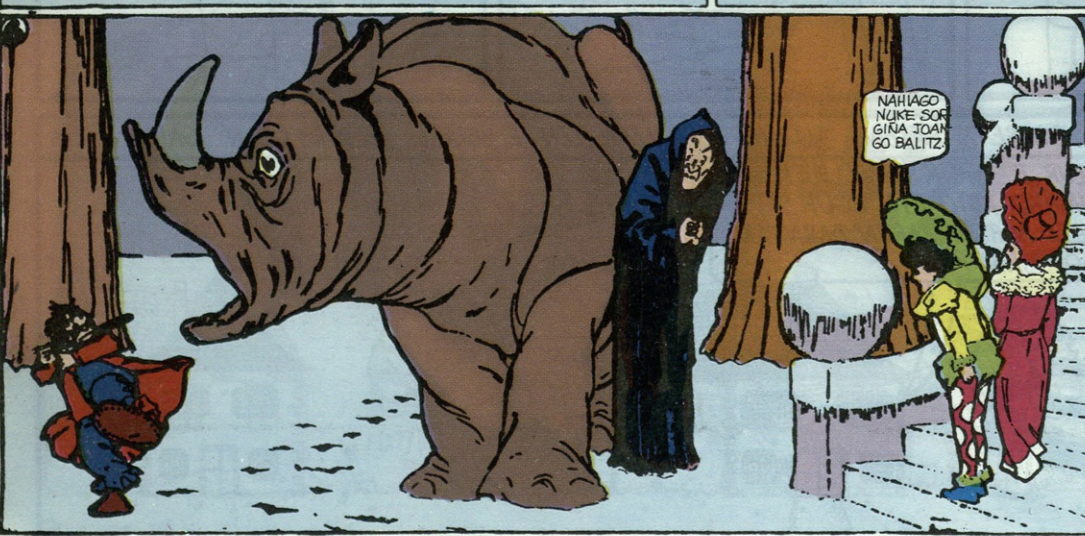
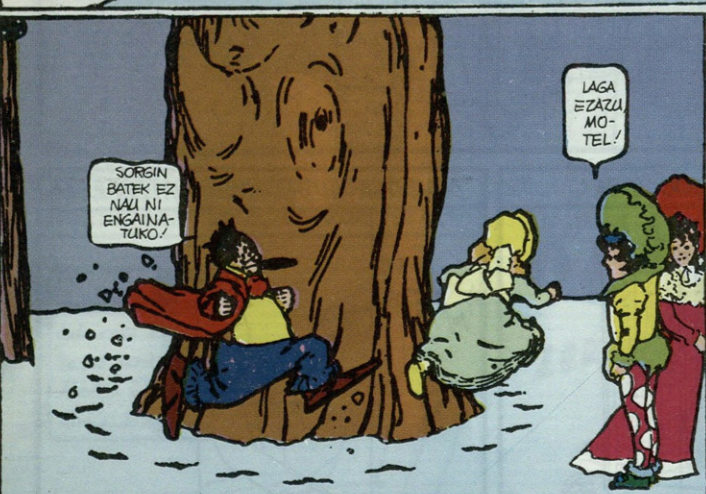

HALAXE BA, BERRITUTAKO BARRETX ETXEAN ALLANDE BIZI IZAN ZEN ELURRARI BELDUR UKAN GABE.

ELUR-MALUR, EZ NAUK HIRE BELDUR BADIAT NAHIKO ARTO ETA EGUR... ETA BARRETX SORTETXEAREN BARNEAN EZ NAGO MAKUR!

LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

Iruñea-Andoain autobidearen azken patua
ikusteko oraindik

Nork froga dezake Araxes-etik alternatibarik ez dagoenik?

*Iruñea-Andoain autobia eraikitzeko projektua-
ren behin behineko aukeraketa eztabaidagai suer-
tatzen den bakoitzean, justifika ezinezko sekretis-
mo eta ilunkeria frango salatzen du projektu ho-
nen kontrako Koordinakundeak. Honen partaide
den Jonan Fernández-ek, CN-240, hau da, Ara-
xes-etik doan errepidearen hobetzeak, egun leude-
keen arazoak konponduko ez lituzkeenik zalan-
tzan ipintzen du. Antza denez, Diputazioak entre-
presa bati eskaturiko azterketa batetan horixe
agertzen da bederen.*

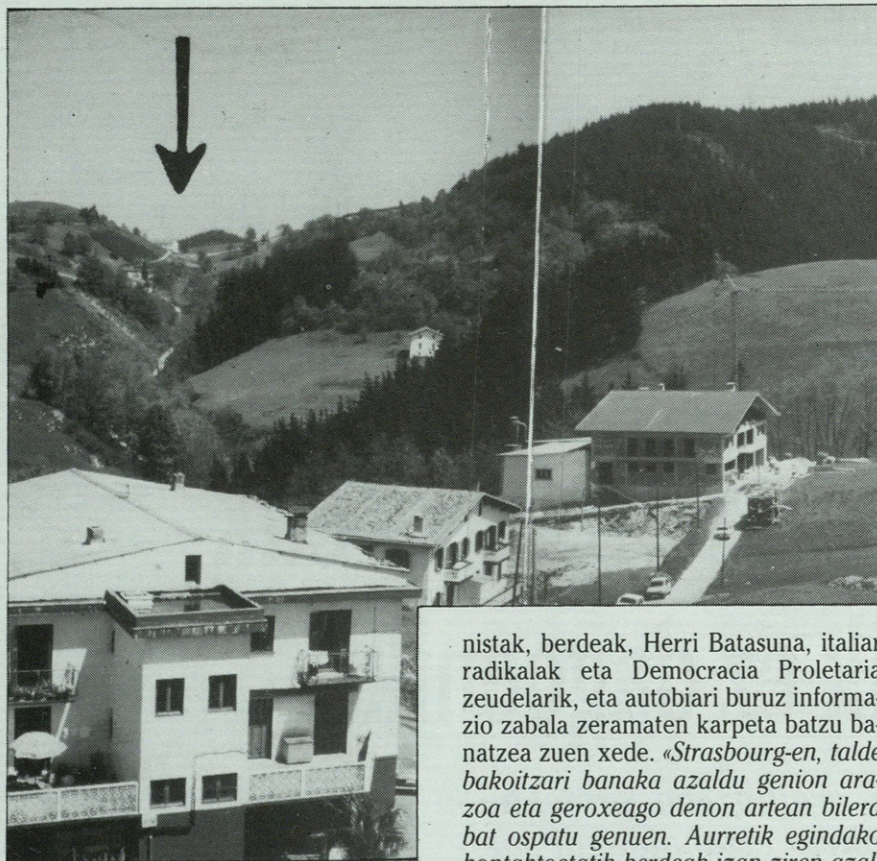

*Orain arte ez bezala, ingurugiroan suertatuko den inpakto ekologikoa
publikoki erakusgai ipini beharko da.*

«Autobiaren kontrako Koordinado-
rak, Gipuzkoako Diputazioak eta Nafa-
rroako Gobernuak ez bezala, informa-
zioa eta mobilizapenak izan ditu kan-
paina guztien funtsatzat. Instituzioek
informazioa estaltzea eta honekin eritzi
publikoa nahastea helburu izan dute-
nez, juxtu alderantzizkoa egin dugu».
Hau honela, iazko kanpaina geroztik
egin den lanaren berri izan dugu. Iazko
udaparte pasatzen udazken al-
dean kanpaina berri bat prestatzen hasi
ziren, non honetan 'Autobia honi ez' le-
matik 'Autobiak alternatiba badu' lema-
ra pasatzen zen. Honekin batera, ironia
zorrotzez autobiaren proiektu osoa sa-
latzen zuen maskarada bat osatu zen,
Euskal Herriko hainbat eta hainbat he-
rritan ezagun egin dena. Guztia otsai-
lean Irurtzunen hasi eta ekainean 6an
Donostian amaitu zen.

Projektuaren aukeraketa demokratikoaren bila

«Juridikoki genituen bide guztiak ire-
ki ditugu eta hauek beren emaitzak
eman ez badituzte oraindik, agian ezus-
te bat baino gehiago izango da gero-
xeago. Gogoratu baita ere, estatu espai-
nolean, Europan bezalaxe, uztailean
1.etik aurrera egingo diren obra publiko
guztietan ingurugiroarekiko inpakto az-
terketak derrigorrezkoak direla. Honek
esan nahi du honelako azterketek
aurre-projektuan agertu eta espazio
publikoan egon behar dutela, jendeak
ikus dezan eta bere alegazioak egin di-
tzan. Iruñea-Andoain autobia-
ren aurre-proiektu honetan horrelakorik ez
da egin eta hau bete dezaten ahalegi-
nak egin behar ditugu».

400 metrotako biadukto erraldoia
Amasa herri menditsu inguruan
eraiki nahi dena.

Bestalde, EA-EEK Gipuzkoako Diputazioan duten paktuaren bidez Araxes-eko alternatiba aztertzeraz behartuak zirenez, urria inguruan Koordinadorari deitu zioten alternatiba hau landu zezakeen lan talderen bat ezagutzen ote zuen galdezka. Koordinakundearen eskaerak bi izan ziren: kontratazio oinarrietan Araxes bailarari egokituriko errepide zentzudun bat eta inguruko herrien kokapena hobeagotuko lukeena trazatzea, eta bestetik, aurkezturiko projektuen aukeraketa demokratikoa bultzatuko lukeen mekanismoa ezartzea. «Ez ziguten inolako kasorik egin» komentatzen digu irrifarez Jonan Fernández-ek. «Esposizio publikoa egitera behartuak ez daudenez, nola jakin zein aukeraketa den hoberena, zein erizpideri erantzuten dion aukeraketak. Oinarri inginiaritzaille hutsak erabili zituzten eta konkurtsora aurkeztu zen merkeena aukeratua izan zen».

Europako parlamentuan autobien berri ematen

Autobiaren aurkako Koordinakundearen ustetan lana borroka eremu guztietara zabaltzeko behar da. Honen ondorioz, Martxoaren 3an Bruxelles-era eta 7an Strasbourg-era jo zuten. Bidaia honek Bruxelles-eko parlamentuan kontaktoak egitea, hauen artean komu-

nistak, berdeak, Herri Batasuna, italiar radikalak eta Democracia Proletaria zeudelarik, eta autobiei buruz informazio zabala zeramaten karpeta batzu bantzea zuen xede. «Strasbourg-en, talde bakoitzari banaka azaldu genion arazoa eta geroxeago denon artean bilera bat ospatu genuen. Aurretik egindako kontaktoetatik berdeak izan ziren azaldu ez ziren bakarrak.

Bilera honetan aurtengo udazkenean Strasbourg-en autobien maketaren erakusketa egitea, prentsaurreko bat ematea eta, zaila bada ere, parlamentuko plenoan Espainiako gobernuari autobia hau eraikitze kontrako gomendioa egingo dion proposamena tratatzeko konpromisua lortu zen. Era berean, gai hau, nahiz mekanismo korapilotsua izan, «Garraio Batzordean» sartzeko lortu genuen, eta arestian aipatu bezala, legislatura honetan fruiturik emango ez badu ere, ezustek gerorako uzten ditugu.

Hala ere, garrantzitsuen Europa parlamentuan autobia proiektu honen kontrako jarrera ezagun egin dela da».

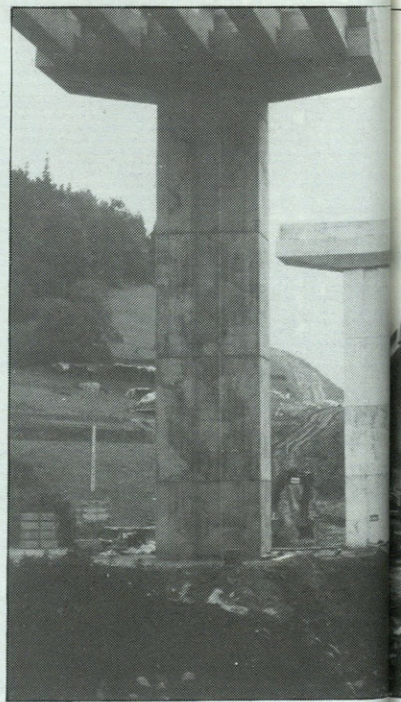
Jonan-ek dioenez, garraio munduan itzel handiko den Angelo Carosino parlamentariak buruturiko garraio txostean, estatu espainola eta Portugal E.E.E.n sartzearekin, Elkartearen garraio politikari dagokionez bederen, autobia europar garraio interesetatik kanpo geratzen da, ez bait inondik ere errepide zonalde honen aipamenik egiten. Aldiz Galiza-Kantauri Itsaso zonaldea bultzatu beharreko zonaldeetat jotzen da.

Gipuzkoako Diputazioa beti isilean

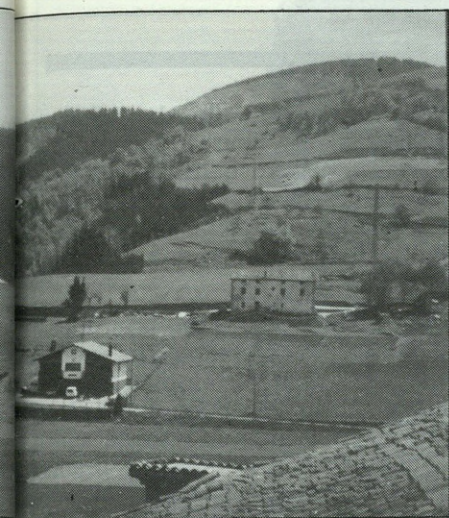
Araxes bailara hondatuko ez lukeen errepidea trazatzerakoan hiru puntu beltzekin egiten dute topo teknikoak. Lizartzan, Azpirotzen eta Betelu-Arri-

ba-Atallo inguruan. «Gu, jarraitzen du Jonan-ek, tuneletan espertu diren noruegiar tekniko batzuekin jarri ginen kontaktoan eta hona egin zuten bidaia bat probetxatuz CN-240ra hurbildu ginen eta beraien azterketak egin ondoren, Lizartza eta Azpirotzeko puntu beltzak erraz konpontzekoak zirela adierazi ziguten; Betelukoa oztopo gehiago jartzen zuela baina azterketa sakonagoak eginez gero, konponbiderik aurki zitekeela zioten».

Bien bitartean, autobien ideia aurrera eraman nahi duen Gipuzkoako Diputazioak ezer gutxi egin du eta guztia apal-apal. «Ekainatik aurrera, Araxes-eko korredorea trazatuko lukeen projektuen konkurtsoa ireki zuen, gero 'Diario Vasco'n aurre-proiektuan hobe-kuntza batzu ezarri eta autobia ekologiko bat egin dutela adierazi zuen eta azkenik, Nafarroa eta Gipuzkoa koor-

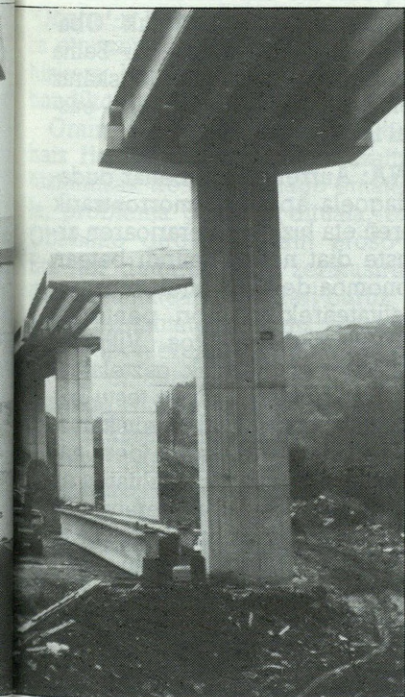
Koordinakundearen ustez, Iruñea-Añorba bailarekin bat.

dinatzen duen batzordea bildu da bizpahirutan. Ahaztu gabe azaldu behar dugu Diario Vasco-k gurekin daraman jarrera maltzurra. Koordinadorak antolatu dituen manifestapen eta prentsaurreko guztietako informazioa 'ahaztu' edo hankaz gora atera dituzte datu guztiak. Guri erabateko gerra egiten digun bitartean, Diputazioaren BOEan bihurtu da».

Nafar gobernua Diputazioa presionatzen?

Gipuzkoako Diputazioak Araxes-eko alternatiba aztertzeke konkurtsuaren zabaltzea errezeloz hartu du Koordinakundeak. Honen ustez, ia azken projektua erabakirik dagoenean hasi bait dira Araxes-ekoarekin. «Diputazioaren jokaera aztertzerakoan bi irakurketa egiten ditugu, bata, kaleko mobilizapenek

mobidea ez letorke Leitzaran

sorturiko presioak eta EE eta EAren arteko paktuak bultzatu dutela horretara, eta bestea, 'despiste joku' bat dela. Guk uste dugu urrian edo azaroaren prentsa guztia erabiliko dutela zera esateko: 'alternatiba guztiak, Araxes-ekoa barne, estudiatu ditugu eta hoberena autobiarena da. Beraz...' Gure eritzia oso okerra ez bada, erabakia harturik dutenaren susmoa dugu».

Araxes-eko korredore gehiena Nafarroako herrialdekoa bada ere, Gipuzkoako Diputazioak eskatu du azterketa baina bitartean Nafarroako Gobernuak pentstaua zuen baino bi hilabete lehenago, abuztuaren erdi-erdian, behin behineko projektua aurkeztu du. «Nafar gobernuaren erabaki hau diputazioa presionatzeko modu bezala hartu behar da. Autobia egiteko asmoa azaldu zenetik Nafarroako aldeak oso jarrera prepotentea agertu du beti. Gainera Aragón jaunak orain prentsan botatakoak, hau da, hobekuntzak eta abar egin dituztela adierazi duenean, gezurrik besterik ez ditu esan. Esandako guztiak lehenagoko planetan azaltzen ziren eta» argitu digu Koordinakundeko partaide honek.

Autobiak alternatiba badu

Koordinakundekoek beti salatzen duten ilunkeriaz gain zenbait datu interesgarriren jabe direla ziurtatu digu Jonanek, «Araxes alternatiba aztertzeke konkurtsua irabazi zuen lan taldeak, hots, 'Proitec-Ingiplan'ek eginiko lanaren datu batzu lortu ditugu, nahiz parte gehiena sekretu pean gorde Diputazioak. Dauzkagun datuen arabera, trazadista hauek orain arte ikutu eta aztertu ez zen trazadu bat aurkeztu dute. Honekin bost kilometrotan mozten da errepidea, hau tunelen erabilpenari esker suertatzen da, eta nahiz tunelak egitea projektua garestitu, aipatutako bost kilometro mozteak projektua orekatzen du. Ez dugu ahaztu behar tunelen baliabidea, normalean behintzat, ekologikoenetakoa dela».

Datu hauen arabera, Araxes-eko trazadu berriak bi karriletako errepidea, zenbait lekutan hirukoa, bailara errespetatuko lukeena eta gerora autobia bihur litekeena suposatzen du. «Guk dakigunez, lan talde hau errepidearen aldeko eta autobiaaren kontrakoa da. Hala ere, gerora, trafikoa edo beste zerbait dela eta, autobia egiteko posibilitatea ziurtatzen duen beste azterketa bat egin du. Hala ere, projektu osoa ikusi nahi genuke eta hori Diputazioaren eskuetan dago».

Eta Jonan Fernández-ek esandakoak Tolosako udalean gertatu denarekin lotu daiteke, zeren Luis de los Mozos-ek trazadu hau eta Tolosa-Donostia autobidea lotuko liratekeen zonaldean egiten

“Araxes-eko
trazadu berriak bi
karriletako errepidea,
zenbait lekutan
hirukoa, bailara
errespetatuko
lukeena eta gerora
autobia bihur
litekeena suposatzen
du”

ari den partzelaketa berria bertan behera uztea edota biario interesa duen zonaldeetat hartzea gomendatzen dio Tolosako udalari.

Oraindik Leitzaran salba daiteke

Koordinakundekoek diotenez, trazadu berri honek harridura eta lotsa sortarazi du Diputazioan, «azken hamabost urtetan Araxes aztertzen aritu dira eta orain Barcelonako enpresa bat etorri eta, trazadu berri batez, lehen konpon ezinezko arazo mordoa gainditu du».

Koordinakundeak autobiak alternatiba baduela dio behin eta berriz, baina bere asmoa ez da Araxes-eko karretera bertan behera utzi eta berri bat egitea. Belate, Leizta... errepide sare bat dagoenez berziklaketa orokor bat inposatzen da.

Koordinakundeak trazadu berri eta orain arte pentsatu gabeko bat egiteko lan taldea lor dezake baina horretarako milioika pezeta behar da eta ez da bere zeregina. Diputazioaren esku geratzen da baina honek informazioa eskeini eta hiritarren eta naturaren oneritzia behar du.

Araxes-eko errepide zaharra hobea gotu daiteke, bihurguneak zuzenduz, hiru karrilak aldapetan eraikiz eta ezin denean trazadu berri bat eginez. «Koordinadorak egin behar diren behar beharrezko obra berriak asumitzen ditu baina garraio publikoa ere bultzatu beharra dago, desarrollismoan erortzeak ez digu ezer onik ekarriko». Honez gero, Autobiaren kontrako Koordinakunde udazkenean martxan ipiniko den kanpaina beroaren motorrak pizten hasi da.

N. ARRASTOA

*Azken hamar urte hauetan
egindako literatur lanaren
fruitu da Bernardo Atxagaren
'Obabakoak'. Asteasurako
bidean, zalantza. Nola hartuko
nau Joseba Irazuk urte hauetan
izandako gora-beheren
ondoren? Nola liburuaz egin
dudan irakurketaren ondoren?
Asteasun, hogeita hamazazpi
urtetan aurrera joana, akituta
bezala, diferentzien gain lasai
hitzegiteko gai agertu zait
gizona. Euskara, literatura,
heriotza, galdu dugun euskal
gizarte zaharra, gaurko
gizartea, bakardadea... gai
askotara iritsi gara 'Obaba'tik
abiatuta.*

Bernardo Atxaga: **«Bakoitzak idazten du ez bakarrik nahi duena baizik eta ahal duena»**

GALDERA: Euskara aldetik asko balortzen duk 'Obabakoak' liburuan egin duan lana. Nazioarte mailako herri literaturara egituretan, ahozko euskal literaturaren kutsua idazkeran eta literatura unibertsalaren ezagutza nabarmentzen dira liburuaren irakurketan.

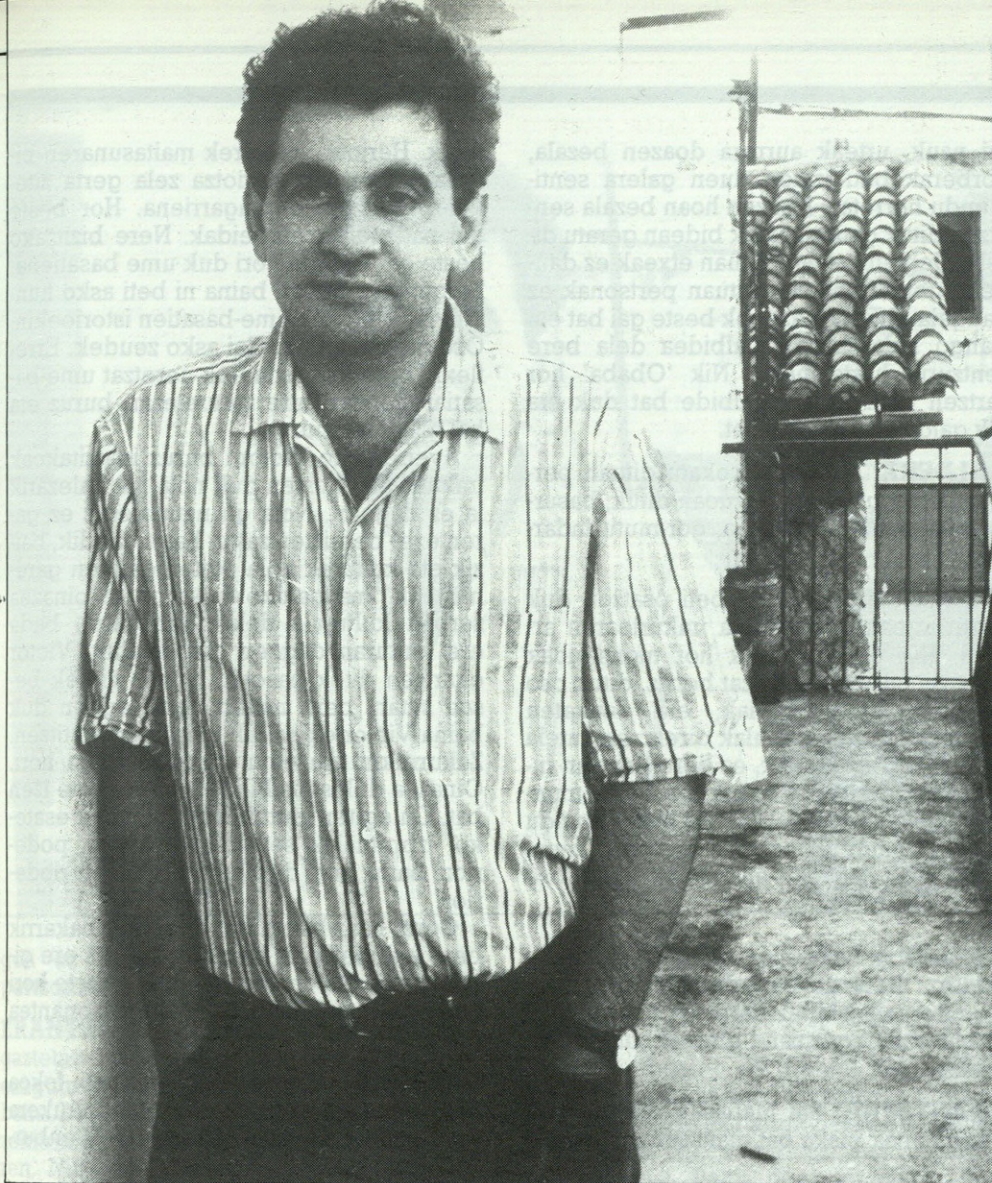
ERANTZUNA: Askotan esan izan duk euskarak, edo euskal literaturak, ez duela tradizioarik. Baina, nik ikusten diat euskarak baduela tradizio hori. Egon direla klasikoak, egon direla elizako gizonak sermoiak egin dituztenak, eta nolabait osatu dela hizkera literario bat. Gainera, Euskal Herrian osatu den hizkera literario hori ez dela oso desberdina, esaterako, Ingalaterran osatu denarekin. Mendebaldean hizkuntza guztiek sortu ditek hizkera literario antzekoa. Mendebaldeko hizkera literarioa.

Idazle batek mahai gainean daukan hizkuntz tresneriaren aldetik ez zegok diferentziarik gure hizkuntzaren eta ingelesaren artean. Baina bestalde, askotan euskara ez dugu ikusten zenbait gauza esateko garaian, ingelesera edota italiera bezain indartsu. Tradizioaren arazo hau ez da tresneriarekin bakarrik erabakitzen. Orduan, ni konturatzen nauk beste arazo bat dela maiztasuna. Maiztasuna. Mila bider erabiltzen baduk 'eta' edo 'baina' ez duk ikusi ere egiten irakurtzerakoan edota idazterakoan. Askotan erabiltzen dena arrunta bihurtzen duk eta desagertu egiten duk. Baina, euskaraz zer gertatzen da, ez dela egon maiztasunik. Tradizioan idazle batzuk erabili izan dute 'ordea' esaldiaren aurrean; baina ez dik izan maiztasunik.

GALDERA: Dena dela, joera duk 'Obaba'ko hizkera hori erabiltzearena. Baina obra urbano batean, errealtatea euskaraz bizi ez duen pertsonaia, nola erabili euskara 'normal'ik?

ERANTZUNA: Aurrena esan behar duena da ez dagoela aparteko morrontzarik errealtatearen eta hizkera literarioaren artean. Nik uste diat neurri haundi batean zerbait autonomia dela. Ez duela morrontzarik errealtatearekiko. Hori pentsatuz idatzi diat 'Villamediana...'koa. Villamediana duk Gaztelako herririk gaztelanien eta egiten diat haiei buruz testu bat hasieratik bukaeraraino erabat euskaraz. Honekin Euskal Herrian dagoen joera antzu bati erantzun nahi zioat: 'Errealtatea ez dago euskaraz, beraz ezin da literaturarik egin euskaraz errealtate hori buruz'. Eta oker handia duk hau. Literatura hain zuzen gezurra duk, literatura duk artifizioa. Orduan, euskaraz, talentoa izanez gero, nahi den guztiaz hitzegitea bazegok.

Hori duk egi orokorra. Baina jakina, ge-

*«Mendebaldean,
euskara barne,
hizkuntza
guztiek sortu
dute hizkera
literario
antzekoa;
mendebaldeko
hizkera
literarioa»*

ro idazten hasten haiz eta hire pertsonaia 'Obaba'-n kokatzen baduk horrekin batera etortzen zaik hizkera jakin bat. Eta nik hizkera hori ezagutzen diat, eta kalitate handiko hizkuntza duk.

Orain, lan egiten duanean konturatzen haiz Hamburgoko giro bat azaltzerakoan hizkuntzak tresna gutxiago ematen dizkiela, problema gehiago dituala, ez haizela Obabako giroan bezain eroso ibiltzen. Eta hor dudarik gabe zerikusirik handia dik errealitateak euskarari buruz, edo euskarak errealitateari buruz, daukan pobrezia. Bilbon erdaraz arrunt diren gauza gehienak ez dauzkak euskaraz. Hemen ere lehengo arazora goaz, ez duk bueltarik gabeko arazoa, baina maiztasun eza hori arazo bihurtzen zaiguk, erdaldunari ugaritasuna arazo bihurtzen zaion bezala.

GALDERA: 'Obaba' gainbehera marrazten duk denbora guztian. Nekazari-artzai giroko Euskal Herriarekin, Euskal Herri mitiko batekin parekatu daitekeen neurrian... zergatik gainbehera?

ERANTZUNA: Ez zekiat gai bat den edo ez, baina behintzat idazterakoan gogoan izaten diat nere bizitzan egon den aldaketa. Nere haurtzaroari begiratu eta begiratu gerokoari eta neri iruditzen zeidak aldaketa handiegia dagoela. Hor ikusten diat eten izugarri bat. Leizea. Ebakuntza bat. Orduan jakina, idazterakoan nere gaietako bat aldaketa hori duk. Euskal Herria zenik ere ez nenkien garai hartan egindako gogoetak, zer usten nuen inguratzen ninduenaz, bai munduaz bai denetaz, eta gero zer aurkitu dudana, bada hori duk nere bizitzan, edo nere idazteko lan horretan gaietako bat.

Hor dagoen mundu hori bukatutzat jotzen dudana?... Bada, nik uste diat baietz. Oso mundu joana bezala ikusten diat. Galdu den zerbait bezala. Eta galdu den hori ez zela paradisu bat. Ez zela urrezko aro bat. Galdu dena izan dela mundu bat eta mundu horrek bazuela alde batera paradisu ikuttu bat, baina bazuela beste aldera infernu ikuttu bat.

Horretaz hitzegiten dudanean hitzegiten

ari nauk, urteak aurrera doazen bezala, norberak beti izaten duen galera senti-
mentu horretaz. Bizitzen hoan bezala sen-
titzen dituk gauza batzuk bidean geratu di-
rela. Gehien maitatu dituan etxeak ez dau-
dela, gehien maitatu dituan pertsonak ez
daudela. Atzean bazegok beste gai bat eta
izango huke bizitza galbidea dela bere
zentzurik hertsienean. Nik 'Obaba' hor
sartzen diat. Bizitza galbide bat duk eta
nik galdu diat mundu bat.

GALDERA: 'Obaba'n kokatu dituan per-
sonaia nagusiak monstroak dituk, basur-
de bilakatu den mutikoa, gor-mutu indar-
tsua,...

ERANTZUNA: Liburua beti osatzen duk
biren artean, idazlea eta irakurlearen ar-
tean. Hik esaten didak hor monstroak
ikusi dituala eta, neretzat berriz, dituk oso
personaia maitagarriak, eta daukaten
akats bakarra duk ahulak direla; ez dutela
beste errurik. Ahulak, ez bere barruan in-
darrik ez dutelako, baizik eta beste mun-
du horretakoak direlako. Hi beste mundu
batekoa baldin bahaiz eta ez baduk mun-
du berrian sartzeko ahalmenik, bada oso
atzera geratzen haiz.

GALDERA: Baina mundu horretakoak ere
badiren Basurde Zuriaren eta Jose Fran-
ciscoren aitzak dituk seme-monstroak hil
beharrean agertzen direnak. Zein da
monstroa?

ERANTZUNA: Bai Matiasek eta bai bes-
tearen aitzak piska bat maitasunez jokutzen

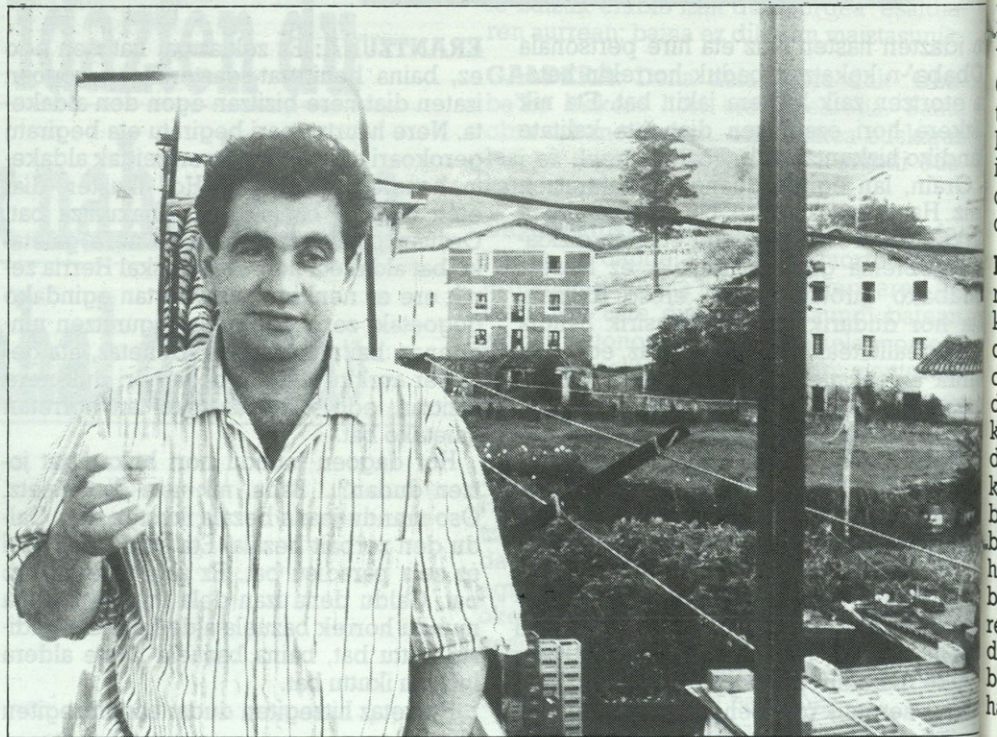
ditek. Heriotza, zetorrek maitasunaren bi-
tardez, pentsatuz heriotza zela gerta zite-
keen gauzarik onuragarriena. Hor beste
gai bat ere lotzen zeidak. Nere bizitzako
beste gai bat, eta hori duk ume basatiena.
Zergatik ez zekiat, baina ni beti asko hun-
kitu izandu nauk ume-basatien istorioekin.
Oso gai iluna duk. Gai asko zeudek. Erre-
flexio bide izugarria duk neretzat ume-ba-
satiarena. Bai gure naturalezari buruz eta
bai gizarteari buruz.

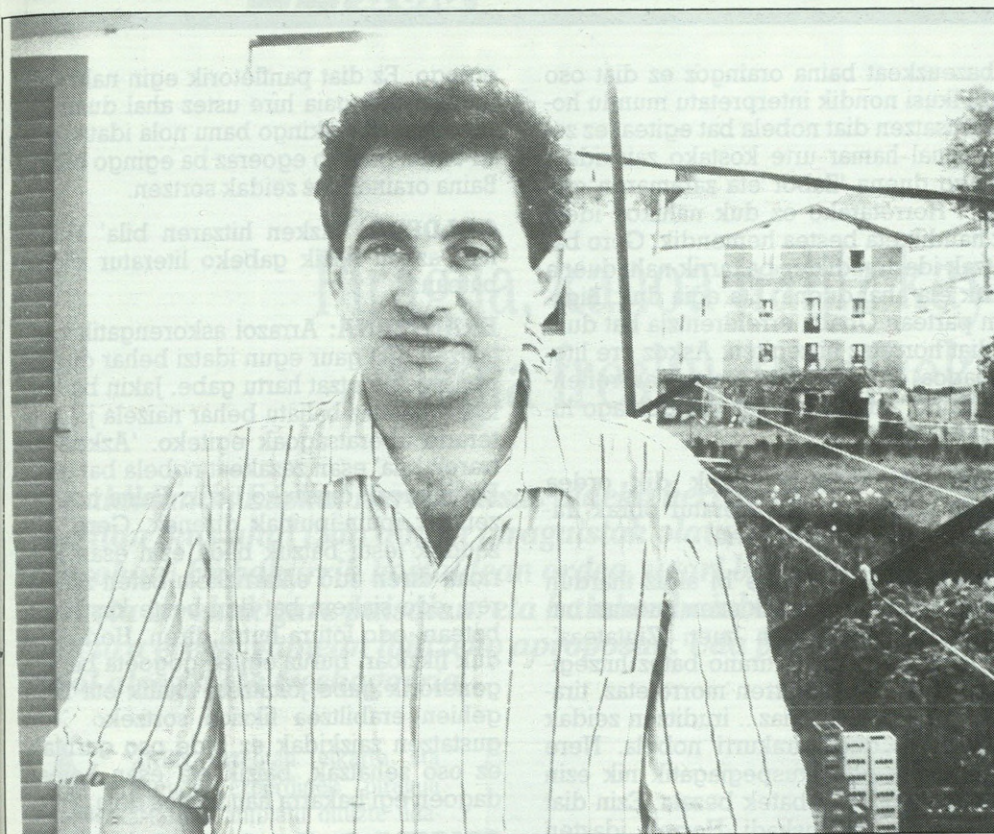
Aveiron-eko Victor-i buruz idatzitakoak
irakurri eta ikusten duk nola naturalezarik
ia ez dagoen. Nola gu naturalezaz ez ga-
ren ezer bereizten zakur batengandik, bai-
zik eta kulturak nola egiten gaituen gare-
na. Hik imajinatuko huke inoiz oinazea
zerbait kulturala dela? Harrigarria bada
ere kulturaren dagoen zerbait duk. Victor
ekartzen ditek basotik, jartzen ziotek be-
soa sutan, bere materia erre egiten duk
baina Victor-ek ez dik oinazerik sentitzen.
Zakurrekin ere egin izan duk froga hori.
Oinazea duk sensibildadearen beste izen
bat. Gu egiten gaituk izaki, nolabait esate-
ko, izpiritualak sensibilitate baten pode-
rior, baina hori duk heziketa baten pode-
rior.

Gero, haur-basati bat ez zegok bakarrik
bere kulturatik at, bazegok bai eta ere gi-
zartetik at, eta orduan nolabait gizarte hori
denuntziatu egiten dik. Gai apasionante
duk.

GALDERA: Kontua duk atentzio fokoa
hor jartzea eta ez beste nonbaiten. Aukera
hori egitea. Villamedianan eta Hambur-

*«Heriotza ez da
gizonak nozitu
dezakeen
gauzarik
txarrena. Askoz
ere
penagarriagoa
duk neretzat
oinazez bizitza
eta
konprenitzen ez
duan mundu
batean
bizitza».*

**«Literatura
gezurra da,
artifizioa.
Orduan,
euskaraz,
talentoa izanez
gero, nahi den
guztiz
hitzegitea
dago».**

gon ez bezala 'Obaba'n nabarmentzea
personaia monstuoak.

ERANTZUNA: Zergatik? Ez zekiat. Oso
gaztetan hasi ninduan gai honekin. Igual
ezagutu egin nituelako, ez ume-basatiak
baina bai ume-izuak. Eskolara etorri eta ez
zekiten ezer ikasten genuenaz, izuak zi-
ren. Nik ez diat esaten ez ote den egon
hor halako obsesio bat 'Obaba'-ko ilune-
kin. Onartzen diat, agian, ilundura hori.

GALDERA: Ipuinak istorioan uzten badi-
tuk, ume-basatien irakurketa egin deza-
kek. Gaur egungo begietatik begiratutako
irakurketa bat eginez, semeak monstrosi-
dadeak egiten dizkik eta aitak galdetzen
dik ea semea hil ote dezaken.

ERANTZUNA: Neretzat 'Obaba'-ko isto-
rioek zerikusirik ez zeukatek historiare-
kin. Zeudek beste denbora batean. Horri,
deitu nahi badiok denbora mitikoa, deitu
denbora mitikoa. Nik piska bat kokatzen
dizkiat mende honen hasieran, hori dela-
ko inon ez kokatzea bezala. Urrun. Aspal-
di. Heriotza ez duk gizonak nozitu deza-
keen gauzarik txarrena. Uste diat heriotza
baino gauza txarragoak badaudela. Oba-
bako horretan maitasunak horretara be-
hartzeko duela. Uste diat hori dabilkidala
buruan. Askoz ere penagarriagoa duk ne-
retzat oinazez bizitzea eta konprenitzen ez
duan mundu batean bizitzea... Lagunik ga-
beko mundu batean bizitzeak bada zentzu
handirik ez dik, ezta?

Gaur egun gizartea hain duk artalde!
Orain gizarte esatea edo artalde esatea
gauza bera duk. Hain jende gregarioa...
Ematen dik bizitzari buruz bertsio bakarra
dagoela... Ematen dik denok bide bakar
batetik joan beharra daukagula... Eta ho-
rrela pentsatzen ez baduk geratzen haiz la-
gunik gabe. Gero heriotza beldurgarria
duk. Bazekiat. Baina denbora mitiko ho-
rretan hori kokatzen diat, ez soluzio ona
delako baina zentzu horretan. Enanoak
ere ez zeukak lekuri mundu honetan. Eta
grabea ez duk heriotza, baizik eta gero eta
leku gutxiago dagoela mundu honetan.
Osaba bera, 'Azken hitzaren bila'n ager-
tzen den osaba ere bizi duk kimera ba-
tean. Euskal literaturan oso gutxi hitzegi-
ten duk zaharretaz. Seguruasko idazleak
gazteak garelako. Baina hemengo gizar-
teak zer eskaintzen zioke hirurogeita hama-
bost urteko pertsona bati ez bada eskur-
tsio bat Benidorm-era? Zer eskaintzen zioke
gizarte honek euskaraz bizi nahi duen ba-
ti?

GALDERA: 'Obaba' mitikoa agertzen duk
liburuaren erdian. Bigarren erdia berriz
gaurko 'Obaba'n gertatzen da eta 'Oba-
ba'z ez dago, literaturaz ez bada, errefe-
rentziarik.

ERANTZUNA: Beharbada horretaz egu-
nen batean idatziko diat. Oraingo ez bal-
din badut horretaz hitzegin izan duk orain-
dik ez dudalako konprenitzen. Zenbait da-

**«Oraingo
'Obaba'z
egunen batean
idatziko dut
beharbada.
Oraingo ez
badut horretaz
hitzegin izan da
oraindik ez
dudalako
koprenitzen».**

tu bazeuzkeat baina oraingo ez diat oso garbi ikusi nondik interpretatu mundu hori. Pentsatzen diat nobela bat egitea, ez zekiat, igual hamar urte kostako zaizkidak, izenako duena 'Zabor eta zaramaren gainean'. Horretarako ez duk nahikoa ideia bat handik eta bestea hemendik. Gero bakoitzak idazten dik ez bakarrik nahi duena baizik eta ahal duena. Eta egia duk. Bigarren partean Obaba erreferentzia bat duk. Ez diat horretaz hitzegiten. Askoz ere literarioagoa duk bigarren partea aurrenengo baino. Intraliteraturaz ere gehiago hitzegiten diat.

GALDERA: Irakurle askok dik ordea gaurko gure gizarteaz literatur obrak irakurtzeko gogoia eta beharra.

ERANTZUNA: Nik uste bi aldiz ihardun naizela nere inguruan ikusten nuenari buruz. Aurrenengo izan huen 'Ziutateaz'. Hor ez badago garbi tirano batez hitzegiten dudala, tirano horren morroietaz, tirano horren krudelkeriaz... iruditzen zeidak jendeak ez duela irakurri nobela. Nere izakeragatik edo ikuspegiagatik nik ezin diat idatzi kazetari batek bezala. Ezin diat egin Galvez en Euskadi. Horrela idazten dutenak baldin badaude, mesede. Baina nik beste modu batean idatzi nahi nian. Pentsatzen nian, 'bizi naiz egon daitekeen mundurik txarrean'. Eta beharbada diktadura garaian nengoelako idatzi nuen klabe horretan. Amestxar ba duk. Tiranoa agertzen duk. Tortura agertzen duk...

Gero ni asko saiatu ninun horri buruz Henri Bengoan. Henri Bengoa ikusi zutenek nik uste gogoeta batzuk egin zituztela eta jende askok lotu zuela gure lagun baten historiarekin. Nik ez diat panfletorik

egingo. Ez diat panfletorik egin nahi. Hik ikutzen duk gaia hire ustez ahal duan hobekiena. Nik jakingo banu nola idatzi, idatzi ondo, gaurko egoeraz ba egingo nikek. Baina oraindik ez zeidak sortzen.

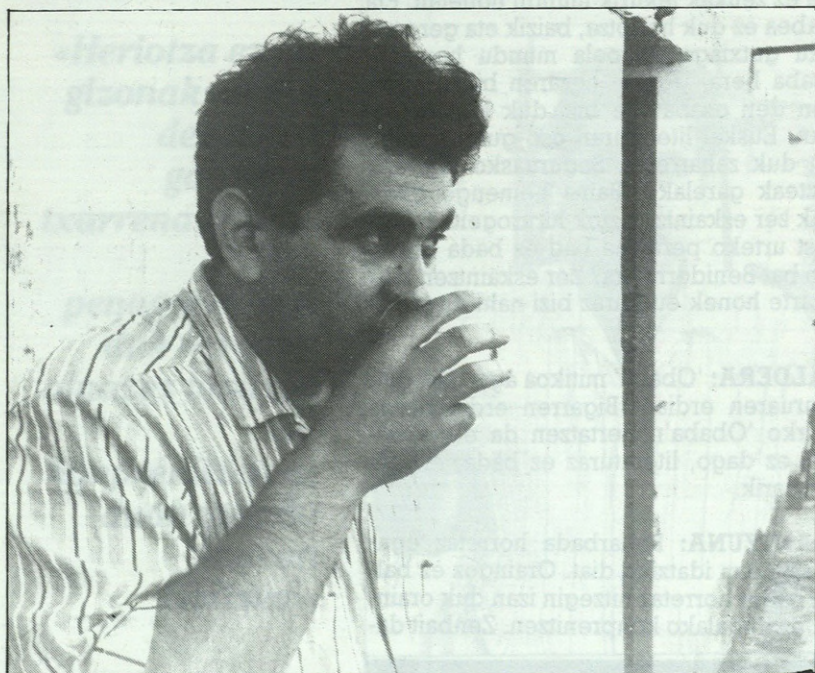
GALDERA: 'Azken hitzaren bila' abiaturik haiz azken hitzik gabeko literatur bidaia batean...

ERANTZUNA: Arrazoi askorengatik pentsatzen diat gaur egun idatzi behar dudala generoak aintzat hartu gabe. Jakin badirela eta haietaz baliatu behar naizela joko literario aberatsagoak egiteko. 'Azken hitzaren bila' esan zezakeat nobela bat dela. Eta jendeak onartuko likek. Baina hor bazeudek ipuin-ipuina direnak. Gero, bazeudek testu batzuk bada ezin esan istorioak diren edo elkarriketa baten zati diren, edo siakera bat den beste kasu txiki batean, edo lotura hutsa diren. Hori dena duk fikzioari buruz egitea gogoeta bat eta generorik gabe jokatzeari; ahalik eta bide gehien erabiltzea fikzioa sortzeko. Neri gustatzen zaizkidak ez bide oso garbiak, ez oso zehatzak, baizik eta esan hemen dagoen egi bakarra hau fikzioa dela.

GALDERA: Bagdag-eko morroiaren ipuin tradizionala transkribitu eta horren bukaera fatalista aldatuz beste bertsio bat egin duk. 'Obaba'ko ipuin fatalek ez dute bigarren bertsiorik.

ERANTZUNA: Hori duk, ezta? Denboran ez bait dira parekoak. Esan nahi diat, Bagdag-eko horiek direla eta hor piska bat erakusten diat nondik ari naizen aldatzen. Lehenago oso ondo ikusten nian Bagdag-eko ipuinaren aurrenengo bukaera hori, baina gero hasten nauk pentsatzen fatalitate hori ez dudala bat ere maitatzen; ez zaidala bat ere ona iruditzen, eta orduan ipuin hori bilatzen zioat beste iteera bat. Orduan, 'Obaba'ko ipuin hauek dituk Bagdag-eko aurrenengo ipuinaren garaikoak nolabait esateko. Beste zenbait dituk Bagdag-eko bigarrenaren garaikoak. Ipuin batzuk Bagdag I dituk eta beste batzuk Bagdag II. Esatebaterako 'Laura Sligo' Bagdag II duk. Baina ez duk erraza Bagdag I-etik ihes egitea. Fatalitatea, hori zegok sartuta hezurretaraino. Ez bakarrik literaturan baizik eta bizitzan... Baina bai, arrazoi duk. Oso berandu ailegatu nauk ni honetara; ikustera bi Bagdag egon daitezkeela eta ez duela zertan bukaera horrek bakarra izan behar. Egon daitezkeela beste bukaera bat. Hori duk aldaketa. Igual liburuan egon daitekeen aldaketarik handiena. Nereztako garrantziduna duk edo izango duk etorkizunean. Askok kostatu izan zeidak fatalitate horretatik aldegitia.

INAKI URIÁ

Piragua, kanoa nahiz kayak, kirola fresku gozatzeko

Aspaldidanik, Euskal Herriko itsas aldeko herrietan, sarritan ikus ahal izan ditugu piraguiak olatuen aurkako borrokan. Ez bakarrik kostaldean ordea, ugari bait dira ibai eta errekek gure paisaian, eta halaber hainbat aintzira ere ur gainean ibiltzeko aproposak. Uda parterako kirol atsegin eta freskagarria.

AZKEN urteotan elkarte eta erakunde ezberdinek piragua ikastaroak antolatu dituzte udako hilabeteetan. Baina gehien bat, kirol bitxi hau dastatzeko aukera itsas aldekoen joera izan da. Horrexegatik, barnekaldean bizi den jendeak, uretako kirol eder hau gertuagotik ezagu dezan, aukera polit bat ematea bururatu zaigu.

Piragua, gaurregun ezagutzen denaren antzera, kirol izan aurretik, makina bat tokitako (Hego Amerika, Asia eta Afrika) zenbait herrialde) indijenen garraiobide eta arrantzarako trensa zen eta oraindik ere horrelaxe izaten jarraitzen du.

Piraguaren iturburua ezin da leku jakin batetara mugatu, baina hainbat grabatutan agertzen denez, milaka urte atzera jo beharko genuke, denboran kokatu ahal izateko. hasera batetan zuhaitz enbor bat hustuz egiten zituzten piraguak. Gerora, eta teknologiaren eraginez, izugarrizko sofistikazioa lortu da.

Kanoa eta kayak, piragua moeta bi

Egun ezagutzen diren piragua moten artean, Canadako indioengandik, eta izotz inguruetan bizi diren eskimalengandik jaso ditugu modalitate ezberdinak. Honela Canadatik *kanoa* datorkigu, eta eskimalengandik *kayak* delakoa. Biak, ezberdintasun zenbaitek bereizten ditu: kanoan piragualaria belaukeko doa, eta pala bakarreko arraunaz mugitzen da, alde bakarretik arraun eginaz; kayakean, bestalde, piragualaria eserita aritu ohi da, bi paladun arrauna daramala.

Bi era ezberdin hauetatik gaur engungo modalitate ezberdinak sortu dira. Hala, piragua eta piragualaria bereizten di-

tuen punturik nagusia, tokiari dagokion da, hau da, priaguaz, bai itsasoan, bai ur bizietako erreketan, eta bai urtegi eta lakuetako ur lasaieran ibil daiteke.

Gure helburua, Euskal Herri erreketako ur lasaiez baliatuz, piragua barnekaldeko zonaldeetan ezagutzera ematea da. Horretarako gidatzeko errazak eta oso estableak diren piragua batzuk erabiliko ditugu. Begibistakoa da, Gipuzkoako hainbat herriko errekek ez dutela itsasoak hainako aukerarik eskaintzen tokiari dagokionez, baina, sarritan, tokiaren garrantzia bigarren maila batetan gelditzen da, eta hainbat tokitan trebetasun bikaina lor daiteke tokirik txikienean ere.

Gainera, errekek ez dira piragua mota honen lekugune bakarrik. Igerilekuak ere oso apropos molda daitezke horretarako. Agian, udal ezberdinen kirol eskaintzen artean, urte osoan zehar igerilekuetan egiteko aukera polita litzatekeela esango nuke.

Bestalde, kayak polo egiteko tokirik hoberena bilakatzen da igerilekua. Kayak polo delakoa, water poloaren antzera, baina piraguekin jokatzen den korla da, hau da, esku baloi tankerako zerbait, baina bakoitza piragua eta arraun batez.

Uren kutsadura kirolerako ere arazo

Zoritxarrez, herri zenbaitetik pasatzen den ibaiaren kiratsak eta uraren kutsadurak ezinezkoa egiten dute honelako ekintzarik antolatzea. Ez al litzateke ederra izango Oria edo Urumea bezalako ibaietan, piragua, nahiz beste edozein arraunketa motaz ibili ahal izatea?

Oraingo, eta hasteko, Tolosa, Beasain, Zestua eta Zaldibin emango dira ikastaroak Gipuzkoa inguruan, baina beste zenbait tokitan ere egoki gerta litezke. Informaziorik nahi lukeenak, ondoko telefonotara dei dezake: 943-67.32.28 (Txitxi) eta 943-67.27.49. Eta ez ahaztu piraguiemorako adinik ez dagoela. Haur eta helduentzat piragua ezagutzeko aukera gailanta, uda honetan!

Abenturak jarraitzen du ...
... sar zaitez abenturan !

POSTAZ MANATU ETA ESKURATU

ANTXETAK zerbitzu berri bat martxan ematen du:
korrespondantziatzako salmentarena.

Nola egin ? Errexa da:

- behereko fitxa bete ta moztu,
- ANTJETARA bidal: 14 Pannecau karrika
64100 BAIÑA

64100 BAIONA

- 2zpa3 aste berantago liburuak etxean jasoko dituzu

Zer abantaila du sistema honek ?

- merkeago ordainduko duzu (% 10)
- liburuak etxean bertan hartuko dituzu
- erregularki ANTXXETAREN argitalpenen berri bidaliko dizugu

Hori guzia bestelako engaiamendurik gabe !

ESKAERA (garraio gastuak kitorik, dohainik)

HAIZEAREN BIDAIRIAKI . T1 . "Neska bat untzian".....	40 lib/800 p.
HAIZEAREN BIDAIRIAKI . T2 . "Untzi kartzela".....	40 lib/800 p.
JAUNES . T1 . "Errealitatearen mugetan".....	40 lib/800p.
JAUNES . T2 . "Gerard Deabrua".....	40 lib/800 p.
CORTO . "ETHIOP/KOAK".....	43 lib/850 p.

GUZTIRA....

ORDAINKETA MOLDEA (aukera ezazu)

Fitxa honekin batera txeki bat igortzen dut ANTXETaren izenean *

ANTXETA argitaletxearen kondura * _____ pezetatako diru ixurketa egitea
agintzen diot neure bankuari:

- nire bankua/aurrezki kutxa:

- *sukūrtsala:*

- nire kontu zenbakia:

References

- SINADURA:

HEMEN MOZT

[illegible]

IZENA* DEITURA*
 HELBIDEA*

HERRIA*
PROBINTZIA*

(* hizki handitan hoto ntni)

Louis Dassance-ren mendeurrenean omenaldia Ustaritzen

Louis Dassance-ren jaiotzaren urteurrena ospatu asmoz, omenaldi berezia eskainiko diote irailaren 4ean Euskaltzaleen biltzarrek, Euskaltzaindiak eta Ustaritzeko ikastolak, eraiki berria den azken honek omenduaren izena hartuko duela.

Dassance, Iparraldeko ekonomiaren alorrean pertsona erabakiorra gertatzeaz gain —nekazari kooperatiben bultzatzaile nabarmenatarikoa—, Ustaritzeko kantoiko Kontseilari Nagusia izan zen, eta baita Euskaltzaleen Biltzarra erakundeko lehendakaria ere.

Omenaldian Andre Luberriaga, Mitxel Itzaina eta Jean Haritschelhar mintzatuko dira, eta frontoiko herri bazkariaren ondotik Anje Duhalderen kantaldiaz amaituko da.

Aste honetan

Bederen-1 antzerki taldeak «Erreleboa» taularatuko
(46. orrialdea)

Mikel Mendizabalekin bertsolaritzaz mintzo
(48. orrialdea)

Euskal Filologia UNEDeko ikastetxetan
(50. orrialdea)

Trikitalari Txapelketa laster hasiko
(51. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea
(52. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura
(53. orrialdea)

PROJEKZIOAK ETA MAHAI-INGURUAK DOUARNENEZ-GO XI. EDIZIOAN

Euskal zinema Britainiako nazio gutxiengotuen jaialdian

Abuztuaren azken astetik irailaren 3a bitartean Nazio Gutxiengotuen XI. Zinemaldia burutu da Britainiako Douarnenez herrian, aurtengoan hain zuzen euskal zinemari leku berezia eskainiz.

Zinemaren bitartez herri gutxiengotuen kulturen elkar ezagutzeko 1978. urtean sortu zen Douarnenez-go zinema jailldia britainiarrek bultzatuta. Hamaikagarren edizio honetan euskal zinemagintza bilakatu da protagonista nagusia, ez bakarrik filmeen eta audiobisualen emanaldiak direla medio, bai eta mahai-ingurueta gonbidatutako erakunde eta hainbat pertsonen presentziarekin.

«Kareletik», «Tasio», «Lauaxeta», «Amalur» eta beste zenbait filmeren ikustaldiak izan dira bertan, beste herrialdeetako ekoizpenen artean. Eta zinemarekin

batera Britainiako sartalde inguruan euskal jangaiak, kirolak eta ikuskizunak egunero egitarauen barnean sartu ziren.

Gonbidatuei dagokienez, eztabaidarako mahai-ingurueta gonbidatuak izan direnen artean EKB, AEK, Euskal Herrian Euskaraz, Seaska-koak mintzatu ziren, betiere instituzioetako eta Unibertsitateko ordezkariak falta ez zela. Jorratutako gaien barnean politika, mugimendu sozialak, hizkuntza eta komunikabideak nabarmendu ziren, Amnistiaren Aldeko Batzordeak eta mugimendu ekologisten partaidetza.

Donostiako XLIX. Musika Hamabostaldia amaitzear

Erredakzioa ixterako azken kontzertuak artean bukatzeko baldin bazeuden ere, aipatu Donostiako Udaletxean eta Victoria Eugenia antzokian ospatu den 49. Musika Hamabostaldian den gustoko eta moduko entzutekoak ekarri direla egitaraura. «Don Pasquale»ren eszenarazetik hasita, segi musika barrokoarekin, kalitatezko balleta gero, XX. mendeko banguardiak, «La Bohème» zinemas eta Pata Negra bezalako musikoarekin amaitzear zela.

Aste honetan, Bermeoko Nazioarteko III. Musika Astea burutuko da igandea bitartean. Gantarako musikarekin hasitako egitarauak, «Hitzik Barik» balletari egin zion lekua, eta honek gero Gwendal-en folkari, jarraian Potato eta Yassa taldeen reggae-ra ere pasatzeko.

J. GARTZIAK ITZULI ETA A. MALONDAK ZUZENDURIK,
IMANOL KANTARIAK IPINIKO DIO ESZENARAKO MUSIKA

«Bederen-1»ek urrian estreinatuko du Gabriel Celayaren «Erreleboa» obra

Donostiako «Bederen-1» produktora Gabriel Celayaren «Erreleboa» antzerki lana entseiatzen ari da Antonio Malondaren zuzendaritzapean, urriaren azken aldera taularatzeko asmoz. Ukitu surrealistez jositako obra honi darion umore eta ingenuitateak zer pentsatu frango eragingo dio ikuslegoari.

Aurtengo uda arte Alfonso Vallejoren «Eklipse» obra eszenara ekarri ondoren, «Bederen-1»ek jokatu duen hurrengoa poeta bezala ezaguna den Gabriel Celayaren lumatik sortutako bat izango da: «Erreleboa». Antza denez, antzerki honen lehen zirriborroak Bigarren Errepublikaren bezperetako Primo de Riveraren diktadurapean izkiriari zituenean, gero 1963. urte inguruan berridatziko bazuen ere, azken bertsio hone-

tan emango zuelarik argitaratu.

Parke batetan gertatzen da antzerki akzioa, non estatua edo monumentua pertsonaia paratuta dagoen ordenaren eta gizalegezko ohituren zaindaria. Don Maximo estatuen inguruan, parkeko beste pertsonaia guztiak: guardia, arlote sarkastiko moduko 'El Extraviado' delakoa, bikote maitemindua... Estatua oraindik bizi da (ez da zeharo monumentu bihurtu), baina laster iritsiko da bere agintaritzaren ordezkatzeko ordua. Nor izango da hurrengoa?, nork burutuko du erreleboa?

Eta batek pentsatzen du, ez zela kasualitate hutsa izan Gabriel Celayak antzerki obraren lehendabiziko zirriborroak Primo de Riveraren azkenetan idatzi ukana, eta Francoren diktadurari aurre eginez suertatu ziren estraineko giza mugimenduen hamarkadan azken berridazketak gauzatzea. Hala eta guztiz ere, idazleak ez du zuzenki irakurketa sozial eta politikoa egiten, beste baliapide batzuekin profitatuko bait ditu une historiko konkretu bati erreferentzia preziosa egin gabe.

Eta batek pentsatzen jarraitzen du, kasik munduko herri guztietan daudela monumentuak eta estatuak —bai eta bizidunak ere—, eta jendeak bere baitan galdetu ohi duela: nor izango da hurrengoa?

«Eklipse» obrako artxiboko argazkia. Hura bezala, «Erreleboa» ere euskaraz estreinatu bai, baina gaztelarazko bertsioan ere ikusi ahal izango dugu.

**Umore eta ingenuitatez
satiraren bidetik**

«Gaur egungo autore baten bila aritu ginen, Ekilpsekin egin genuen bezala», aipatzen ziguten taldekideek, «eta aurrekoa kantabriarra baldin bazen, oraingoan euskaldun batengan pentsatu genuen. Hainbat obra eta eskuizkribu irakurri genuen euskaraz, baina ez zen justu guk bilatzen ari ginen tanke-
rakoa. Eta halako batean Celayaren obra hau iritsi zitzaigun eskuartera eta hauxe aukeratu. Idazleak oso kontent erantzun zigun bere obra Euskal Herrian taularatu ikusteko desioz, eta bai eta itzulpenaren argitaratzeko asmoagatik ere».

«Ikuslegoak ere gozatuko duelakoan gaude. Berez joku ludiko eta fantasiosoa bait dirudi. Umoretsua da, baina komedia bat baino satira itxura hartzen du, ironiaz beteta. Kritikoa da dudarik gabe sinbologian, Celayak poesiari eduki soziala erantsi izan dion bezalatsu. Ingenuitatearekin jolastuz bestetan, kasik infantiltasunez makina bat irudietan; sarritan magiatik gertu eta surrealismoaren eragin zorrotzaz». Gogoratzekoa da, kasura datorrela, espaniar surrealisten boladan Madrilgo Residencia de Estudiantes famatu hura ezagutu zuela gertutik, eta hain zuzen lehen lerro nagusiak orduan jorratu zituela.

**Zortzi aktore
parke batean**

«Erreleboa» taulara ekarriko duten aktoreen artean lehen ere «Ekliipse» egiten ihardun zuten lau ezagutzen ditugu: Maribi Arrieta, Pilar Rodrigez, Ana Miranda eta Patxi Santamaria; eta beste laurak, «Bederen-1» kontratatu dituen Isidoro Fernandez, Ramon Agirre, Inazio Tolosa eta Xabier Agirre. Produktzioaren kontu Enrike Salaberriak eta Jesus Cimarrok egin dute, zuzendaritzaren kargu Antonio Malondoren eskutik datorrigun bitartean.

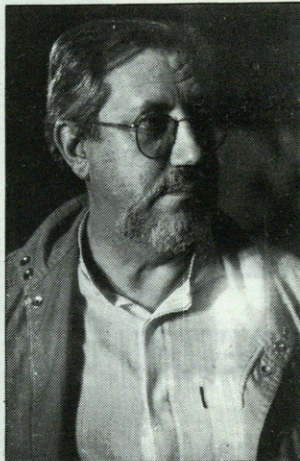
Eszenografia, atrezzo eta jantzien egileak Txema Noges eta Jon Berrondo izango

dira, «Ekliipse»n beren iaotasuna sobera erakutsi zutenak. Eta bitxikeria moduan, azpimarratu, musikarentzako lekuri gordeko duela obrak, Imanol kantaria honez gero lanean ari delarik konposaketan.

«Erreleboa» gaztelarazko bertsio originalean zein euskaraz emanalditan ikusi ahaliko da aurtengo udazkenetik aurrera, Juan Gartzia Garmendiaren itzulpena baliatuz —jakin dugunez, liburu moduan ere argitaratuko omen dena—.

**Antonio Malondaren
gidaritzapean**

Kataluniarra da izatez Antonio Malonda, nahiz eta bere lanik nagusienak gauzatzera Madrileratua dagoen duela urte dexente. Hogeita hamar bat urte daramatza antzerki munduan lanean, betiere ahalik eta disziplina ugariak lantzen saiatuz: gorputz espresioa, pantomima, aktore bezala, deklamazio eta interpretazio irakas-kuntzan, inbestigazioan eta zuzendaritzan, sonatuak iza-

Malondaren lana ezaguna da Euskal Herrian «Geroa» taldearekin kolaborazioan.

ki estatuan zehar Marsillach, Monleon, Plazarekin eginiko kolaborazioak.

«Lehendik ere ezagutzen genuen bere lana, eta interesantea iruditzen zitzaigun bere lan planteiamendua ere. Gainera, lehenagotik ere Euskal Herrian ihardun izanak beti laguntzen du obra bati ekite-rakoan». Malonda Geroa taldearekin aritu da bizpahiru obratan pasatu diren urteotan, hauek moldaturiko eskolaren abiapuntu nagusia ipini zuela.

Egunotan zeharo lanpeturik ikusi dugu, goiz eta arratsalde iraunten duten entseuitan barrena ez ezik, bai eta musikariarekin eta eszenografoekin egiten dituen bile-retan. Ez da dudarik, edota horren itxura hartu diogu behintzat, «Erreleboa» taularatzeko dena bere gainbegiratuaren gidaritzapean gauzatuko dela.

Hilabete barru estreinatuko den obra hau, Gabriel Celayari eskainiko zaion omenaldiaren boladaren pareko ailegatuko da Euskal Herriko tauletara, jarrian «Bederen-1» taldeak kasik urte bete iraungo duten emanaldietan arituko delarik. Ziur aski Celayaren «Erreleboa» ikusteko Vallejoren «Ekliipse» baino oraindik aukera gehiago izanen dugu, Donostiako estreinaldiaren ondotik.

GORKA ARRESE

“Joku ludiko eta fantasiosoa da Celayaren «Erreleboa», baina satira itxura hartzen du; ironia zorrotzez beteta eta surrealismoaren magiatik gertu”

Bederen-1 taldearen laneko zortzi aktoreak, ekoizlea eta zuzendariarekin batera.

BERTSOLARITZA MOGIMENDUA DATUTAN: 30 BERTSO ESKOLA
ETA 200 IKASTETXEETAN INDARTSU AURKITZEN DA GIPUZKOAN

Mikel Mendizabal: «Gauza seriotzat hartzen da gaur egun bertsolaritza»

Mikel Mendizabal Bertsolari Eskolekin, bereziki Gipuzkoakoekin, erlazionatzen den figura dugu. Ikastetxeetako bertsolaritzaz arduratua GIEren partetik, Bertsolari Elkartearekin badu zerikusirik era berean. Serio aritu gara gaurko eta 'betiko'etaz Itsasondoko goi-herrian eraiki berri duen etxean.

Bertso munduan beste asko moduan bertso zaharren irakurketetatik-eta zaletua, lehenik plaza gizona izan da Mendizabal, eta eusten dio oraindik, punta-puntako bertsolaria ez bada ere. Horren bidez eta ondorioz da Bertsolari Eskolen eta Gipuzkoako Ikastolen Elkartearen arteko koordinatzaile —hauetariko lehena hain zuzen—, Aldundiaren babesean. Bertsolaritza ikastetxeetan txertatu behar zela eta horretarako koordinatzaile liberatu bat beharko zela deliberatu zen duela sei bat urte eta beste izen batzu barajatu ziren arren bere txanda ailegatu.

Biharko bertsolaritza heldua, eskoletan gaur

«Garbi ikusi huen bertsolaritzaren geroa ziurtatu behar huala», esanez hasten zaigu. «Bertsolariak baserri girotik-eta sortu ba hituan, orain berriz kale giroa duk nagusi, eta bertsoa kaleratu behar zela. Bestalde, bertsolaritza tresna ona dela baita irakas-

kuntza munduan sartzeko. Baduela erabilpenik, zer esanik eta zer emanik eskoletan hainbat gai jorratzeko. Esate baterako, euskara arloa, sormena, musika sena e.a. lantzeko ere baliotsua izan zitezke. Alegia, tresna ezin hobea goa dela ikasleak euskal giroko gai horietan trebatzeko. Bertsogintzako tradizio bera indartu nahi izan duk».

Xede hauek erdiesteko, batetik umeentzako materiale egokiak behar ziren eta bestetik irakasle asko jarri gaia menderatuz. Ez da lan txikiagoa izan eskoletako umeentzako giro atsegina piztea, asignatura pisua ez baino jolasa sortu eta erretxazoen kezka aienatzea. Beren lan garrantzitsuenak, eskola bakoitzean irakasleren bat edo bi prestatzea eta horiei mailaz mailako materialeak portzioan jartzea. Beste partikularren lanez gain, GIE, bere aldetik urtez-urte aritu da kasete eta testuak kaleratzen eta azkenik, Mikelek aurreratzeko digunez, lau mailatako ikasleentzat egokitutako bes-

Osasuntsu dakusa Mikel Mendizabalek bertsolaritzaren mogimendua. «Eskolekin bertsogintzako tradizio bera indartu nahi izan duk».

te horrenbeste liburu argitaratzekotan dira datorren ikasturtean zehar.

Mendizabal eta bere kintakoentzat garai batean Bertsolari Gazteen Txapelketak tranpolin tankerakoak izan ziren modu beretsuan, Eskolarteko Bertsolari Gaztetxoen Txapelketak antolatzen hasi ziren umeak motibatu nahian. Aurtengoa da zortzigarrena. Ikasturte bakoitzak bere emaitza, izenak aipatzekotan, Sarasua, Eguzkitze, A.

Loidi, e.a. Hortik sortu dira, gogo edo gaitasun gehiago duten umeentzako klaseetatik aparteko ordutako Bertso Eskolak.

Birkapitulatuz, Gipuzkoako ikastola gehienetan itsatsi dute bertso giroa; asignaturak euskaraz inpartitzen diren ahalik eta ikastetxe gehienetara hedatzea da helburua; Gipuzkoan, mogimendua hau 200 bat ikastetxeetan aurkitu daiteke; iragan ikasturtean 30 bat Bertso Eskola

zenbatzen ahal ziren. Esan daiteke bailara bakoitzean badela Bertso Eskolaren bat.

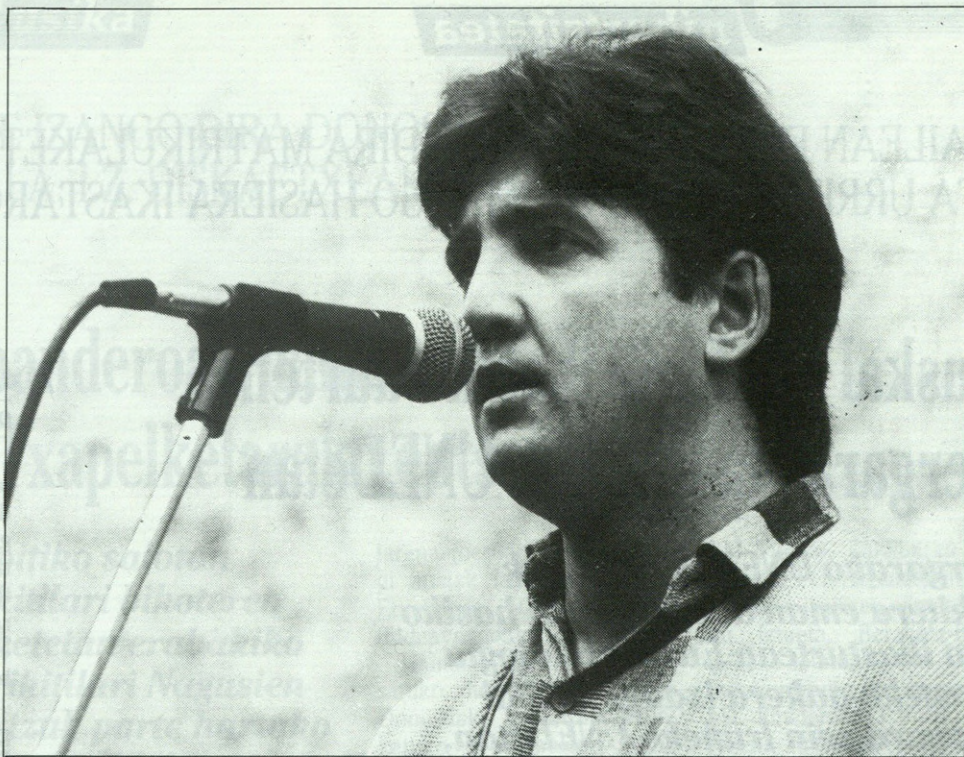
Bertsoa kaletartu, bertsolaria eskolatu

Balantze ezin esperantza-garriagoa. «Ikusi diagu umeak nahiko gogo onez hartu dutela, beharbada elkarlanean asmatu delako atsegina egiten ikasgaia. Irakasleak ere mentalizaturik zeudek bertsolaritzak, bertso kantatzetik aparte beste faze-ta batzuk badituela. Beldur hituan maisuak: 'Gu ez gaituk bertsolariak'. Beldurra jaitsi duk, bazeuzkatek heien liburuskak, nondik hasi eta jarraitu. Ikasgaiak bere leku eta orduak ba dizkik eskole-tan. Noski, badizkik bereak. Batzuk ziotek aspergarri bi-laka daitekeela; sekretua ho-ri duk: nola ematen den. Esan beharra zegok, egokitu egin gaituk eskoletara». As-korentzat gai arraroa zen, kostata finkatu da. Azkenean baikor agertzen da arduradu-na.

Betiko leloa. Eskoletako bertsolaritza oso artifiziala dela. «Nik esango nitek ez goazela bertsolariak zuzenean ateratzera, baizik eta hori lan honek ekarriko duen fruitua izango dela. Bertsola-riak ostatu eta sagardotegie-tatik ateratzen hituan. Hori-ek ez ditek indarrik gaur, gazte mailan behintzat. Orduan, errekurso bakarra duk bertsolaritza kaletartzea. Bi-har-etziko bertsolariak kale-tik aterako dituk eta eskola-tuak izango dituk. Aurrera goazen ala atzera ez zekiat, baina, argi eta garbi dagoe-na, gizarte mota hura aldatu dela. Lehenagoko moldean ezin dik iraun, gaurko erre-a-litatera moldatu behar gai-tuk».

Bertsolari Elkarteaz hitz pare bat edo bi

Bertsolari Elkartearen his-toria joan deneko urteetakoa da, nahiz eta orain bi urte es-kas gorpuztu den. Bere hitze-tan, «Bertsolaritzak bere bu-rujabetza nahi zian. Txapel-keta Euskaltzaindiarekin kontatu gabe eratu ondoren,

«Konpetizio asko zegok, bertsolari asko giaudek. Jaialdiak izen sonatuko hamabost bertsolarien inguruan antolatzen dituk».

garbi geratu huen bertsola-riok zeregin haundia geniala. Hau ondo betetzeko ikusi huen Euskal Herriko mailako elkarte baten itxuratu beha-rra, gaurko prolemak solu-zionatu ez ezik bertsolaritza-ren inguruko bideak ireki, eta tajutzearren. Egoitza, es-tatutu eta guzi hasi gintuan, subentzioak eta beste ere ba-dituk...».

Zazpi eskualdeetara zabal-tzen den Elkartea egituratze-ko lan handiak hartu dituzte agi denez. Batzorde Orokor bat bada Elkartean, eta es-kualde bakoitzaren oinorde-kotzari bere autonomia eman zaio euren arazo eta berezitasunak aztertu ditzan, beti ere Elkartea ardatz dutela.

Bertsolari Elkartearen puntu gehiago ere badira. Esatera-ko, bertsolaritza munduko artxiboa jasotzen dihardute, Mendizabal eta beste Bertso Eskoletako arduradunak el-kar koordinaturik eta Elkar-tearen asmoekin bat dabiltza. Lotura horren ondorio bi mo-gimenduen lan amankomu-nak eta harreman estuak; aipatutako liburuez gain, ber-tso askoren doinuekiko kase-te andana bat argitara eman-go dute laister. Guzti hauek

ditugu Bertsolari Elkartearen dinamismoaren froga.

Bertsolaritzarako politika bat badela gaineratzen du Mikelek. Elkar-teak berrehun bat bazkide ditu, bertsolariak ez ezik, bertsozaleek eta gai-nantzekoak ere zer esan han-dia dutela. Diru iturriak, fina-letatik, lurralde bakoitzetako udaletxeetatik eta instituzioe-tatik datozkie, bazkideek ere inplikatzan direlarik.

Txapelketa hemen eta txapelketa han: lehia

Txapelketetan xehetasun asko hartu dira kontutan. «Txapelketak ia beti arrakas-ta haundia izandu dik, jen-deak norgehiagoka hori mai-te duelako. Txapelketak an-tolatzerakoan eritzi kontra-jarren eta eztabaida askoren ostera, Elkar-teak bere gurdia hartu dik, Nagusia lau urtetik behin eta tarte-lurralde ba-koitzekoak izango direla era-bakiz. Bertsolaritzari orokor-ki begiratu zaio: txapelke-tak onak direla giroa susper-tzeko baina ez diagu bertso-laritzaz guztia horretara mu-gatu behar, txapelketa-he-men eta txapelketa-han. Ber-tso saioek behar ditek zor-zaiena».

Aintzakotzat hartu beha-rrak diren hainbat fakto-reekin beste hainbeste. Epai-mahaikoei buruzko erizpi-deak finkaturik daude dagoe-neko. Puntu jarrita, txapel-keta eta bertso saioen arteko bereizketak egin eta bionga-nako bertsolarien jarrera ez-berdinak aipatu dizkigu.

Gogoetak dakartza azke-nik. Ehundik gora saio egiten bide dituzte bertsolari ba-tzuk. «Pentsa, Txirritak urte batean 13 saio egin zituela eta markatik fuerakoa egin balu bezala. Esango nitek gaur haina bertsolari, beha-bada, historian ez dela seku-la egon. Uste diat gaur egun bertsolaritza gauza serioztat hartzen ari dela, bertsolariok erresponstabileki hartzen du-gula gure eginkizuna; nahiz eta hortik ez bizi, bere or-duak eskaintzen dizkiogula. Konpetizio asko zegok, ber-tsolari asko giaudek eta goian egon nahi denok. Jaial-diak izen sonatuko hamabost bertsolarien inguruan antola-tzen dituk. Bertsoa landu be-har duk beraz, eta zer esanik ez, sakrifizioak egin beharra zegok». Eguneroko lana izan bapatekoaren oinarri.

JON ARANO

IRAILEAN EGIN AHAL IZANGO DIRA MATRIKULAKETAK ETA URRITIK AURRERA EMANGO HASIERA IKASTAROEI

Euskal Filologia ikasiko aurten Bergara eta Iruñeko UNEDetan

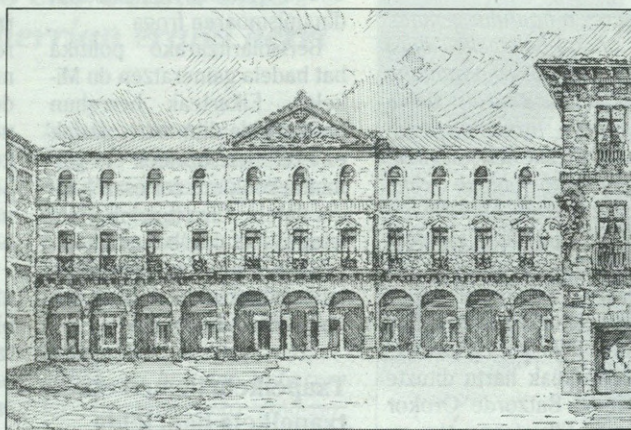
***Bergarako UNED ikastetxeak
jakitera eman duenez aurki hasiko
den ikasturtean Euskal Filologia
ikasteko aukera izango da bai
Bergara zein Iruñeko UNEDetan,
izan ere horretarako beharrezkoak
ziren baldintzak beteak baitira.***

Aurten lehenengo kurtsoa-
rekin hasiko dira, urtero mai-
la berri bat osatuko dutela-
rik. Ikasturteari urrian eman-
go zaio hasiera eta matrikula-
ketarako abagunea izango da
irailean. Honela, Euskal Filo-
logia Estatuko edozein puntut-
an ikasi ahal izango da,
UNEDek eskaintzen dituen
beste karrerak bezalaxe.

Hartara, Euskal Herritik
kanpora dagoen edonork
Euskal Filologia ikasi dezake,
testu eta materialak eduki di-
tzake matrikulatuz gero,
aukera edukiz Madrileko be-
re irakaslearekin gutun bidez
harremanetan jartzeko. Bai-
na irakasle eta guzi Bergaran
eta Iruñean soilik irakatsiko
da.

Euskara ikastaroetatik Euskal Filologiara

Bergarako UNEDeko Eus-
kal' Kultur Departamenduak
badu jada bere historiartxo-
a, asko dira handik igaro diren
ikasle-irakasleak. Departam-
endu berezia da EKD
UNEDen egituraren barre-
nean. Bertan, orain arte ez
da erakutsi karrerarik. Hala-
baina, jorratu izan dira gai
batzuk: beti ere euskara edo-
ta Euskal Herriko historiare-

***Bergarako Erret Mintegia. Unibertsitatea tradizioetik dator-
kio eskualde honi.***

kin edota kulturarekin lotuta-
ko gaiak.

Zenbaitetan soziolinguisti-
kako ikastaroak antolatu eta
tarteka-marteka liburuak eta
ikerketak argitaratu dituzte.
Baina gehienbat EGA eta Sa-
kontze maila erakustera
atxeki, eta zentru homologa-
tua denez, EGako azterketak
sarritan izan dira.

Bergarako UNEDeko ikas-
legoaren zati handi bat, hein
berean, irakasleena da. Ika-
sle-irakasle jende honek na-
barmen ikusten zuten Sakon-
tze maila oso trinkoa zela.
Gerora, euskal filologiako
ikasleak hasi ziren maiz ber-

taratzen eta nolabait, hori
buru-bildu asmoz EKDKoek
Bergarako UNEDen Euskal
Filologia inpartitzearen beha-
rraz jabetu ziren.

Honek baditu bere arra-
zoiak, eta horien artean bat
izan liteke UNEDek bere
ikaslego berezia daukala, ale-
gia, etxetik kanpo dabilen
eta egunero klase presentzia-
letara joateko proportzioa ez
duen langile jendea. Eta bes-
tea berriz, sistima horren ba-
rruan EKDKoek zuten eritzia
zen gaur egun E.H.-an euska-
raren munduan dabilen hain-
bati ondo etorriko zitzaie-
la honelako irakaskuntza mota.

Euskara teknikorako oinarriak

Beraien esperientziak esa-
ten dienez, ikaslegoak behar
du sakondu, filologiazkoa-
goak diren beste oinarri ba-
tzuekin ikasi. Halaber, ikus-
ten zen posible zela denbora-
ren poderioz eta UNEDen
egiturak profitatuz beste alor
batzuetara jotzea.

Madrileko UNEDen ikas-
gaien egitarauak prestatu eta
Euskal Filologia antolatze-
ko Patri Urkizu doktore eta ira-
kasle ezaguna egokitzen jo-
zuten EKDKoek, beste asig-
naturetan ere lagundu zezake-
lako, pertsona jakituna
behar izaten da eta nolabait-
teko prestijioa ere beharrez-
ko baita horrelako gauzak
antolatzerakoan. Patri Urki-
zurekin harremanetan jarri-
ta, ezin aurreratu izan digu
gauza handirik. Madrileko
UNEDeko Errektoreordetzak
Boletinean gertakaria argita-
ratu arte itxaron behar.

Bestalde, UNEDeko EKDKo
koordinatzailea den Tere
Irastortzaren ustez berri ho-
nek aurrerapausua suposa-
tzen du. «Uste dut euskara as-
ko eta ondo erakutsi dela,
baina ja badagoela tekniko
maila bat, eta euskara tekni-
koa behar dutenek aurrera
egiteko azterketa linguistiko
serioa egin behar dutela. Ez
da aski beti gauza beretsuak
ikastea, hizkuntza pobretzea,
azken finean. Ezagutarazi
behar dira, eman dezagun,
lexiko sorkuntzarako bideak,
sintaxiaren gora behera as-
ko. Bestetik, Bergaran eta
Iruñean batera irakastea
aurrerakada da baita ere,
Iruñean kasik ez dagoelako
ezer euskaraz ikasterik UBI-
tik aurrera, Maisu Esko-
lan-edo ez bada».

DABID ZUAZALDE

ZORTZI BIKOTE IZANGO DIRA DONOSTIAKO FINALEAN, ETA, IAZ BEZALA, I.Z. DISKAETXEA GRABATUKO

Trikiti eta panderoak dantzan hasi Euskadiko Txapelketarako entseiutan

Urretxu eta Azkoitiko saiotan banatuta, 14 trikitilari bikoteren arteko kanporaketetan erabakiko da Euskadiko Trikitilari Nagusien Txapelketan nortzuk parte hartuko duten, iazko irabazle Tapia eta Leturia eta bigarrenak suertatu ziren Kepa eta Motrikorekin batera.

Iraila gertatu ohi da trikiti zaleen hilabete bizienetarikoa Euskadiko Txapelketa Nagusiarekin topo eginda. Egun esan liteke gipuzkoarrek direla soinuaren nagusia bereganatzen dutenak —kopuruagatik batik bat—, nahiz eta Kepa eta Motriko bizkaitarrek iazkoan egundoko sorpresa eragin zuten ia txapela bereganatuz.

Aurten ospatuko den XV. edizioan ere gipuzkoarrek dira gehiengoa zalantzarik gabe, Donostian irailaren 25ean jokatu den finalaren aurreko bi kanporaketetan erreparaturaz gero.

Kanporaketetatik sei bikote finalera

Irailaren 10ean Urretxuko Ederrena pilotalekuan (gaueko 10etan) zazpi bikote izango dira: Izaro eta Mikel (Zaldibi eta Alegikoa), Plazaola eta Azkonobieta (Legazpi eta Oriokoa), Intxausti eta Munduata (Segura eta Olaberrikoa), Gozategianai-arrebak (oriotarrak), Imuntzo eta Epe-larre (azkoitiarrak), Cuevas eta Larrañaga (Antzuola eta Azpeitikoak) eta azkenik Mar-

tin eta Imanol (Larraul eta Oriokoa).

Irailaren 17an berriz, Azkoitiko pilotalekuan (gaueko 10etan) beste zazpi bikote gehiago: Apeztegia eta Jauregi (Lesaka eta Andoaingoa), Lizarribar eta Oreja (Altzo eta Andoaingoa), Zabala anaiak (azkoitiarrak), Zoazola eta Katxo (Zarautz eta Ataungoa), Goikoetxea eta Mariñe-

larena (hernaniarrak), Jauregi anaiak (azkoitiarrak) eta Etxeberria eta Usandizaga (Elduayengoak).

Hamalau hauetarik sei pasatuko dira irailaren 25ean Donostiako belodromoan jokatu den finalean Tapia eta Leturia eta Kepa eta Motrikorekin batera.

Donostian diskoa grabatuko da

Trikitixa, porrusalda, fandangoa eta arin-arina izango dira soinu eta panderojoleek jo beharko dituzten doinuak, aurtengoan bidekoak edo kalejirak ez baita puntuaziorako kontutan hartuko, agurrak modu horretan egingo baldin badira ere.

Epamahikideak lau izango dira kanporaketetan:

J.M. Iriondo, Zaldibarko soinu-jolea; Peli Arranzabal, Angiozarko itsuaren semea; Manu Iztueta, Berakatz-Band taldeko soinularia; eta eguntan ziurtatuko den laugarren bat. Finalerako J. Inazio Ansoarena musikoarekin kontatuko da aitatutakoez gainera, doinuekiko nortasuna, sentimendua, orijinaltasuna, kantua, tonua eta beste makina bat ezaugarri gehiago primatzen.

Iaz bezala, XV. Txapelketa honetako azken saioa (finala) grabatu eta plastikoratuko du IZ diskaetxeak, jakin dugunez, sarien banaketan ere esku zabal izaki: bikote bakoitza 30 mila pezeta.

Sariak hobetuz

Diskaetxeak emango duen kopuruarekin batera, bikote garaileak 300 mila pezeta jasoko ditu, 200 bigarrenak, 150 hirugarrenak, 100 laugarrenak eta 70 beste orok.

Faboritoak faborito, azken boladatan gazteenen bultzadak trikitixari aire berri eta aberasgarriak ekarri dizkio, eta dagoeneko entzun daitezkeen berriketei kasu eginez gero, txapelketa honetan garaipenerako lekua sekula baino zabalagoa suertatuko omen da, bai Tapia eta Leturia bai Kepa eta Motrikori aurre egiteko... belaunaldi zaharra trikitiaren kontzepzio gaztearekin oso konforma ez baldin badago ere. laufi!

PERU UNTZUETA

Polemikarik izango al da aurtengoan trikiti 'gazte' eta 'zaharra' ren artean?

Paperetan idatziak

ATXAGAREN «OBABAKOAK»

Indarkeria agertzen zaigu bere gordinean ziorik eta zergatirik agertu gabe gaur egungo komunikabide gehienek 'euskal arazoa' ukitzen duten modu berean. Ez diot ez denik agertu behar pertsonaia negatiborik literatur obra batean. Diodana da pertsonaia positiborik ez aurkezteak, nekazari-artzain gizartearen 'denuntzia' modu hau egiteak, egilearen predikua pesimista bihurtzen dutela eta ez diotela bat ere laguntzen 'Obaba' berri baten eraikitzeari.

Iñaki Uribe, («Egin», 88-8-23).

GAITA NAFARROAN

Berpizte prozesua Nafarroan besteetan baino indartsuagoa izan da, bertan 70 urteetan, irauten zuen leku bakarra zelako eta nahiko ongi mantendurik zegoelako. Mende honetan gaitaren produkzio area, baina ez kontsumoarena, murriztuz joan da, Lizarrakoak gelditu dira bakarrik, lotura historikoa Lizarratik pasatzen da, bertan berpiztea intentsoagoa izan da, belaualdi aldaketa izan da eta zorionez egin da.

Iruñeko Gaiteroak, («Hemen», 88-8-26).

URDIÑARBETARREN PASTORALA

Larunbat aratsean Urdinarbetarren Pastoralak ikusteko zoriona ukan dugu. Errotik apailatua zituzten denak berriz ere. Xoraturik gaude horrela ikusteaz herriska bat elkartzen eta pastorealean muinetaraino sartzen. (...) Inori deus merezimendurik kendu gabe, guk, pastoralak, horik guziak baino gorago daukagu aise. Euskarari ematen dion tokiagatik bereziki.

Editoriala, («Enbata», 88-8-11).

EUSKARAREN JOSKERA

Ez dira arazo berdinak gazteleraren eta euskeraren arazoa. Dotoreziarik gabe nai badezu, baiña idazten duanak esan egin bear du zerbati. Eta, nortzuk dira joskera onaren jabe? Erderarekin gutxi kutsututako euskaldunak. Oso gutxi gelditzen dira oraintxe. Zarrak badijoaz, eta gazteak, nai ta naiez, gero ta arreman aundiagoak dituzte arrotz izkuntzekin. (...) Joskerarik gabeko euskera, kontrakurpilla artzen duan bola bezela Brillarik eratxiko ez duan bola.

Basarri, («El Diario Vasco», 88-8-24).

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Kepa Sarasolari

(Informatikoa)

— Informatikan ari zara lanean eta irakasten. Egin berri duzun ikerketan euskara eta informazioa aztertzen duzu. Hara nire galdera, zuk, erantzunez, osa dezazun: hainbat ikertzaileentzat teknologia berriek erabiltzen duten hizkuntza bilakutzen da gizarteko hizkuntza. Noizko euskara informatikako hizkuntza?

KONPUTAGAILUAK erabiltzeko bi maila desberdin bereiztuko ditut: alde batetik programak eraikitzen dituen programatzailearena; maila honetan ingelesa da nagusi, eta zaila da euskara zein beste hizkuntza bat sartzea. Beste aldetik, saltzen diren programa bukatuen erabiltzailearena. Aplikazio hauen elkarriketak edozein hizkuntza zuzendu daitezke programa osoa aldatzeko beharrik gabe, baina denbora eta diru pixkat behar da aukera hori eskaintzeko.

Ordenadoregintzako multinazionalentzat Euskal Herriko erosi kopurua txiki-txikia denez euskara ez zaie errentagarri; hala ere hedapen handiko aplikazioetarako, euskarazko bertsioa esijitu behar zaie, batez ere erosketa bide ofizialetik egiten bada edo ale asko batera erosten bada. Euskal Herrian bertan sortzen ditugun programa berrietan euskarazko bertsioa esijitzea guztiz arrazionala da.

Dena dela alferkeria edo ardura eza ez badira beste arrazoirik ez dago konputagailuen listatuak edo galdera-erantzunak erdara hutsez azaltzeko, adibidez, nominak, bankuetako kutzazain automatikoak, erreziokoak, etab. etab.

Puntako argitalpenak

Iruñeko «Hauzolan» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Marginalia», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 3.— «Exkixu», Txillardegi. Elkar.
- 4.— «Narrastien mintzoa», Xabier Montoia. Susa.
- 5.— «Udazkenaren balkoitik», Joan Mari Irigoien. Erein.

Orotarikoak:

- 1.— «Agotak, juduak eta ijitoak Euskal Herrian», Alizia Stürze. Txalaparta.
- 2.— «Zakilixut», Antton Olariaga. Erein.
- 3.— «Euskara bizitzaren kenkan», Jose Anjel Irigarai. Pamiela.
- 4.— «Bertsotan II (1936-80)», Joanito Dorronsoro. Gipuzkoako Ikastolen Elkarteak.
- 5.— «Urkamendira bideko erreportaia», Julius Fucik-E. Ituar-te. Txalaparta.

Melanesiako dantzak film batean Europarako

Saskia Cohen Tanuggi antzerki zuzendaria
Kanakerrira joan zen kanakiarren artean lan egitera.
Hilabete batzuren buruan melanesiarren kultura
ezagutarazi nahi du European. Dantza bereziki, kultura
horren bihotza. Film batean ekarri du hango
lekukotasuna.

Lifou-ko bi emakume Saskia Cohen-en «l'Ancien, le Bao» filman.

«Hasiera batean melanesiarrek ez dute hizketarako gogorik. Keinu ulertzen gortetzen dira. Isiltasuna agintzen duten keinutan. Hitzak sakratua eta debekatua dirudi. Entzun egiten dute. Hitzik ez ordea. Batez ere galderak politikaz edota ohituretzat direnean» dio Saskia Cohen Tanuggi-k kanakiarren artean itzuli ondoren egindako erreportaia batean.

Bertakoek esan diotenez: «Europearrek uste duzue berdinak direla gure dantza guztiak. Folklore delat. Baina dantzak dauzkatenak tribu-buruak bezainbat errespetatzen dira, mundu honetako ez den beste munduarekiko harremana sortzen bait dute. Gure dantzak arranoaren mugimenduak dira. Europarrek ez dute ulertzen nor garen. Hemengo arazoa da kultura ezberdin asko bizi direla elkarren ondoan bata bestearen berririk izan gabe. Eta gainbehera doaz guztiak. Europako kulturak baztertu egiten ditu beste guztiak».

Adibide gisara hizkuntzak dauzkagu. Touho-n cémuhi hizkuntza egiten dute melanesiarrek; Lifou-n, djehu delakoa... Lurralde bakoitzeko biztanleek beren hizkuntza dute. Eskolan ba omen du hizkuntza bakoitzekoak berea ikasterik. Baina Ouvéa-ko batek

Thio-ko bat ulertzeko, edota Thio-koak Tiandanite-koa ulertzeko frantzesera jo beharra dute guztiak.

Herri bakoitzak bere dantzak

Hizkuntzarekin bezala tribu, lurralde edo herri bakoitzak dauzka bere dantza, ohitura eta historia. Saskia Cohen Tanuggi-k Curucui izeneko dantza filmatu du. Bertan, zeremonia buruak (gizonezkoa) buruapurtarri bat darabil, emakumezkoak arbolen pean daudelarik belauniko, denak antzeko jantzita eta buruak lorez josita. Tam-tam-aren aidean ari dira. Txori zaharra dantzan erakusten ari zaie txori txikiei. Txistuka ari dira, dantzan, oihuka...

Saskia filmatzen ari zen bitartean dantzaburu hil egin zitzaion dantzan. «Dantzaburuak etengabe egin zuen lana dantza hori erakustearren. Gerlari baten moduan hil da, duintasunez. Gure ohitura ekintza batean hil da. Belau-naldi bat desagertzen ari da. Bat hiltzen denean artxibo oso bat galdu da» lasaitu zuen Saskia hildakoaren tribuko batek. Kamara hartu eta filmatzen segi zuen.

J.M. HERITZ

Europako kale antzerkia Aurillac-en

Auvergne-ko Aurillac hirian ospatu berri dira 'Europako Kale Antzerkiaren III. Ihardunaldiak'. Gehien espero izan direnak 'Licéde' konpainiako sobietarrek dira. Duela hogeitetik hona Leningradon egoitza kokaturik dutelarik ere Moskun, Tbilissi-n, Odessan... ahaztutako festa tradizio-naletatik abiatuz SESBeko kale antzerkia berpiztu dute. Horiekin batera Albert Vidal katalandarra, Berlineko 'Audio Taldea', Bruselaseko 'Mandradora' eta 'Crazy Idiots' angloalemandarrak ere izan dira Aurillac-en.

Castel Gondolfo-n antzerkia Aita Santuarentzat

«Arc-eko Joneren Karitatearen Misterioa» izeneko Peguy-ren antzezlanak eskaini dio Frantziako Komediak Aita Santuari Castel Gondolfo-ko honen udako egoitzan. Karol Wojtyła-k, artean Cracovia-ko apezpiku zenean, *Bitxigilearen denda* izeneko antzezlan argitaratu zuen 1960. urtean. Horren aurretik ere, gaztetan, antzezle izan zen gaur egun Juan Pablo II.a dena.

«Entziklopedia Filosofiko-Unibertsala» argitaratu da azkenik

«Entziklopedia Filosofiko-Unibertsala» argitaratu da azkenik. André Jacob-ren zuzendaritzan 8.000 orrialdetik gora bildu dituzte lau liburutan. *Mende honetako lorpen filosofikorik* handiena bezala aurkeztu dute editore frantzesek. Bertan Lévinas, Prigogine, Ricoeur, Starobinski, Gouhier eta Senghor ihardun dira lanean beste zenbaitzuren artean.

«Europa Oggi» erakusketa Pratoko museoa irekitzeko

Florentziatik hogeikilometrotara dago Prato. 150.000 biztanleko hirian oihalgintza da nagusi eta komunista da udala. Enrico Peggi oihale enpresari-mezenasek, udalarekin bat, Museo Kontenporaneo eraiki du Luigi bere seme hildakoaren omenez. Museoa zabaltzeko «Europa Oggi» (Europa Gaur) erakusketa jarri dute.

SARIAK:

ELEBERRIA 900.000

OLERKIA 450.000

IKERLANA 450.000

Epea:

Urriaren 31 arte

Informazioa:

94. 416 70 00

Helbidea:

BILBOKO KUTXA

Gran Vía, 23

48.001- BILBO

AZKUE 88

**ELEBERRI,
OLERKI
ETA
IKERLAN
SARIKETA**

Osakidetzak botika okerra eskeini

Osakidetzaren «Preserbatu» kanpainarekin ez nago ados. Hori ez da kanpaina bat egiteko modua. Gaitz batzuk baldin badaude arriskuak zein diren esatea ondo dago, mundu guztia kontuz ibiltzeko. Baina ezin da horrelako kanpaina instituzional bat lantatu sexu harremanen alde, eta gainera tamaina horretako publizitatea egiten.

Etxekoandrea naiz. Euskadiko emakume gehientsuenak bezala. Seme-alabak ditut. Eta erlijioz praktikantea naiz. Eta horregatik ez nago ados kanpaina honekin, uste dudalako gure Herriko gehiengoak pentsatzen duenaren kontra dagoela etika eta moralaren aldetik; ez nago ados, kanpaina horretan erabiltzen den dibujoarekin, objektu hori marrazki bizidun bat bezalaxe agertzen delako, gure haur guztientzat erakargarria ematen duena; eta hirugarren puntu baten-gatik ez nago ados, haur baten heziketak bere adinarekin parean joan behar duela, eta ezin da honelako gauzak zintzotasunez eta garbitasunez behar den bezala edozein adinetan esplikatatu, eta hori gure haurren kalterako da eta helduen kalterako ere bai bide batez.

Ez dakit nori zuzendu behar zaizkion nire kexuak, baina uste dut honelako tokiak denontzako mesedegarri direla, horrela konturatu-ko gera-eta askotan pentsatzen ez ditugun gauzetaz.

Nola gaisotasun horrek oraindikan ez daukan erremediorik, nere ustez Osakidetzak egin duena da erremedio okerre-na bilatu eta denori eskaini. Ez litzateke holako botiken publizitatea egin behar, botika hori gaisotasunaren alde dagoelako.

ANA MARI ELOLA

Ertzantzak egurra franko!

Bilboko festetan ez zen kabezudorik faltatu. Haien amorruzko makilazoak ezin gertuagotik ikusi eta sufritu: izterrean dudan ubeldurak ez dit ongi ibiltzen uzten. Bizkorrak ziren ariniketan eta astintzerakoan majo jotzen zuten. Ez pelotazoka bakarrik. Ez porrez bakarrik. Bai eta biren artean heldu eta bestea ostikoka ere. A ze festa! To!, Udaletxearen eta Jaurilaritzaren artean eginko oparia 88ko Aste Nagusirako.

Kabezudoen aldamenean ordea erraldoiak falta ziren. Datorren urterako gorde ote dituzten susmatzen hasi naiz honez gero. «Más madera! más madera!». Hemendik aurrera, ze demontre!, jaie-tan alaitasunari, pozari eta erreibindikazioari... bortizkeria eta beldurra gehitu nahi dizkiotela Bilboko eta Gasteizko agintariak. Lehen Madrilgoen eskutik zetorkiguna, orain bertatik —hain garesti gertatzen al dira bada atzerriko konpainien kontratazioak?—.

Eske Bilbon laostia dituk! Aste Nagusia bezala ezaguturiko jaiak Donostiakoei kopiatu zizkieten artifiziozko suziak eta guzti. Eta aurtengoan, horrekin bakarrik ezin konformatuz, Iruñeko Sanferminetatik zerbait hartu behar zutela-eta: entzierroa. Batek baino gehiagok kanta-

tzen zuen: «Zezenak dira, bel-beltzak dira, harrapatzen bazaitu...».

Hala ere, denetariko komentarioak entzuteko aukera izan zen. Español baten inpresioa jasoko dut akontezimenduari eginiko kritika moduan: «Lo que más me jode es que la Policía Nacional tiene que poner el careto por delante, y estos nada!, con pasamontañas, como si fueran terroristas. Que den palos, de puta madre!, pero vaya pinta de neo-nazis, tío!».

Eta bukatzeko. Bilboko Udalari eta Jaurilaritzari: datorren urterako kabezudoak gorde erraldoiekin batera. Marijaiak da geurea, ikurriña bezala, eta kitto!

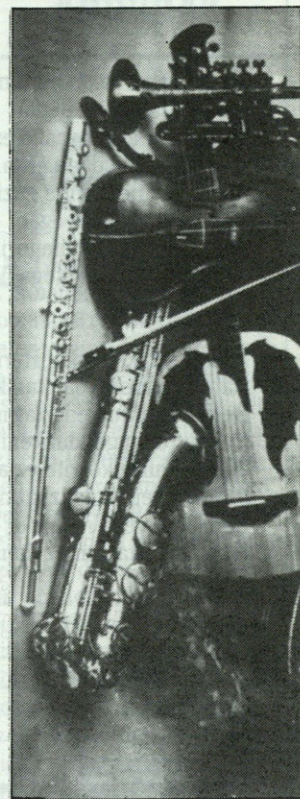
BILBOKO FESTETAN IZAN-
DAKO BATEK

Musika leku egokietan

Laburra izango naiz, nahiz eta arrazoi pilo bat emateko prest egon herriko festetan egiten diren rock jaialdien gainean. Zarata gehiegi ateratzen dela uste dut. Baina beste alde batetik ongi iruditzen zait jende gazteak dibertsioa behar duela esaterakoan, eta dibertsioak merkea izan behar duela —batez ere herriko festak baldin badira—. Nik musikaz ez dakit asko, baina esan behar dut rock talde pilo bat dagoela nire gustokoak direnak —ni ere joaten naiz jaialdieta-ra—.

Hala ere, musika kalean, ordu batzuetan ez zait iruditzen egokia —eta gazte batzuk esango dute goizean goizo ateratzen den txistularien diana ere ez dela egokia—. Normala!

Kalean futboleko jolastea ez da egokia txikizkoak egin daitezkeelako. Eta horretarako daude futbol zelaia, hondartzako torneoak eta abar. Horregatik, era berean, musikak leku egokiak

behar ditu. Udaletxeek leku horiek lortzeko erraztasun handiak dauzkate... polideportiboak, frontoiak, eta belodromoak, adibidez, Donostian.

INAZIO ARRUBARRENA

Fruitu berriak ematen

1
Gure Euskal Herri berdin gabea
Nik zenbat maite dedan
Mingainez ezin nezake esan
Bihotzak nahi duen eran.
Kanpotiar den jende guziak
Honuntza datozte egan
Zu baino xoko politagorik
Munduak ez du beregan.

2
Askok eztaki Euskal Herriak
Hainbat alderdi daukanik
Bestek ez ditun edertasunik
Guk gurekin genduzkenik.
Mundu guzia korritu ez arren
Segurtamenak dauzkat nik
Behin ikustean nehor ez dela
Hontaz gustatzen ez danik.

3
Mundu guzian ezaguna da
Lur goxo hunen izena,
Nik ez dut uste gezurra denik
Esaten ari naizena.
Zu zera gure bizi lekutzat
Jaunak egin zinuzena
Zure lur pollit maitagarria
Ba gu hazi ginuzena.

4
Jaunak bizitzen utziko balu
Batek nahi duen hainbeste
Euskal Herrian urte andana
Gustora pasa litezke.
Nehora ezin liteke joan
Leku hobearen eske
Lur eder huntan sortu ginanak
Kontentu egon gintezke.

5
Euskal Herria ari da beti
Fruitu berriak ematen
Jarraitzaileak behar baitira
Holako lur eder baten.
Ez dakit eta ni ezin hasi
Zerua zer dan esaten
Baina hark ere zail izanen du
Hau baino hobe izaten.

MARTIN APAOLAZA Herrera de la Mancha-ko presondegitik

Kontrapasa

- I. Untzia mugitzeko haga.....
- II. Prestuak.....
- III. Altzari hankadunak.....
- IV. Mahats arbola.....
- V. Laborantzako tresnak.....
- VI. Garaia.....
- VII. Arma zaharra.....
- VIII. Lurpeko har.....
- IX. Bizk. Oihartzun.....
- X. Lozale.....
- XI. Nafarroako Aezkoako herria.....

B 13	F 2	D 9	G 4	E 11	E 3	B 4
B 3	E 7	G 5	A 7	F 15	D 6	B 1
G 8	A 12	D 7	G 15	A 2	E 9	A 13
F 12	A 10	E 15	B 6	E 6	F 9	G 9
A 1	F 13	E 8	F 4	D 1	F 1	G 6
B 12	F 8	A 5	E 13	A 14	D 10	G 2
D 15	E 4	B 15	D 11	F 6	E 10	A 15
A 3	G 7	D 5	B 9	B 5	D 3	F 11
G 12	B 10	A 8	F 7	D 12	F 14	F 5
A 4	B 8	G 13	A 11	G 10	G 14	E 14
D 2	E 1	A 9	D 8	E 2	G 1	D 13

Definizioak zehaztuz joan ahala, pasa itzazu letra guztiak bakoitzari dagokion beheko taulako laukira. Taula osatu ondoren Jon Casenave idazleak «Zutaz amoroski» liburuan emandako pasarte baten aurrean gertatuko zara.

(soluzioa 11. orrialdean)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A						●									
B		●					●				●			●	
D				●										●	
E					●							●			
F			●							●					
G			●								●				

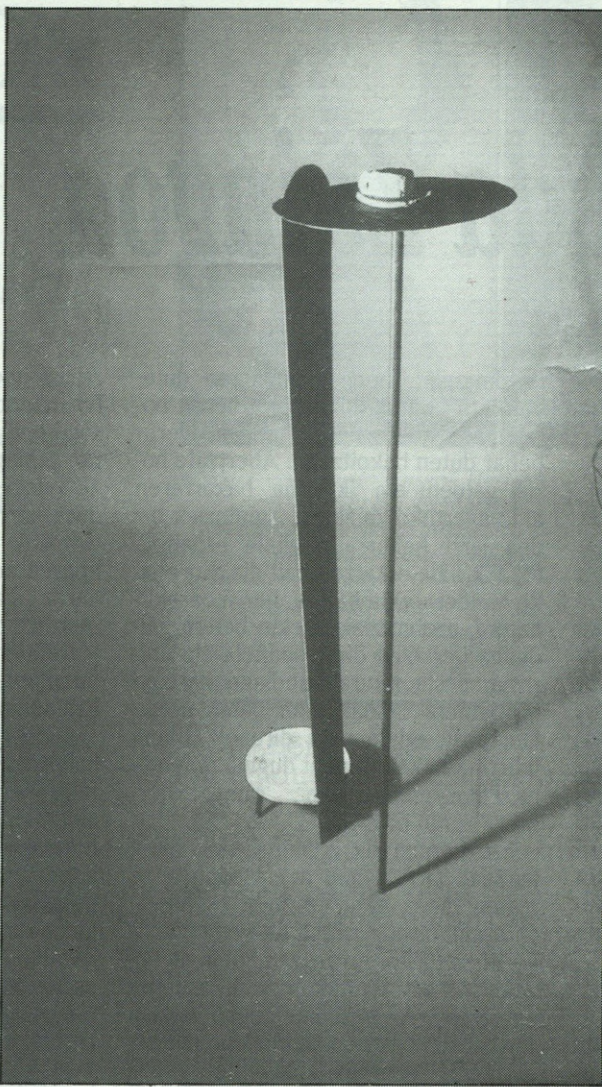
Kafesne bat ere ezin hartu.—

New York-en taxi bat lortzeko nire auzokideak aerobik egiterakoan baino izerdi gehiago atera behar izaten da. Hala ere, oporraldi hauetan Manhattan bertatik ezagutzea erabaki nuenean, ordurako taxien matraka guzti horren jakinaren gainean nengoen. Baina espero ez nuena, kafetxo bat hartu ahal izateko alde zurretik aerobikez entrenamendua egin beharra. Falta zitzaiguna!

Portorrikotar neska beltzaren bat gonbidatu nuen kafe bat hartzera. «Oraindik ez duk ezagutzen Manhattan-en modan dagoen azken kafetegia, ezta?», galdetu zidan. Kafetegiko atea zabaltu nuen eta, (horreur), argiak eta altzariak eta kamareroak eta kafea, denak!, ditzosozko diseinu moderno horren patroiaz eginak aurkitu ez nituen ba!?

A ze gerriko mina azukrea nahasterakoan!, eta lepokoa zurrutada bakoitzeko!, demonio!

MARTIN ARANA

ADINAREN KONTUAK

Azken asteotan gure amona kexuka aritu da, hankak egundoko oinazea eragiten ziola eta ibili ezinean nerbioak jota bukatuko zuela. Guk berriz, zera erantzun, «badakizu, amona, egun hauetan hezetasun handia izandu da eta erreumak ez du barkatzen honez gero. Baina eguraldiak hobera egiten duen ahala pasatuko zaizu». Berak erantzun, guk zer arraio jakingo ote genuen bere hankari gertatzen zitzaienaren gainean. Sendagilearengana joan behar zuela segituan eta botikaren bat emango ziola aterramentu hura baretzeko behinik behin. Autoan eraman behar izan nuen derrepentean.

Sendagileak aspaldiko partez agurtu zuen gure amona:

— Zer dugu Maria?

— Begira, mediku jauna! Hanka honek izugarri sufriarazten dit.

— Lasai emakume! Horiek adinaren kontuak dira.

— Nahi duzuna esango duzu mediku jauna, baina beste esplikazioren bat eman beharko didazu, ze beste honek adin berbera dauka eta ez dit batere sufriarazten.

HAU ERE SENDAGILEA-RENGANA

Iristen da gizon bat medikuarengana eta esaten dio:

— Arazo izugarria daukat. Nire etxean emazteak eta seme-alabek Federiko ahozkatzen ez dakidala esaten didate.

— Ez dakizula Federiko ahozkatzen? Oso ongi esan duzu eta. Ea badaezpada errepika ezazu.

— Fe-de-ri-ko.

— Oso ongi. Itzul zaitez lasai etxera, zure familiakoek erotu egin nahi zaituzte eta.

Itzultzen da etxera eta esaten dio emazteari:

— Mari, mesedez, ireki ezazu federikoa eta ekarri ardoa.

OSASUNAREN ARDURAZ

Terapia berria dislexiaren kontra

AURKIKUNTZA berri batek sendatzeko itxaropena piztu du dislexia jasaten duten milaka umee-tan. Batezbeste populazio osoaren % 5-10 batek du dislexia, zuzen irakurri, idatzi edo letreiatzeko eragozpena. Erresuma Batuko Berkshire-ko Real Hospital-eko ortopedi sailean burutzen ari diren lanak erakutsi duenez ume horiek ez dute erreferentzi begi egokirik, eta horixe da jendeak normalean gauza txikien posizioa zehazteko erabiltzen duena (letrak, zenbakiak). Ume dislexikoek, begi erreferentzial horren ga-beziagatik, begiak etengabe kliskatzen dituzte letrak edo zenbakiak elkar-nahastuz.

Orain, irakurri eta idazteko garaian begietako bat blokeatzen duten antioju berezi batzuk erabiliz, umeak beste begia erreferentzi bezala erabiltzera behartuak aurkitzen dira. Ume hauek, bestalde, irakurketa eta idazketan atzeratu samarrak izan arren, beste arlo batzuetan oso trebeak dira normalean.

Tratamendu iraultzaile hori sei hilabetez jarraitu ondoren, umeen idazketa normalizatu egiten da eta zenbai ume berehala jartzen da bere eskolakideen mailan, klinikan urtebeteko programa jarraituz gero. Dislexiaren kontrako terapia berri honen arrakasta-portzentaia ohizko tratamendu psikologiko eta berrezitzaileena baino askoz ere handiagoa da. Dena den, espezialistek arrakasta-maila hori % 90etik gora igo nahi lukete.

XABIER AGIRRE

Uda-Zaingoa

UDA honetan gure gizarte 'giroa' lasaitu dela, edota, beste zenbait udatan bezain istilutsua ez dela izan saiatu dira zabaltzen zenbait kazetatan. Horretarako Gasteizko festak eta Donostiako 'Salve'an ohizko diren istilu eza erabili dituzte kazetari eta politiko zenbaitek argudio gisara.

Alde batera utzi dute Donostiako Udaltzaingoa kaian sortutako istilua. Udaltzaingoa gaitasunik ez daukan eremu batean, Donostiako kaialdean, indarkeria erabilitzea festak beste modu batera antolatu nahi duten herritarren aurka grabea da ezbai gabe. Arazo larria da bestalde, Ertzantzaz gain Udaltzaingoa ere errepresio lanetan jartzea. Ez dirudi ordea arazo larririk edota kontraesan sakonik sortzen dienik horrek ETaren aurkako hitzarmena sinatu zutenei.

IKURRIÑAREN gorabehera izan da azken hauetan festetan istilugai. Ikurriña gure nortasunaren ikur dakusan abertzalegoa zatikaturik daukagu. 'Ikurriña bai, espainola ez' nahi duen jende multzoa batean, eta 'Ikurriña bai espainola ere bai' egungo errealtate ofiziala defendatzen duena bestean.

Lehen begiratu batean soma daiteke agintariak direla 'Ikurriña bai, espainola ere bai' lojika defendatzen dutenak. Boto-emaila gehiengoa bilduko dute guztien artean, baina beraiek di-

ra dinamika hori defendatzen dutenak, eta kontuz ibiliko dira beren boto-emaila abertzaleen aurrean agertu behar duten bakoitzean. Abertzale horiei galdetu eta 'Ikurriña' bakarraren alde agertuko zaizkizu. Agintariak ordea jarri beharra daukate espainola PSOEk hala eskatzen bait die. Europako banderarekin batera, herrikoarekin batera, probintziakoarekin batera galduago geratzen dira espainola eta ikurriña. Festa itxura handiago hartzen du gainera Udalak. Ikur baten ezean lau, bost, edota nahi direnak. Baina ikurriña bakarrik nahi dugula defenditu PSOeren aurrean... Amigo, hori beste kontu ba duk!

Eta kontua da ikurriña nahi duen jendeak jarri egiten duela edota erre egiten duela nahi ez duen espainola. Oraindik orain, Joseba Elosegik ikurriña Buen Pastor-en jartzen zuenean bezala, Aberri Egunean kale askotan agertzen zen bezalaxe, herri bezala Euskal Herriak bere nortasuna eta burujabetza lortzeko falta dituen gauza guztien ikur da ikurriña. PSOEk ez du ikurriña bakar bakarrik ikusi nahi. EEK sinbolo gaitasuna kendu nahi izan dio behin baino gehiagotan 'trapu zaharra' dela esanaz. PNVk eta EAK nahi omen dute, baina gaur egun PSOEk agintlen duen gauza berbera defendatzen dute. Bilbon gertatu denari begiratzea baino ez dago. Abertzaleen aurka aritu da Ertzantza.

ERTZANTZA egiten hasi zirenean, lege zaharreko abertzale asko poztu zen erakunde armatu abertzale instituzionalizatu bat izango zuelako herri honek. Gerra egin zuenak badaki ez dela berdina armada bat edota polizia bat. Baina milaka lagun armatu batzuk herri hau defenditzeko prest edukitzeak bati baino gehiagori poztuko zion bihotz zaharra.

Zer ikusten dute ordea gaur egun begi nekatu horiek? Ertzantzak izuga-

rrizko jipoiak banatzen dituela ikurriña defenditu nahi duen abertzalegoaren kontra. Beste begi batzuk hori baino gehiago ere badakusate. Informazio pilaketan ari da Ertzantza egunero gure karriketan. Ez du ezer lortu Ertzantzak cocaina nahiz heroina trafikarekin aurkako borrokan. Ez du euskaraz ikasi. Telefonoak 'pintxatzen' ihardun da Ertzantza. Alderdi Jeltzalearen jendez osatu da mandatari moduan militar espainolak behar dituen Ertzantza.

Donostian Udaltzaingoa atera du kalera EAK. Bilbon Ertzantzaren beltzak PNVk. Etxarri Aranazen goardia zibila PSOEk. Batean zein bestean Policia Nacionala PSOEk.

Indarra eta indarkeria erabili dute guztiek festak pakean eta ikurriñarekin pasa nahi dituen abertzalegoaren kontra. Ikurriña defenditu beharrean espainolaren aldeko indar errepresibo bihurtu da Ertzantza. Eta herri honek zerbait nahi ez badu errepresioa da hori. Nere esku balego indar errepresibo horien ekintzak salatu ez dituzten zinegotzi, alkate, deputatu eta parlamentari guztiak geratuko lirateke ezein batzorderen zuzendaritzatik at. Hori ordea fazismoa litzateke eta ez nuke jokatu nahi hasieran Elgoibarren, gero Lizarran eta Nafarroa osoan 'demokrata' izenarekin jantzen diren guzti horiek HBko zinegotziekin jokatu duten bezala.

JOXE MOLLARRI

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzerara, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako peñtsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonoa

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bul-tzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia "Euskadiko Kutxa" da

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa